

โครงการแผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙

ภาคการค้าระหว่างประเทศ

(รายงานทิศทางการเศรษฐกิจและการค้าไทย: ภาคการค้าระหว่างประเทศ)

ภาคการค้าระหว่างประเทศ

(รายงานทิศทางการเศรษฐกิจและการค้าไทย: ภาคการค้าระหว่างประเทศ)

โดย

ฝ่ายการวิจัยเศรษฐกิจรายสาขา
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

เสนอ

กระทรวงพาณิชย์

คณะนักวิจัย

ณัฐพงศ์	ทองภักดี
จารุณี	เต็มไพบูลย์
ปณิษฐา	พัชพันธ์วัฒนะ

ฝ่ายการวิจัยความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง.....	vii
สารบัญรูป	ix
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	xi
ภาคการค้าระหว่างประเทศ.....	1
บทที่ 1 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทย	3
1.1 การขยายตัวและเสถียรภาพ	3
1.2 โครงสร้างการผลิต	4
1.3 เศรษฐกิจระหว่างประเทศ	6
1.4 สภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน.....	8
บทที่ 2 แนวโน้มการค้าระหว่างประเทศ.....	11
2.1 การส่งออกของไทย.....	11
2.2 โครงสร้างการนำเข้าของไทย	26
2.3 การค้าบริการ	31
2.4 การเปลี่ยนแปลงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ	42
บทที่ 3 การเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมโลก	57
3.1 การดำเนินการตามความตกลงแกตต์รอบอุรุกวัย.....	57
3.2 การรวมกลุ่มระดับภูมิภาค	58
3.3 ประเด็นใหม่ในการเจรจาการค้า.....	60
3.4 กฎระเบียบการค้าระหว่างประเทศจะมีผลต่อมาตรการในประเทศ	64
3.5 การค้าบริการมีความสำคัญขึ้น	65
3.6 กระแสโลกาภิวัตน์ (GLOBALIZATION) และการลดการควบคุม (DEREGULATION)	66
บทที่ 4 สรุปและนัยต่อการวางแผนการพาณิชย์.....	69
เอกสารอ้างอิง.....	73

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1.1	ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจในช่วงปี 2523-2539.....	4
ตารางที่ 1.2	สัดส่วนของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศและการจ้างงานแบ่งตามภาคการผลิต	5
ตารางที่ 1.3	เศรษฐกิจระหว่างประเทศ	7
ตารางที่ 1.4	สัดส่วนการค้าระหว่างประเทศต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ.....	8
ตารางที่ 2.1	สัดส่วนมูลค่าการส่งออก รายสาขา	12
ตารางที่ 2.2	สินค้าส่งออกของไทย ปี 2531-2539	14
ตารางที่ 2.3	สัดส่วนและอัตราการขยายตัว สินค้าที่สำคัญปี 2523-2526.....	16
ตารางที่ 2.4	สัดส่วนและอัตราการขยายตัวสินค้า ส่งออกที่สำคัญปี 2527-2530.....	17
ตารางที่ 2.5	สัดส่วนและอัตราการขยายตัว ของสินค้าส่งออกที่สำคัญ ปี 2531-2534	17
ตารางที่ 2.6	สัดส่วนและอัตราการขยายตัว สินค้าส่งออกที่สำคัญปี 2535-2539	18
ตารางที่ 2.7	สัดส่วนมูลค่าการส่งออกของไทย แบ่งตามประเทศคู่ค้า.....	19
ตารางที่ 2.8	อัตราการขยายตัวการส่งออกไทย แบ่งตามตลาดที่สำคัญ.....	21
ตารางที่ 2.9	อัตราการขยายตัวการส่งออกไทยรายไตรมาส จำแนกตามประเภทสินค้าที่สำคัญ.....	22
ตารางที่ 2.10	อัตราการขยายตัวการส่งออกของไทย จำแนกตามตลาดที่สำคัญ	25
ตารางที่ 2.11	สัดส่วนการนำเข้าของไทย จำแนกตามประเภทสินค้า	27
ตารางที่ 2.12	อัตราการขยายตัวการนำเข้าของไทย จำแนกตามประเภทสินค้า	29
ตารางที่ 2.13	สัดส่วนการนำเข้าของไทย จำแนกตามแหล่งที่มาของสินค้า	30
ตารางที่ 2.14	การค้าภาคบริการของไทย.....	34
ตารางที่ 2.15	สัดส่วนการค้าภาคบริการของไทย	35
ตารางที่ 2.16	อัตราการเติบโตการค้าภาคบริการของไทย	38
ตารางที่ 2.17	ดุลการค้าบริการของประเทศในกลุ่มอาเซียน.....	40
ตารางที่ 2.18	ค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของไทย.....	44
ตารางที่ 2.19	แหล่งนำเข้าที่สำคัญของสหรัฐอเมริกา ปี 2538-2540.....	48
ตารางที่ 2.20	แหล่งนำเข้าที่สำคัญของญี่ปุ่น ปี 2538-2540	49
ตารางที่ 2.21	แหล่งนำเข้าที่สำคัญของสหภาพยุโรป ปี 2537-2539	50

ตารางที่ 2.22	ส่วนแบ่งตลาดสินค้าสำคัญของไทยในสหรัฐอเมริกา ปี 2538-2540.....	51
ตารางที่ 2.23	ส่วนแบ่งตลาดสินค้าสำคัญของไทยในญี่ปุ่น ปี 2538-2540.....	52
ตารางที่ 2.24	ส่วนแบ่งตลาดสินค้าสำคัญของไทยในสหภาพยุโรป ปี 2537-2539	53
ตารางที่ 2.25	ส่วนแบ่งตลาดของสินค้าส่งออกของไทยไปอเมริกาสูงสุด 3 อันดับแรก	54
ตารางที่ 2.26	ส่วนแบ่งตลาดของสินค้าส่งออกของไทยไปญี่ปุ่นสูงสุด 3 อันดับแรก	55
ตารางที่ 2.27	ส่วนแบ่งตลาดของสินค้าส่งออกของไทยไปสหภาพยุโรปสูงสุด 3 อันดับแรก	55

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 2.1 รายรับค่าบริการ.....	32
รูปที่ 2.2 รายจ่ายค่าบริการ	33
รูปที่ 2.3 การส่งออกด้านบริการปี 2538.....	41
รูปที่ 2.4 การนำเข้าด้านบริการปี 2538.....	41
รูปที่ 2.5 อัตราการขยายตัวของการส่งออกของไทยและการส่งออกของโลก	43

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษาในส่วนนี้เป็นการให้ภูมิหลังด้านการค้าระหว่างประเทศ และการเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมทางเศรษฐกิจโลกที่มีผลต่อไทย โดยใช้ข้อมูลเศรษฐกิจมหภาค สถิติการค้าสินค้าและบริการระหว่างประเทศของไทย ข้อมูลด้านการค้าของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากเอกสารการวิจัย และจากการสัมภาษณ์

การศึกษาพบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจเปิดต่อเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยใช้ยุทธศาสตร์การส่งออกและการลงทุนจากต่างประเทศเป็นตัวนำ ทำให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง และมีการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ในขณะเดียวกันระบบเศรษฐกิจแบบเปิดก็มีผลต่อเสถียรภาพของเศรษฐกิจในประเทศ ดังเช่นที่เกิดภาวะวิกฤติในปัจจุบัน จากการก่อหนี้ต่างประเทศระยะสั้น และความไม่สมดุลของภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศ นอกจากนี้การที่มีการค้าและการลงทุนกับต่างประเทศสูง ทำให้ไทยจำเป็นต้องปรับตัวตามระเบียบการค้าของโลก ซึ่งมีกติกาการค้าประเด็นใหม่ที่ซับซ้อนขึ้น

ในด้านการเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมทางเศรษฐกิจโลก พบว่าแนวโน้มการค้าการลงทุนโลกจะมีความเสรีขึ้น กระบวนการโลกาภิวัตน์ แนวคิดประชาธิปไตยและการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมจะยังเป็นกระแสหลักของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และการที่มีการแข่งขันมากขึ้น ทำให้มีกติกาการค้าประเด็นใหม่ๆ เกิดขึ้น ซึ่งจะมีความซับซ้อนกว่าการเจรจาในรูปแบบเดิม นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มที่จะให้การปฏิบัติด้านการค้าการลงทุนในแต่ละประเทศ เป็นมาตรการไม่เลือกปฏิบัติกับธุรกิจต่างชาติ

จากสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ทำให้จะต้องมีการปรับตัว โดยวางนโยบายการค้าระหว่างประเทศให้มีทิศทางที่ชัดเจนมีความเป็นเอกภาพสูงขึ้นกว่าในอดีต การดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศจึงควรมองเป็นระบบไม่แยกส่วน มีทิศทางที่ชัดเจน และควรมีการทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการค้าระหว่างประเทศร่วมกันจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศโดยรวมและการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว

งานด้านการวางแผนด้านการค้าต่างประเทศที่ผ่านมา ทางกระทรวงพาณิชย์จะเน้นด้านการส่งออกซึ่งยังเป็นสิ่งที่สำคัญอยู่ แต่ควรจะเพิ่มการวางแผนที่ครอบคลุมภาคเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศให้กว้างขึ้น ครอบคลุมการวางยุทธศาสตร์ทิศทางการเจรจาระดับพหุภาคี ภูมิภาคและทวิภาคีที่จะเปิดตลาด และให้ความสะดวกในการดำเนินการค้าการลงทุน ทั้งนี้ในระดับภูมิภาคต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับอาเซียนในฐานะที่เป็นพันธมิตร และประเทศในเอเชียแปซิฟิก ซึ่งเป็นภูมิภาคที่สำคัญในทางเศรษฐกิจของ

โลก แม้ว่าปัญหาเศรษฐกิจในช่วงนี้จะทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจของภูมิภาคชะลอตัวไป แต่อย่างไรก็ยังคงมีความสำคัญอยู่เนื่องจากได้มีความพร้อมในหลายด้านที่เกิดจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามไทยควรมีแผนด้านความสัมพันธ์ทางการค้า การลงทุนกับกลุ่มประเทศอเมริกาใต้ และอินเดีย ที่มีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่และมีการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่เสรี เพื่อให้มีศักยภาพการขยายตัวทางเศรษฐกิจต่อไป สำหรับการเจรจาในระดับพหุภาคี เวทีองค์การการค้าโลกจะมีผลกว้างขวางกว่าเวทีอื่น เพราะมีระเบียบการค้าที่ครอบคลุม มีจำนวนสมาชิกมาก และเป็นระดับการเจรจาที่ควรเน้นเนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเล็ก การเจรจาระดับทวิภาคีจะมีข้อจำกัดในด้านการต่อรอง

นอกจากนี้กระทรวงพาณิชย์จำเป็นต้องสร้างพันธมิตรทั้งกับหน่วยราชการอื่นและเอกชน เพื่อให้เข้าใจและยอมรับในยุทธศาสตร์ที่วางไว้ เพื่อให้แผนที่วางไว้เป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อความตกลงระหว่างประเทศจะมีผลต่อมาตรการในประเทศมากขึ้น ทั้งด้านการเงินการคลัง การต่างประเทศ การกำกับดูแลธุรกิจในประเทศ การลงทุน ซึ่งเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน การสร้างพันธมิตรอาจอยู่ในรูปของคณะกรรมการ การติดต่อประสานงาน หรือการรวมหน่วยงานจากกระทรวงอื่นที่เกี่ยวข้องเข้ามาในกระทรวงพาณิชย์ เพื่อประโยชน์ในการประสานงาน โดยจะต้องคำนึงถึงหลักประสิทธิภาพของการดำเนินงาน และข้อดีข้อเสียเป็นหลัก การปรับองค์กรและบุคลากรของกระทรวงเป็นสิ่งสำคัญ การเจรจาการค้าระหว่างประเทศเป็นประสบการณ์ใหม่ เนื่องจากประเทศไทยเริ่มมีความกระตือรือร้นในการเจรจาในเวทีการค้าโลกไม่นาน การปรับให้องค์กรและบุคลากรสามารถรองรับกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมโลกจึงมีความจำเป็น โดยจะต้องมีระบบสารสนเทศที่ดี

ภาคการค้าระหว่างประเทศ

ณัฐพงศ์ ทองภักดี

จารุณี เต็มไพบูลย์

ปณิษฐา พัวพันวัฒนะ

ฝ่ายการวิจัยความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

รายงานฉบับนี้เป็นการให้ภูมิหลังด้านการค้าระหว่างประเทศของไทยและการเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมทางเศรษฐกิจโลกที่จะมีผลต่อมาตรการทางการค้าของไทย เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนของกระทรวงพาณิชย์ต่อไป รายงานนี้แบ่งเป็น 4 ส่วน โดยส่วนแรกกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทย รวมทั้งสภาพปัจจุบันและแนวโน้มเศรษฐกิจไทย ส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์การค้าสินค้าระหว่างประเทศด้านการส่งออกและนำเข้าตามลำดับ เพื่อให้เห็นการปรับโครงสร้างของทั้งด้านสินค้า ตลาด และแหล่งนำเข้า รวมทั้งพิจารณาข้อมูลด้านการค้าบริการ ซึ่งคาดว่าจะมีความสำคัญมากขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ โดยใช้ดัชนีทางการค้า ส่วนที่สามพิจารณาแนวโน้มของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ทั้งในด้านกฎระเบียบทางการค้า ประเด็นการเจรจาทางการค้า ความสัมพันธ์ด้านการลงทุน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ย่อมมีผลกระทบต่อประเทศไทย ส่วนสุดท้ายเป็นการสรุปและแสดงนัยของการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมโลกต่อบทบาทของกระทรวงพาณิชย์

บทที่ 1

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทย

โครงสร้างเศรษฐกิจไทยมีการเปลี่ยนแปลงโดยมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นในระบอบที่สองถึงสามทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากความสำเร็จของการพัฒนาประเทศในอดีต ถึงแม้ว่าที่ผ่านมาเศรษฐกิจของไทยจะเป็นที่น่าพอใจ แต่ยังคงมีความไม่สมดุลหลายด้านเกิดขึ้น เช่น ความไม่สมดุลระหว่างโครงสร้างของแรงงานกับโครงสร้างการผลิต เป็นต้น ซึ่งความไม่สมดุลเหล่านี้เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา เช่น ปัญหาเรื่องการกระจายรายได้ ภาวะเงินเฟ้อ ภาวะเศรษฐกิจแบบฟองสบู่ เป็นต้น (ฉลองภพ 2540) สำหรับการศึกษาในส่วนนี้มุ่งที่จะชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจในด้านการผลิต การจ้างงาน เศรษฐกิจระหว่างประเทศ และด้านเศรษฐกิจมหภาค

1.1 การขยายตัวและเสถียรภาพ

ในช่วงก่อนปี 2523 เศรษฐกิจไทยอยู่ในภาวะปัญหาด้านเสถียรภาพสูง ทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากได้รับผลกระทบจากปัญหาทางการเงินของโลกทำให้อัตราดอกเบี้ยสูงและวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 2 รวมทั้งการที่รัฐบาลมีการใช้จ่ายที่เกินตัว ดังนั้นเมื่อเริ่มทศวรรษใหม่รัฐบาลจึงได้ดำเนินนโยบายในการรักษาเสถียรภาพอย่างเต็มที่ โดยรักษาวินัยทางการคลังโดยควบคุมการใช้จ่ายและการก่อหนี้ต่างประเทศอย่างเคร่งครัด และได้ใช้นโยบายการเงินที่เข้มงวด พร้อมกันนี้ได้สนับสนุนให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมการส่งออก ผลของการดำเนินนโยบายที่เข้มงวดดังกล่าว อีกทั้งการค้นพบก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นแหล่งพลังงานขนาดใหญ่แต่สามารถช่วยบรรเทาปัญหาราคาน้ำมันที่ขึ้นสูงนี้ได้ มาตรการต่าง ๆ เหล่านี้มีผลให้ในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ เศรษฐกิจไทยจึงกลับเติบโตสูงขึ้นอย่างมาก สูงกว่ากลุ่มประเทศอาเซียนที่ดำเนินนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงนั้น เห็นได้จากอัตราการเติบโตเฉลี่ยของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงในช่วงปี 2528-2533 ที่สูงถึงร้อยละ 9.89 เทียบกับการขยายตัวร้อยละ 5.65 ในช่วงปี 2523 - 2528 (ตารางที่ 1.1)

ต่อมาในช่วงปี 2533-2537 เศรษฐกิจไทยก็ยังเติบโตต่อไปได้ด้วยดี โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยของผลผลิตมวลรวมประชาชาติที่แท้จริงเป็นร้อยละ 7.25 แต่มีอัตราเงินเฟ้อสูงขึ้น โดยอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยเป็นร้อยละ 6.45 ขณะที่ในช่วง 5 ปีก่อนจะมีอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยเพียงร้อยละ 3.89 (ตารางที่ 1.1)

หากพิจารณาการเติบโตของเศรษฐกิจในช่วง 2 - 3 ปีที่ผ่านมาพบว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจเริ่มมีการชะลอตัวในปี 2539 โดยอัตราเติบโตของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงได้ลดลงเป็นร้อยละ 6.03 ขณะที่ในช่วงปี 2537-2538 เศรษฐกิจของไทยยังมีอัตราการเติบโตที่สูงกว่าคือเป็นร้อยละ 8.9 และ 8.66 ตามลำดับ

ตารางที่ 1.1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจในช่วงปี 2523-2539

รายการ	2523	2528	2533	2537	2538	2539
ประชากร (ล้านคน)	46.72	51.58	55.84	58.71	59.45	60.05
ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (พณ.ล้านบาท)	662	1056	2184	3635	4195	4690
ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศต่อประชากร (บาท)	14180	20483	39104	61912	70556	78095
กำลังแรงงาน (ล้านคน)	22.73	26.85	31.55	32.58	33.00	32.75
การจ้างงาน (ล้านคน)	22.52	25.85	30.84	32.10	32.57	32.23
	4.91	3.89	6.45	5.10	5.77	5.85
ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง	อัตราการเติบโตเฉลี่ย (ร้อยละ)					
	2523-2528	2528-2533	2533-2538	2537	2538	2539
ภาคเกษตรกรรม	4.92	2.92	3.92	5.19	3.19	2.96
ภาคอุตสาหกรรม*	5.03	13.93	9.16	9.88	11.33	7.73
ภาคบริการ**	6.33	9.74	7.47	9.01	7.71	6.03
ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง	5.65	9.89	7.25	8.90	8.66	6.40
ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศต่อประชากร	3.65	8.20	4.96	7.66	7.30	5.33

หมายเหตุ: * รวมเหมืองแร่, โรงงานอุตสาหกรรม, ก่อสร้าง และการประปา
** รวม การขนส่งและการสื่อสาร, การค้าส่งและค้าปลีก, ธนาคาร, ประกันภัยและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์, ที่อยู่อาศัย, การป้องกัน และการจัดการสาธารณะ และบริการอื่น

ที่มา: รายได้ประชาชาติของประเทศไทย (หลายฉบับ)
รายงานเศรษฐกิจรายเดือน (หลายฉบับ) ธนาคารแห่งประเทศไทย.

1.2 โครงสร้างการผลิต

ในช่วงปี 2523-2528 เศรษฐกิจไทยยังมีการพึ่งพาภาคเกษตรกรรมสูง ซึ่งได้จากสินค้าเกษตรหลักเพียงไม่กี่ชนิด เช่น ข้าว ยางพารา ดิบูก และไม้สัก ทั้งนี้สัดส่วนของผลผลิตภาคเกษตรต่อผลผลิตมวลรวมประชาชาติที่แท้จริงในปี 2524 ที่สูงเป็นร้อยละ 20 (ตารางที่ 1.2) นอกจากนี้ในภาคเกษตรกรรมยังมีสัดส่วนการจ้างงานที่สูงถึงร้อยละ 71 ส่งผลให้สัดส่วนผลผลิตมวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงในภาคเกษตรกรรมต่อสัดส่วนการจ้างงานในภาคเกษตรกรรมต่ำเป็นสัดส่วน 0.28 ขณะที่การจ้างงานต่อผลผลิตมวลรวมประชาชาติที่แท้จริงในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 30.5 และ 49.5 ตามลำดับ หมายความว่า เกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่ำมาก

ตารางที่ 1.2 สัดส่วนของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศและการจ้างงานแบ่งตามภาคการผลิต

หน่วย: ร้อยละ

รายการ		2524	2528	2533	2537	2538	2539
เกษตรกรรม	สัดส่วนต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (1)	20.0	19.1	13.6	11.7	11.1	10.7
	สัดส่วนต่อการจ้างงานรวม (2)	71.0	68.4	63.9	56.1	52.0	50.0
	(1)/(2)	0.28	0.28	0.21	0.21	0.21	0.21
อุตสาหกรรม*	สัดส่วนต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (1)	30.5	31.6	37.8	40.7	41.7	42.2
	สัดส่วนต่อการจ้างงานรวม (2)	10.2	10.9	13.8	17.1	19.7	20.8
	(1)/(2)	2.99	2.90	2.74	2.38	2.11	2.03
บริการ**	สัดส่วนต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (1)	49.5	49.4	48.7	47.6	47.2	47.1
	สัดส่วนต่อการจ้างงานรวม (2)	18.8	20.7	22.3	26.7	28.3	29.2
	(1)/(2)	2.64	2.38	2.18	1.78	1.67	1.61

หมายเหตุ : * รวม เหมืองแร่, โรงงานอุตสาหกรรม, ก่อสร้าง และการประปา

** รวม การขนส่งและการสื่อสาร, การค้าส่งและค้าปลีก, ธนาคาร, ประกันภัยและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์, ที่อยู่อาศัย, การป้องกัน และการจัดการสาธารณะ และบริการอื่น

ที่มา: รายได้ประชาชาติของประเทศไทย (หลายฉบับ)

รายงานเศรษฐกิจรายเดือน (หลายฉบับ), ธนาคารแห่งประเทศไทย.

ต่อมาในช่วงปี 2528-2533 มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตอย่างเห็นได้ชัด โดยอัตราการเติบโตของผลผลิตมวลรวมประชาชาติที่แท้จริงในภาคเกษตรกรรมในช่วงปี 2528-2533 ลดลงเป็นร้อยละ 2.92 จาก 4.92 ในปี 2523-2528 (ตารางที่ 1.1) ส่วนอัตราการเติบโตของผลผลิตมวลรวมประชาชาติที่แท้จริงในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการในช่วงปีเดียวกันเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.93 และ 9.74 จากเดิมที่เป็นร้อยละ 5.03 และ 6.33 ในปี 2523-2528 ตามลำดับ การผลิตในภาคอุตสาหกรรมมีการขยายตัวสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุอย่างน้อย 2 ประการ คือ ประการแรกการกีดกันทางการค้าของสหรัฐอเมริกาและยุโรปต่อประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ได้เปิดโอกาสให้ไทยได้ช่องว่างทางการค้าที่เกิดขึ้น ประกอบกับความได้เปรียบทางการผลิตของประเทศอุตสาหกรรมใหม่เหล่านี้ลดลงจากการสูงขึ้นของค่าเงินและค่าจ้าง แรงงาน จึงได้เคลื่อนย้ายฐานการผลิตส่วนหนึ่งมายังประเทศไทย อีกประการหนึ่งไทยมีความได้เปรียบในเรื่องแรงงานที่มีคุณภาพและมีอัตราค่าจ้างที่ต่ำกว่าประเทศผู้ส่งออกรายอื่นๆ ตลอดทั้งมีความมั่นคงทางการเมืองและเศรษฐกิจค่อนข้างดี ส่งผลให้มีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก การเปลี่ยนแปลงนี้สอดคล้องกับการจ้างงานที่มีสัดส่วนลดลงในภาคเกษตรกรรมที่มีมาอย่างต่อเนื่องในปี 2524 จากร้อยละ 71 มาเป็นร้อยละ 68.4 และ 63.9 ในปี 2528 และ 2533 ตามลำดับ และสัดส่วนการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการจากร้อยละ 10.2 และ 18.8 ในปี 2524 เป็นร้อยละ 10.9 และ 20.7 ในปี 2528 และร้อยละ 13.8 และ 22.3 ในปี 2533 ตามลำดับ (ตารางที่

1.2) ถึงแม้ว่าสัดส่วนการจ้างงานในภาคเกษตรกรรมจะลดลงแต่ยังคงเป็นสัดส่วนที่สูงอยู่ ดังนั้นรายได้โดยเฉลี่ยของเกษตรกรยังต่ำลงมากขึ้น ทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่ทัดเทียมกันมากขึ้น

สำหรับในช่วงปี 2533-2538 การเติบโตของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงในภาคอุตสาหกรรมยังเป็นอัตราที่สูงสุด รองลงมาเป็นภาคบริการและภาคเกษตรกรรม ส่วนการจ้างงานและรายได้เฉลี่ยของคนในแต่ละภาคการผลิตก็มีทิศทางเดียวกับการเปลี่ยนแปลงในช่วงปี 2528-2533 ที่ผ่านมา สำหรับในปี 2539 การเติบโตของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงโดยรวมลดลงเป็นร้อยละ 6.43 ต่างจากปี 2538 ซึ่งมีการเติบโตเป็นร้อยละ 8.66 (ตารางที่ 1.1) หากพิจารณาเป็นรายภาคการผลิตพบว่า การเติบโตในภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการลดลงเป็นร้อยละ 2.96 7.73 และ 6.03 ตามลำดับ โดยที่ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงในภาคเกษตรกรรมยังคงมีสัดส่วนต่ำสุดเป็นร้อยละ 10.7 ส่วนในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 42.2 และ 47.1 ตามลำดับ สำหรับรายได้เฉลี่ยของประชากรในแต่ละภาคการผลิตพบว่ามีค่าแตกต่างกันมากขึ้น โดยสัดส่วนผลผลิตมวลรวมภายในประเทศในภาคเกษตรกรรมต่อสัดส่วนการจ้างงานในภาคเกษตรกรรมมีค่าต่ำสุดเป็นสัดส่วน 0.21 ขณะที่ในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการมีสัดส่วนเป็น 2.03 และ 1.61 ตามลำดับ (ตารางที่ 1.2)

ข้อสังเกตที่น่าสนใจประการหนึ่งสำหรับโครงสร้างเศรษฐกิจไทยคือ ถึงแม้ว่าที่ผ่านมาจะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตจากภาคเกษตรกรรมไปเป็นภาคอุตสาหกรรม แต่เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศในแต่ละภาคการผลิต จะพบว่าภาคบริการมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากมีผลผลิตมวลรวมภายในประเทศในสัดส่วนที่สูงถึงประมาณร้อยละ 50 นอกจากนี้ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี 2524 เป็นต้นมามีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนนี้น้อยมาก

1.3 เศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ภาวะที่เศรษฐกิจโลกตกต่ำในช่วงก่อนปี 2523 ประกอบกับประเทศไทยยังมีการค้ากับต่างประเทศไม่มากทำให้การส่งออกและการนำเข้ารวมของไทยไม่สูงมากนัก โดยในปี 2523 มีสัดส่วนร้อยละ 26.5 และ 33.6 ของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศตามลำดับ (ตารางที่ 1.3) และในปี 2528 เป็นร้อยละ 25.6 และ 26.2 ของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศตามลำดับ มูลค่าการค้าส่วนใหญ่จะมาจากการค้าสินค้ามากกว่าการค้าบริการ แต่เมื่อพิจารณาอัตราการขยายตัวพบว่าการค้าบริการในช่วงปี 2523-2528 มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีที่สูงกว่าการค้าสินค้า แม้ว่าไทยจะมีการค้ากับต่างประเทศไม่มาก แต่พบว่าไทยขาดดุลการค้าเป็นร้อยละ 8.75 และ 5.83 ของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศในปี 2523 และ 2528 ตามลำดับ แสดงถึงปัญหาของโครงสร้างการผลิตที่พึ่งพิงการนำเข้า

ตารางที่ 1.3 เศรษฐกิจระหว่างประเทศ

รายการ	2523	2528	2533	2537	2538	2539	2540
การส่งออกสินค้า (ล้านบาท)	1,32,041	1,91,703	5,83,206	1,118,049	1,381,660	1,378,902	17,89,695
การนำเข้าสินค้า (ล้านบาท)	190,025	2,53,334	8,32,603	1,344,831	1,755,456	1,796,549	18,74,545
รายรับด้านบริการ (ล้านบาท)	43,529	79,146	2,16,723	2,92,737	3,70,014	4,31,008	4,88,325
รายจ่ายด้านบริการ (ล้านบาท)	32,384	23,655	1,53,195	2,54,025	2,93,371	3,19,010	3,47,496
การส่งออกรวมต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (ร้อยละ)	26.5	25.6	36.6	38.8	41.7	38.6	-
การนำเข้ารวมต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (ร้อยละ)	33.6	26.2	45.1	44.0	48.7	45.1	-
อัตราการค้าปลีก (ร้อยละ)							
รายการ	2523-2528	2528-2533	2533-2538	2537	2538	2539	2540
การส่งออกสินค้า	6.33	23.50	16.44	17.59	19.08	-0.20	29.79
การนำเข้าสินค้า	5.64	26.38	13.81	15.00	23.39	2.29	4.34
รายรับด้านบริการ	13.04	20.40	12.09	4.33	20.88	14.15	13.30
รายจ่ายด้านบริการ	13.18	15.33	16.57	20.11	13.41	8.04	8.93
รายการ	2523	2528	2533	2537	2538	2539	2540e
การขาดดุลการค้าต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (ร้อยละ)	-8.75	-5.83	-11.42	-6.24	-8.89	-8.91	-4.9
การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (ร้อยละ)	-6.40	-3.97	-8.50	-5.59	-8.03	-7.94	-3.9
ดุลการชำระเงินต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (ร้อยละ)	0.78	1.18	4.44	2.88	4.27	1.16	-

ที่มา: รายได้ประชาชาติของประเทศไทย (หลายฉบับ) ธนาคารแห่งประเทศไทย
รายงานเศรษฐกิจรายเดือน (หลายฉบับ) ธนาคารแห่งประเทศไทย.

ในช่วงปี 2528-2533 ภาวะเศรษฐกิจเริ่มดี ทำให้สัดส่วนการค้าระหว่างประเทศต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศสูงขึ้นถึงร้อยละ 78.8 (ไม่แสดงในตาราง) และการส่งออกรวมคิดเป็นร้อยละ 36.6 ของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศในปี 2533 (โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าซึ่งมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยของการส่งออกสินค้าเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 6.33 ในช่วงปี 2523-2528 เป็นร้อยละ 23.50 ในช่วงปี 2528-2533) (ตารางที่ 1.3) ไม่เพียงแต่การส่งออกที่มีการเติบโตสูงขึ้น การนำเข้าเองก็เช่นกัน อัตราการขยายตัวของการนำเข้ารวมต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 26.2 ในปี 2528 เป็นร้อยละ 45.1 ในปี 2533 จะเห็นว่าการนำเข้ามีอัตราการขยายตัวที่สูงกว่าการส่งออก เป็นผลให้ไทยมีการขาดดุลการค้าสูงถึงร้อยละ 11.42 ในปี 2533 แต่อย่างไรก็ตามการได้ดุลบริการทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดมีการขาดดุลลดลง ประกอบกับศักยภาพทางเศรษฐกิจของไทยที่มีแนวโน้มการเติบโตสูง มีผลให้มีเงินลงทุนไหลเข้าจากต่างประเทศมาก ทำให้ดุลการชำระเงินของไทยต่อผลผลิตมวลรวมประชาชาติจึงยังคงเป็นอัตราที่สูง จากสัดส่วนการค้าระหว่างประเทศต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศอาจกล่าวได้ว่าในช่วงปี 2528-2533 จัดว่าเป็นปีที่เศรษฐกิจไทยเปิดประตูการค้าระหว่างประเทศอย่างแท้จริง ซึ่งเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ไทยจัดว่าเป็นประเทศที่มีสัดส่วนการค้าระหว่างประเทศสูงประเทศหนึ่ง (ตารางที่ 1.4)

ตารางที่ 1.4 สัดส่วนการค้าระหว่างประเทศต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ

	2523-2528	2528-2533	2537	2538	2539
สิงคโปร์	258.7	274.4	323.9	336.4	329.2
มาเลเซีย	80.7	104.7	193.8	216.4	-
ฟิลิปปินส์	139.8	34.5	82.6	98.2	112.9
ไทย	32.4	50.6	83.1	96.8	-
จีน	10.4	22.8	69.0	71.0	-
อินโดนีเซีย	22.0	33.2	61.0	70.1	73.0
เยอรมัน	42.2	46.9	46.3	48.6	49.8
อเมริกา	11.0	13.9	19.4	21.5	22.4
ญี่ปุ่น	21.5	15.9	15.1	15.9	17.3

ที่มา: International Financial Statistics Yearbook 1997, IMF.

ต่อมาในปี 2533-2538 การค้าระหว่างประเทศยังเป็นสัดส่วนที่สำคัญต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ และยังคงมีการเติบโตที่สูงขึ้น แต่มาเริ่มเกิดปัญหาในปี 2539 ที่มูลค่าการส่งออกลดลงจากปีก่อนคิดเป็นร้อยละ 0.20 (ตารางที่ 1.3) ส่วนด้านการนำเข้า และการค้าภาคบริการก็มีอัตราการเติบโตที่ลดลงส่งผลให้ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศลดลงตามด้วย แสดงให้เห็นว่าการค้าระหว่างประเทศมีความสำคัญต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศมาก ทั้งนี้เราขาดดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด ทางด้านดุลการชำระเงินยังพบว่ามีส่วนต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศที่ลดลงจากปีก่อนมาก

การขยายตัวของเศรษฐกิจไทยอย่างมีเสถียรภาพในอดีต มีปัจจัยสำคัญจากการดำเนินนโยบายการคลังและการเงินอย่างระมัดระวัง การที่เป็นประเทศเปิดมีการส่งเสริมการส่งออกและการลงทุนจากต่างประเทศ ทำให้สามารถขยายตลาดและปรับโครงสร้างการผลิตไปสู่ภาคอุตสาหกรรม (Rachain and others 1992 และ Nattapong and Wisarn 1994) นอกจากนี้ ยังมีผลมาจากสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เอื้ออำนวยและคุณภาพของทรัพยากรภายในประเทศของไทยด้วย (Chalongphob 1992)

1.4 สภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน

เศรษฐกิจของไทยมีสัญญาณการชะลอตัวมาตั้งแต่ปี 2539 ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น โดยมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลงเป็นร้อยละ 6.43 จากร้อยละ 8.66 ในปี 2538 แต่อัตราเงินเฟ้อเพิ่มขึ้นสูงเป็นร้อยละ 5.85 (ตารางที่ 1.1) สิ่งสำคัญคือประเทศไทยประสบกับปัญหาการส่งออกที่ลดลงจากการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 19.08 ในระหว่างปี 2533-2539 มาเป็นหดตัวลงร้อยละ 0.2 ในปี 2539 (ตารางที่ 1.3) และปัญหาการก่อ

หนี้ต่างประเทศที่มากเกินไป โดยหนี้ต่างประเทศเพิ่มขึ้นจาก 43.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2535 เป็น 82.6 และ 90.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2538 และ 2539 ตามลำดับ โดยกว่าครึ่งหนึ่งเป็นหนี้สินระยะสั้น นอกจากนี้การใช้ยืมที่เกินตัวทั้งในภาครัฐและเอกชนทำให้มีการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดสูงถึงประมาณร้อยละ 8 ของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ 2 ปีติดต่อกัน

การที่มีการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่องและสูงขึ้นดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับภาระหนี้ต่างประเทศของไทย ทำให้ต่างประเทศขาดความเชื่อมั่นในระบบเศรษฐกิจไทย นอกจากนี้ในปี 2539 ค่าเงินดอลลาร์สหรัฐแข็งขึ้นมาก มีผลให้ค่าเงินบาทแข็งค่าขึ้นตาม เนื่องจากไทยมีระบบอัตราแลกเปลี่ยนเป็นระบบตะกร้าเงินซึ่งมีเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกาคือส่วนที่สูง ผลของอัตราแลกเปลี่ยนที่บิดเบือนจากความเป็นจริงทำให้ค่าเงินบาทขาดความเชื่อถือว่าจะรักษาระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่คงที่ได้ จึงเป็นแรงจูงใจให้นักเงินต่างประเทศโจมตีค่าเงินบาท และธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกมาปกป้องเงินบาททำให้เงินทุนสำรองระหว่างประเทศลดลงอย่างมาก จนในที่สุดธนาคารแห่งประเทศไทยต้องใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว (Managed Float) และขอความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund หรือ IMF) เพื่อเสริมทุนสำรองเงินตราต่างประเทศ โดยไทยต้องปฏิบัติตามมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจตามกรอบของ IMF ซึ่งเน้นที่จะสร้างเสถียรภาพโดยเร็ว

จากนั้นมาวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจก็เกิดขึ้น โดยส่งผลกระทบต่อภาคเอกชนในส่วนที่มีการกู้ยืมจากต่างประเทศจำนวนมากและไม่มีการป้องกันความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้าก่อน ทำให้ประสบกับปัญหาขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนและมีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ต่างประเทศ โดยเฉพาะภาคอสังหาริมทรัพย์ซึ่งมีอุปทานส่วนเกินอยู่ และส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ไปยังสถาบันการเงิน โดยทำให้หนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้สูงขึ้นถึงขั้นต้องปิดบริษัทเงินทุน 56 แห่ง และทำให้ธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบมีผลขาดทุนรวมกันถึง 113,000 ล้านบาทในช่วงครึ่งแรกของปี 2541 และเกิดปัญหาสภาพคล่องอย่างรุนแรงตามมา เนื่องจากสถาบันการเงินยอมรับความเสี่ยงในการปล่อยสินเชื่อลดลง จนนำไปสู่ภาวะการหดตัวอย่างมากของเศรษฐกิจภายในประเทศ นอกจากนี้การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจที่ฝากไว้กับภาคการส่งออกก็ไม่เป็นไปอย่างที่คาดหวัง เนื่องจากผู้ส่งออกขาดแหล่งเงินทุน และมีคู่แข่งจากประเทศในเอเชียที่มีการลดค่าเงินเนื่องจากประสบปัญหาเดียวกับไทย รวมทั้งความต้องการสินค้าในภูมิภาคนี้ลดลงไปอย่างมาก เนื่องจากหลายประเทศมีภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยเช่นกัน

ธนาคารแห่งประเทศไทยประมาณการว่า ไทยมีผลผลิตมวลรวมภายในประเทศลดลงในอัตราร้อยละ 0.4 ในปี 2540 และมีเงินเฟ้อเป็นร้อยละ 9.5 ในช่วงเดือนมกราคม-สิงหาคม 2541 เมื่อเทียบกับระยะเวลาเดียวกันในปีที่ผ่านมา แต่อย่างไรก็ตามพบว่า มีดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดที่ดีขึ้น โดยจากเดิมที่ขาดดุลการค้า 16,148 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2539 มาขาดดุลน้อยลงเป็น 4,614 และได้ดุลการค้าเป็น 5,726.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2540 และครึ่งปีแรกของปี 2541 ตามลำดับ ส่วนดุลบัญชีเดินสะพัดก็ปรับตัวไปในทิศทางเดียวกันคือ จากการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด 14,350 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2539 มาขาด

ดุลน้อยลงเป็น 3,011 และได้ดุลบัญชีเดินสะพัดเป็น 7,020 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2540 และครึ่งปีแรกของปี 2541 ตามลำดับ ส่วนด้านดุลการชำระเงินพบว่า จากเดิมที่ได้ดุลเป็น 2,169 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2539 มาเป็นขาดดุลการชำระเงินเป็น 10,649 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เนื่องจากมีเงินทุนไหลออก แต่อย่างไรก็ตามในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2541 ถึงแม้ว่าจะมีเงินทุนไหลออกอยู่ แต่การได้ดุลการค้าทำให้การขาดดุลการชำระเงินได้ลดลงเป็น 98 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และฉลองภพ สุสังกร์กาญจน์ (2541) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยได้ประมาณการภาพรวมทางเศรษฐกิจไว้ว่าในปี 2542 และ 2543 เศรษฐกิจจะยังคงปรับตัวลดลงในปี 2542 แต่จะเริ่มปรับตัวดีขึ้นเล็กน้อยในปี 2543 โดยผลผลิตมวลรวมภายในประเทศจะมีการลดลงในอัตราร้อยละ 7.5 และ 1 ตามลำดับ ส่วนเงินเฟ้อคาดว่าจะป็นร้อยละ 9.1 และ 3.3 ตามลำดับ สำหรับการประมาณการด้านอัตราแลกเปลี่ยนคาดว่าจะป็น 40 และ 36 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐตามลำดับ

ภาวะเศรษฐกิจบ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องมีการจัดการเศรษฐกิจประเทศที่เข้มแข็ง เนื่องจากความผันผวนมีมากขึ้น โดยเฉพาะจะต้องมีมาตรการควบคุมการเคลื่อนย้ายทุนระยะสั้นรวมทั้งการบริหารทรัพย์สิน ในด้านการส่งออกต้องมีการกระจายตลาดจากเอเชีย (ซึ่งจะมีภาวะเศรษฐกิจอย่างมาก) โดยไปยังตลาดประเทศอุตสาหกรรม เอเชียใต้ หรือแม้แต่แอฟริกา ในสภาพที่หลายประเทศมีภาวะวิกฤติ อาจมีกระแสการกีดกันการค้า ซึ่งเราจำเป็นต้องกระตุ้นให้มีความเสรีทางการค้าเพื่อเป็นการเปิดตลาดและเพิ่มประสิทธิภาพ

บทที่ 2

แนวโน้มการค้าระหว่างประเทศ

2.1 การส่งออกของไทย

การศึกษาในส่วนนี้จะแสดงถึงโครงสร้างการส่งออกของไทยในปัจจุบัน ทั้งนี้จะศึกษาถึงโครงสร้างภาคอุตสาหกรรม รายสินค้า และตลาดสินค้าของไทย ทั้งแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอดีต โดยใช้ข้อมูลรายปี และพิจารณาการชะลอตัวของการส่งออกในปี 2539 โดยใช้ข้อมูลรายไตรมาส

2.1.1 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการส่งออก: รายสาขาการผลิต

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในส่วนนี้จะใช้ข้อมูลระหว่างปี 2513 ถึง 2539 โดยจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลาด้วยกัน คือ ระหว่างปี 2513-2522 2523-2532 และ 2533-2539 นอกจากนี้ยังทำการศึกษาข้อมูลรายปี (ปี 2533-2539) เพื่อให้เห็นถึงแนวโน้มการส่งออกในระยะเวลาอันใกล้

สินค้าส่งออกของไทยสามารถจำแนกออกได้เป็น 7 สาขาที่สำคัญ คือ เกษตรกรรม, ประมง, อุตสาหกรรม, ป่าไม้, เหมืองแร่, สินค้าเบ็ดเตล็ด และสินค้านำเข้าเพื่อการส่งออก (Re-Export) จากสัดส่วนมูลค่าการส่งออกในรายสาขาคู่มูลค่าการส่งออกรวมในปี 2539 มีสินค้าส่งออกสำคัญ คือ อุตสาหกรรม, เกษตรกรรม และประมง ตามลำดับ

ก) การเปลี่ยนแปลงการส่งออกสินค้าเกษตรไปสู่สินค้าอุตสาหกรรม

การส่งออกสินค้าไทยในช่วงแรกที่ทำการศึกษา ปี 2513-2522 (ตารางที่ 2.1) สินค้าเกษตรเป็นสินค้าส่งออกหลักโดยมีสัดส่วนการส่งออกเฉลี่ยร้อยละ 52.54 ของมูลค่าการส่งออกรวม และสินค้าอุตสาหกรรม มีสัดส่วนการส่งออกเฉลี่ยร้อยละ 27.64 การส่งออกสินค้าเหมืองแร่มีสัดส่วนการส่งออกเป็นอันดับที่สาม ในอัตราร้อยละ 9.61

ตารางที่ 2.1 สัดส่วนมูลค่าการส่งออก รายสาขา

	2513-2522	2523-2532	2533-2539	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
เกษตรกรรม	52.54	32.97	12.81	16.96	15.06	15.01	11.83	11.39	11.40	11.84
ประมง	4.49	5.44	5.45	5.51	6.02	5.92	5.95	5.97	5.06	4.50
ป่าไม้	1.07	0.17	0.07	0.13	0.12	0.09	0.04	0.05	0.06	0.07
เหมืองแร่	9.61	3.24	0.75	1.26	1.04	0.82	0.61	0.60	0.54	0.74
อุตสาหกรรม	27.64	56.39	79.72	74.67	76.24	76.93	80.41	81.12	81.87	81.54
สินค้าอื่น	2.62	0.95	1.00	1.20	1.20	1.05	0.96	0.69	0.90	1.14
สินค้านำเข้าเพื่อการส่งออก	2.03	0.84	0.20	0.28	0.32	0.17	0.19	0.18	0.17	0.18
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา: รายงานเศรษฐกิจรายเดือน, ธนาคารแห่งประเทศไทย

ในช่วงเวลาที่สอง ระหว่างปี 2523-2532 โครงสร้างการส่งออกมีการเปลี่ยนแปลงไปจากช่วงเวลาก่อนอย่างมาก โดยสินค้าอุตสาหกรรมมีสัดส่วนการส่งออกสูงเป็นอันดับแรก ในอัตราร้อยละ 56.39 (โดยสินค้าอุตสาหกรรมมีสัดส่วนการส่งออกสูงกว่าสินค้าเกษตรตั้งแต่ปี 2528) ส่วนการส่งออกสินค้าเกษตรมีสัดส่วนการส่งออกร้อยละ 32.97 ลดลงมาอยู่ในอันดับที่สอง นอกจากนี้การส่งออกสินค้าเหมืองแร่ปรับตัวลดลงอย่างรวดเร็วโดยมีสัดส่วนการส่งออกร้อยละ 3.24 เป็นอันดับที่สี่ และการส่งออกสินค้าประมงมีสัดส่วนอันดับที่สาม ในอัตราร้อยละ 5.44

ช่วงเวลาสุดท้าย (ปี 2533-2539) เป็นการเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องจากช่วงเวลาก่อนหน้านี้ โดยการส่งออกภาคอุตสาหกรรมยังคงมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากช่วงเวลาก่อน และมีสัดส่วนการส่งออกสูงเป็นอันดับแรก ในอัตราร้อยละ 79.72 สัดส่วนการส่งออกสินค้าเกษตรยังคงปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีการส่งออกเป็นอันดับที่สอง ร้อยละ 12.81 เช่นเดียวกับสินค้าเหมืองแร่ที่สัดส่วนการส่งออกเฉลี่ยลดลง โดยมีสัดส่วนการส่งออกเป็นร้อยละ 0.75 เท่านั้น ขณะที่สัดส่วนของสินค้าประมงไม่เปลี่ยนแปลงมากนักเมื่อเทียบกับช่วงเวลาก่อน โดยมีสัดส่วนการส่งออกร้อยละ 5.45

จากการศึกษาข้างต้น พบว่า โครงสร้างการส่งออกของไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากใน 3 สาขา สินค้าส่งออกที่สำคัญ คือ สินค้าเกษตร, สินค้าเหมืองแร่ และสินค้าอุตสาหกรรม โดยมีการเปลี่ยนแปลงสินค้าส่งออกภาคเกษตร (ในช่วงปี 2513-2522) ไปสู่การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเป็นหลัก (ตั้งแต่ปี 2523-ปัจจุบัน) ทั้งนี้ ตั้งแต่ปี 2536-2539 สัดส่วนการส่งออกอุตสาหกรรมไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก โดยสัดส่วนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในช่วงร้อยละ 80-82 และสินค้าเกษตรมีสัดส่วนการส่งออกเปลี่ยนแปลงอยู่ในช่วงร้อยละ 11-12

2.1.2 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการส่งออก: รายสินค้า

ในส่วนนี้จะพิจารณาการเปลี่ยนแปลงสินค้าส่งออกที่สำคัญ เบื้องต้นจะแบ่งสินค้าออกเป็น 2 หมวดใหญ่ (ตารางที่ 2.2) หมวดแรกคือ สินค้าออกใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งประกอบด้วย สินค้าเกษตร, สินค้าประมง, สินค้าเหมืองแร่ และสินค้าป่าไม้ หมวดที่ 2 เป็นสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งประกอบด้วยสินค้าอุตสาหกรรมใช้ทรัพยากรธรรมชาติ, สินค้าอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้น, สินค้าอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีและทักษะ ซึ่งจะศึกษาระหว่างปี 2531-2539 และในส่วนต่อไปจะทำการศึกษาการส่งออกสินค้าที่สำคัญของไทย 15 อันดับแรก ระหว่างปี 2523-2539 โดยจะแบ่งออกเป็น 4 ช่วงเวลาดังกัน

ก) การส่งออกของไทยในรายสินค้า

สินค้าเกษตรเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญในสินค้าที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นฐาน การส่งออกสินค้าเกษตรมีสัดส่วนการส่งออกร้อยละ 19.43 ของมูลค่าการส่งออกรวมระหว่างปี 2531-2534 และสัดส่วนการส่งออกลดลงในช่วงเวลาต่อมา (ปี 2535-2539) เป็นร้อยละ 12.10 โดยสินค้าเกษตรที่สำคัญได้แก่ ข้าว, ยาง, มันสำปะหลัง และไก่แช่แข็ง (ตารางที่ 2.3)

ในช่วงระหว่างปี 2531-2539 สัดส่วนการส่งออกสินค้าประมงไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ซึ่งสินค้าประมงที่สำคัญ อันได้แก่ กุ้งสด-แช่แข็ง และปลาสด-แช่แข็ง

สำหรับการส่งออกสินค้าหมวดอุตสาหกรรมระหว่างปี 2531-2534 พบว่า สินค้าอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้นมีสัดส่วนการส่งออกเฉลี่ยตลอดช่วงเวลาเท่ากับร้อยละ 26.56 ของมูลค่าการส่งออกรวมสูงเป็นอันดับแรก ส่วนสัดส่วนการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีและทักษะเข้มข้นมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 25.42 และสินค้าอุตสาหกรรมใช้ทรัพยากรธรรมชาติมีสัดส่วนการส่งออกในอันดับสุดท้ายในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 12.59

ในปี 2535-2539 สินค้าอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีและทักษะเข้มข้นมีสัดส่วนการส่งออกเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็นอันดับแรกในอัตราร้อยละ 39.59 ของมูลค่าการส่งออกรวม ส่วนสินค้าอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้นมีสัดส่วนการส่งออกเป็นอันดับรองลงมา ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 21.40 และสินค้าอุตสาหกรรมใช้ทรัพยากรธรรมชาติมีสัดส่วนการส่งออกเฉลี่ยร้อยละ 10.08

สินค้าอุตสาหกรรมใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ น้ำตาล, อาหารกระป๋อง, เฟอร์นิเจอร์ และผลิตภัณฑ์ยาง โดยอาหารกระป๋องเป็นสินค้าออกที่สำคัญครองสัดส่วนการส่งออกสูงสุดในสินค้าอุตสาหกรรมนี้ ส่วนน้ำตาลและเฟอร์นิเจอร์มีสัดส่วนการส่งออกเป็นอันดับรองลงมาและมีสัดส่วนการส่งออกใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 2.2 สินค้าส่งออกของไทย ปี 2531-2539

หน่วย: ร้อยละ

	อัตราการขยายตัว						สัดส่วน	
	2536	2537	2538	2539	2531-2534	2535-2539	2531-2534	2535-2539
สินค้าที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ	-4.05	18.67	17.07	0.79	4.19	9.20	26.41	18.12
เหมืองแร่	-15.48	18.56	12.31	35.89	-1.15	11.36	1.37	0.65
- ยิปซัม	16.90	11.80	11.32	18.67	n/a	13.11	n/a	0.19
- Condensate	-27.94	35.36	0.53	54.16	n/a	11.34	n/a	0.27
- ดินบุก	-57.90	-16.56	7.41	88.67	-30.82	-7.89	0.33	0.05
เกษตรกรรม	-10.59	17.04	23.74	4.25	-0.91	9.70	19.43	12.10
- ข้าว	-9.02	18.94	24.09	4.33	-8.76	10.64	6.19	3.63
- ยางพารา	0.88	43.32	46.49	3.44	-3.72	23.10	4.57	3.93
- มันสำปะหลัง	-26.59	-13.63	-2.77	13.12	2.92	-8.96	4.17	1.91
- ไก่แช่แข็ง	-14.18	10.00	-1.72	-6.46	24.79	-2.06	1.31	0.87
ประมง	14.13	21.93	4.84	-10.79	23.54	7.73	5.62	5.37
- กุ้งสด-แช่แข็ง	19.39	29.90	2.33	-13.72	32.78	9.13	3.26	3.72
- ปลาสด-แช่แข็ง	1.52	3.15	16.52	-2.80	29.96	5.25	0.88	0.77
ป่าไม้ *	-46.79	41.20	34.81	26.84	2.92	11.45	0.14	0.06
สินค้าอุตสาหกรรม	18.63	22.62	24.77	0.00	24.19	16.17	72.18	80.69
สินค้าอุตสาหกรรมใช้ทรัพยากรธรรมชาติ	-0.38	20.28	22.30	4.56	15.22	12.39	12.59	10.08
- น้ำตาล	-35.60	41.18	67.13	11.57	11.91	19.15	2.75	1.91
- อาหารกระป๋อง	-0.02	17.04	5.93	7.19	13.21	7.83	6.14	4.32
- เพอร์มิเจอร์	11.09	16.68	5.29	0.81	23.33	8.44	1.85	1.62
- ผลิตภัณฑ์ยาง	24.28	12.57	59.90	-8.01	16.14	20.31	1.05	1.27
สินค้าอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้น	7.42	17.20	12.88	-14.13	20.39	6.78	26.56	21.40
- เสื้อผ้า	3.28	12.34	1.32	-21.89	21.23	-0.41	11.40	8.02
- สิ่งทอ	8.82	22.46	19.64	-0.43	17.01	13.06	4.54	4.25
- รองเท้า	8.96	40.53	36.92	-37.66	31.07	11.90	3.01	3.15
- อัญมณี	12.16	8.91	11.78	3.10	14.53	8.80	5.50	3.91
สินค้าอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีและทักษะ	32.92	26.97	31.50	5.36	32.71	22.12	25.42	39.59
- คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อื่น	28.94	29.97	36.37	22.00	41.21	26.23	6.73	11.13
- เครื่องใช้ไฟฟ้า	3.77	40.70	16.71	3.62	66.42	16.33	4.72	7.36
- ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์	24.22	27.45	28.34	0.57	10.94	19.21	3.79	3.96
- พลาสติก	158.34	-23.07	104.80	-49.17	27.67	19.08	1.57	3.13
- ชิ้นส่วนรถยนต์	149.03	51.07	-18.21	15.33	-3.59	27.45	0.68	1.29
- ผลิตภัณฑ์โลหะ	24.07	28.34	38.86	4.77	18.74	22.58	2.04	2.27
สินค้าอุตสาหกรรมอื่นๆ	22.64	21.30	27.96	2.51	24.90	17.77	7.61	9.62
สินค้าส่งออกอื่นๆ	2.94	-5.75	49.89	24.83	43.88	15.38	1.41	1.19
รวม	13.49	21.56	23.62	0.41	18.93	14.83	100.00	100.00

หมายเหตุ : * เช่น ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ประดู่ เป็นต้น
ที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ธนาคารแห่งประเทศไทย

สินค้าอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้น เสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นสินค้าที่มีสัดส่วนการส่งออกสูงที่สุด ส่วนสิ่งทอ, รองเท้า และอัญมณี เป็นสินค้าส่งออกภาคอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้นที่สำคัญในอันดับรองลงมา และมีสัดส่วนการส่งออกไม่ต่างกันนัก ซึ่งในปี 2535-2539 สิ่งทอมีสัดส่วนการส่งออกร้อยละ 4.25 และรองเท้ามีสัดส่วนการส่งออกร้อยละ 3.15 ในช่วงเวลาเดียวกัน

สินค้าอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีและทักษะมีอัตราการขยายสูง (เฉลี่ยร้อยละ 22.12) ระหว่างปี 2535-2539 โดยสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 25.42 ของมูลค่าการส่งออกรวมในระหว่างปี 2531-2534 เป็นร้อยละ 39.59 ในระหว่างปี 2535-2539 ซึ่งสัดส่วนการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีและทักษะเข้มข้นนี้เพิ่มขึ้นสูงเป็นสินค้าส่งออกหลักของไทย ซึ่งสินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อื่น, เครื่องใช้ไฟฟ้า, ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์, พลาสติก, ชิ้นส่วนรถยนต์ และผลิตภัณฑ์โลหะ โดยคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อื่น และเครื่องใช้ไฟฟ้า มีสัดส่วนการส่งออกสูงที่สุดในอันดับแรกและอันดับรองลงมา ตามลำดับ

จากข้อมูลข้างต้น พบว่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกัน โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากการส่งออกที่เน้นสินค้าอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้น ไปสู่การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีและทักษะเข้มข้นที่มีสัดส่วนการส่งออกสูงที่สุดในปัจจุบันซึ่งจะกล่าวถึงในส่วนต่อไป

(ข) การเปลี่ยนแปลงของการส่งออกสินค้าที่สำคัญ 15 อันดับแรกของไทย

การศึกษาสินค้าออกที่สำคัญของไทยในช่วงเวลาระหว่างปี 2523-2539 จะแบ่งออกเป็น 4 ช่วงเวลาด้วยกัน คือ ปี 2523-2526, 2527-2530, 2531-2534 และ 2535-2539 ทั้งนี้ใช้สัดส่วนมูลค่าการส่งออกรายสินค้าต่อมูลค่าการส่งออกรวมในแต่ละช่วงเวลาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดสินค้าส่งออกที่สำคัญ และจะทำการศึกษาสินค้าที่มีสัดส่วนการส่งออกสูงสุด 15 อันดับแรก เพื่อแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทย

สินค้าส่งออกสำคัญของไทยระหว่างปี 2523-2526 (ตารางที่ 2.3) เป็นการส่งออกสินค้าเกษตรเป็นหลัก โดยการส่งออกข้าวและมันสำปะหลังมีสัดส่วนการส่งออกสูงเป็นอันดับที่ 1 และ อันดับที่ 2 ตามลำดับ การส่งออกข้าวมีสัดส่วนการส่งออกเฉลี่ยตลอดช่วงเวลาร้อยละ 14.95 และการส่งออกมันสำปะหลังมีสัดส่วนการส่งออกเฉลี่ยร้อยละ 11.22 ส่วนสินค้าเกษตรอื่นๆที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา (อันดับที่ 4), ข้าวโพด (อันดับที่ 6), ไม้ยาสูบ และถั่วเขียว และสินค้าอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้นที่สำคัญ คือ สิ่งทอ (รวมเสื้อผ้าสำเร็จรูป) มีสัดส่วนการส่งออกร้อยละ 8.54 (อันดับที่ 3) ในส่วนสินค้าอุตสาหกรรมใช้ทรัพยากรธรรมชาติ มีสินค้าออกสำคัญ คือ น้ำตาล (อันดับที่ 7), สับปะรดกระป๋อง, ปลากระป๋อง และอาหารทะเลกระป๋อง การส่งออกชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ (อันดับที่ 8) เป็นสินค้าอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีและทักษะเข้มข้นชนิดเดียวที่รวมอยู่ในสินค้าส่งออกที่สำคัญ 15 อันดับแรก

ตารางที่ 2.3 สัดส่วนและอัตราการขยายตัว สินค้าที่สำคัญปี 2523-2526

หน่วย : ร้อยละ

	อัตราการขยายตัว				สัดส่วนเฉลี่ย
	2524	2525	2526	2523-2526	2523-2526
1 ข้าว	35.15	-14.62	-10.45	-0.60	14.95
2 มันสำปะหลัง	10.47	20.10	-22.10	2.82	11.22
3 สิ่งทอ (รวมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป)	30.35	11.42	2.47	13.01	8.54
4 ยางพารา	-12.23	-12.46	24.20	-2.73	7.51
5 ดินบุก	-19.88	-14.50	-32.27	-24.60	5.65
6 ข้าวโพด	14.39	-0.23	1.87	4.50	5.48
7 น้ำตาล	221.75	35.10	-50.99	25.70	5.37
8 ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์	0.60	-4.25	-1.70	-2.07	4.07
9 อัญมณี	32.84	4.73	37.97	20.02	3.59
10 กุ้งสด-แช่แข็ง	8.92	29.40	14.47	16.93	1.69
11 ไม้ยาสูบ	26.84	46.41	-29.65	11.83	1.26
12 สับปะรดกระป๋อง	42.39	-2.26	-6.12	7.79	1.24
13 ถั่วเขียว	16.92	13.11	-18.96	3.31	1.12
14 ปลากระป๋อง	83.91	50.14	27.09	41.72	0.93
15 อาหารทะเลกระป๋อง (ยกเว้นปลา)	2.23	46.58	12.51	19.49	0.87
สินค้าส่งออกที่สำคัญ	19.24	3.65	-9.58	3.69	73.47
รวม	14.87	4.40	-8.30	3.28	100.00

ที่มา: รายงานเศรษฐกิจรายเดือน, ธนาคารแห่งประเทศไทย

การส่งออกของไทยระหว่างปี 2527-2530 (ตารางที่ 2.4) สินค้าอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้นเพิ่ม
ความสำคัญขึ้น โดยสิ่งทอ (รวมเสื้อผ้าสำเร็จรูป) มีสัดส่วนการส่งออกสูงเป็นอันดับแรก ในอัตราร้อยละ
13.59 ของมูลค่าการส่งออกในช่วงเวลาดังกล่าว รวมถึงการส่งออกรองเท้า (อันดับที่ 12) และอัญมณี
(อันดับที่ 5) ที่มีสัดส่วนการส่งออกเพิ่มสูงขึ้น โดยสินค้าอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้นมีอัตราการขยายตัว
เฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 30 ต่อปี ส่วนการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสินค้าอุตสาหกรรม
ใช้เทคโนโลยีและทักษะเข้มข้นมีสัดส่วนการส่งออกเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แต่สินค้าเกษตรประเภทข้าว,
ยางพารา, มันสำปะหลัง และข้าวโพด มีสัดส่วนการส่งออกลดลงเมื่อเทียบกับสัดส่วนการส่งออกช่วง
เวลาก่อน (ปี 2523-2526) แต่สัดส่วนการส่งออกสินค้าเกษตรยังคงมีความสำคัญในอันดับต้นๆ ในช่วงนี้

สินค้าออกสำคัญของไทยในปี 2531-2534 (ตารางที่ 2.5) แสดงถึงการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม
ใช้เทคโนโลยีและทักษะเข้มข้นที่เพิ่มบทบาทขึ้น โดยการส่งออกคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อื่น (สัดส่วน
การส่งออกสูงเป็นอันดับที่ 2 คือ ร้อยละ 6.73), เครื่องใช้ไฟฟ้า (สัดส่วนการส่งออกร้อยละ 4.72 เป็น
อันดับที่ 6), ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ (อันดับที่ 9), ผลิตภัณฑ์โลหะ (อันดับที่ 13), พลาสติก (อันดับที่ 15)
ส่วนสินค้าส่งออกอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้น ประเภทสิ่งทอ (รวมเสื้อผ้าสำเร็จรูป) มีสัดส่วนการ
ส่งออกสูงเป็นอันดับแรกโดยมีสัดส่วนร้อยละ 14.61 และสินค้าอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้นอื่นๆ ได้แก่
อัญมณี (อันดับที่ 5), รองเท้า (อันดับที่11) และเฟอร์นิเจอร์ (อันดับที่14) ในส่วนของสินค้าเกษตรและ
สินค้าอุตสาหกรรมใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ลดลดความสำคัญลงไป ยกเว้นข้าว และอาหารกระป๋อง

ตารางที่ 2.4 สัดส่วนและอัตราการขยายตัวสินค้า ส่งออกที่สำคัญปี 2527-2530

หน่วย: ร้อยละ

	อัตราการขยายตัว				สัดส่วนเฉลี่ย
	2528	2529	2530	2527-2530	2527-2530
1 สิ่งทอ (รวมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป)	23.09	32.62	55.29	30.73	13.59
2 ข้าว	-13.14	-9.81	11.75	-5.02	10.14
3 มันสำปะหลัง	-9.83	27.50	8.25	9.00	7.91
4 ยางพารา	4.33	11.42	35.88	14.79	6.90
5 อัญมณี	15.37	54.54	50.46	33.96	5.42
6 ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์	12.19	55.41	18.42	26.16	4.83
7 ข้าวโพด	-24.12	20.27	-57.59	-26.63	3.44
8 น้ำตาล	19.63	16.39	17.91	16.39	3.03
9 ปลากระป๋อง	40.80	63.24	12.02	33.27	2.98
10 กุ้งสด-แช่แข็ง	22.87	27.68	30.93	24.04	1.82
11 ดีบุก	6.95	-45.17	-24.29	-30.37	1.81
12 รองเท้า	15.40	34.50	85.71	34.72	1.50
13 สับปะรดกระป๋อง	15.67	-3.31	17.12	7.76	1.45
14 อาหารทะเลกระป๋อง (ยกเว้นปลา)	-0.88	13.53	52.40	17.45	1.16
15 ไก่แช่แข็ง	3.31	112.75	28.80	38.77	1.11
สินค้าส่งออกที่สำคัญ	3.09	21.17	24.79	15.24	67.10
รวม	10.35	20.69	28.48	18.00	100.00

ที่มา: รายงานเศรษฐกิจรายเดือน, ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 2.5 สัดส่วนและอัตราการขยายตัว ของสินค้าส่งออกที่สำคัญ ปี 2531-2534

หน่วย: ร้อยละ

	อัตราการขยายตัว				สัดส่วนเฉลี่ย
	2532	2533	2534	2531-34	2531-34
สิ่งทอ (รวมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป)	26.27	14.11	29.66	20.07	14.61
- เสื้อผ้า	29.92	13.66	31.68	21.23	11.40
คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อื่น	88.88	45.83	26.47	41.21	6.73
ข้าว	31.11	-38.92	9.89	-8.76	6.19
อาหารกระป๋อง	4.84	13.04	25.81	13.21	6.14
อัญมณี	19.89	22.77	3.00	14.53	5.50
เครื่องใช้ไฟฟ้า	200.46	72.53	47.20	66.42	4.72
ยางพารา	-2.82	-10.85	5.93	-3.72	4.57
มันสำปะหลัง	9.75	-3.50	5.33	2.92	4.17
ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์	-2.28	17.13	19.37	10.94	3.79
กุ้งสด-แช่แข็ง	65.57	27.38	30.44	32.78	3.26
รองเท้า	40.03	49.46	17.74	31.07	3.01
น้ำตาล	99.13	-8.05	-16.46	11.91	2.75
ผลิตภัณฑ์โลหะ	30.91	10.68	24.62	18.74	2.04
เฟอร์นิเจอร์	45.77	19.01	18.37	23.33	1.85
พลาสติก	39.05	19.85	42.08	27.67	1.57
สินค้าส่งออกที่สำคัญ	30.76	11.93	20.95	18.26	70.90
รวม	27.94	14.24	23.03	18.93	100.00

ที่มา: รายงานเศรษฐกิจรายเดือน, ธนาคารแห่งประเทศไทย

ในช่วงเวลาสุดท้าย (ปี 2535-2539) สินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุตสาหกรรม โดยเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีและทักษะเข้มข้น (ตารางที่ 2.6) ซึ่งการส่งออกคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์อื่น มีสัดส่วนการส่งออกสูงเป็นอันดับแรก เฉลี่ยร้อยละ 11.13 เครื่องใช้ไฟฟ้ามีสัดส่วนการส่งออกสูงเป็นอันดับที่ 3 สัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 7.36 นอกจากนี้ยังรวมถึงชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ (อันดับที่ 5), อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ (อันดับที่ 7), พลาสติก (อันดับที่ 12) และผลิตภัณฑ์โลหะ (อันดับที่ 13) ส่วนสิ่งทอ (สินค้าอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้น) ยังคงมี สัดส่วนการส่งออกสูงเป็นอันดับที่ 2 แต่สินค้าเกษตรลดบทบาทลงไป เช่น ข้าว (อันดับที่ 10), ยางพารา (อันดับที่ 6) และมันสำปะหลัง (อันดับที่ 15)

ข้อมูลข้างต้นแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมที่ค่อนข้างชัดเจน โดยในช่วงเวลาแรก (ปี 2523-2526) สินค้าส่งออกที่สำคัญเป็นสินค้าเกษตร สินค้าอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้น (สิ่งทอ) และสินค้าอุตสาหกรรมใช้ทรัพยากรธรรมชาติ (น้ำตาล) แต่ในเวลาต่อมาสินค้าส่งออกดังกล่าวได้ลดบทบาทลงไปตามลำดับ จนในช่วงเวลาสุดท้าย (ปี 2535-2539) สินค้าอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีและทักษะเข้มข้น (คอมพิวเตอร์ และเครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น) เป็นสินค้าส่งออกสำคัญของไทย

ตารางที่ 2.6 สัดส่วนและอัตราการขยายตัว สินค้าส่งออกที่สำคัญปี 2535-2539

	อัตราการขยายตัว					หน่วย: ร้อยละ
	2536	2537	2538	2539	2535-39	สัดส่วนเฉลี่ย
1 คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อื่น	28.94	29.97	36.37	22.00	26.23	11.13
2 สิ่งทอ (รวมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป)	4.32	14.40	6.72	-16.79	3.16	10.90
- เสื้อผ้า	3.28	12.34	1.32	-21.89	-0.41	8.02
3 เครื่องใช้ไฟฟ้า	3.77	40.70	16.71	3.62	16.33	7.36
4 อาหารกระป๋อง	-0.02	17.04	5.93	7.19	7.83	4.32
5 ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์	24.22	27.45	28.34	0.57	19.21	3.96
6 ยางพารา	0.88	43.32	46.49	3.44	23.10	3.93
7 อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ	58.20	55.24	29.90	7.83	31.72	3.93
8 อัญมณี	12.16	8.91	11.78	3.10	8.80	3.91
9 กุ้งสด-แช่แข็ง	19.39	29.90	2.33	-13.72	9.13	3.72
10 ข้าว	-9.02	18.94	24.09	4.33	10.64	3.63
11 รองเท้า	8.96	40.53	36.92	-37.66	11.90	3.15
12 พลาสติก	158.34	-23.07	104.80	-49.17	19.08	3.13
13 ผลิตภัณฑ์โลหะ	24.07	28.34	38.86	4.77	22.58	2.27
14 น้ำตาล	-35.60	41.18	67.13	11.57	19.15	1.91
15 มันสำปะหลัง	-26.59	-13.63	-2.77	13.12	-8.96	1.91
สินค้าส่งออกที่สำคัญ	10.88	21.64	22.53	-3.92	13.24	77.16
รวม	13.49	21.56	23.62	0.41	14.83	100.00

ที่มา: รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ธนาคารแห่งประเทศไทย

2.1.3 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการส่งออก : ตลาดสินค้าที่สำคัญ

1) ตลาดภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกสำคัญมากขึ้น

การส่งออกของไทยนอกจากมีการเปลี่ยนแปลงในชนิดและประเภทของสินค้าแล้ว ในด้านโครงสร้างตลาดสินค้าไทยมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน โดยตลาดในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเพิ่มพละสำคัญขึ้น ดังเช่น กลุ่มประเทศอาเซียน, จีน, เกาหลีใต้ เป็นต้น

ตลาดสินค้าไทยในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกที่สำคัญ (ตารางที่ 2.7) ได้แก่ ญี่ปุ่น โดยมีสัดส่วนการส่งออกไปยังตลาดนี้ร้อยละ 16.82 ในปี 2539 ทั้งนี้สัดส่วนการส่งออกไปยังญี่ปุ่นมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย

ตารางที่ 2.7 สัดส่วนมูลค่าการส่งออกของไทย แบ่งตามประเทศคู่ค้า

หน่วย: ร้อยละ							
ประเทศคู่ค้า	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
กลุ่มประเทศอเมริกาเหนือ	24.35	23.00	24.13	23.25	22.52	19.01	19.17
แคนาดา	1.33	1.39	1.37	1.40	1.26	1.09	1.07
เม็กซิโก	0.35	0.33	0.32	0.24	0.25	0.09	0.12
สหรัฐอเมริกา	22.67	21.27	22.43	21.61	21.02	17.83	17.97
สหภาพยุโรป	21.53	20.69	19.57	16.67	14.89	15.09	16.00
ฝรั่งเศส	2.44	2.45	2.28	2.09	1.79	1.73	1.78
เยอรมนี	5.15	5.17	4.40	4.00	3.52	2.90	2.89
เนเธอร์แลนด์	4.83	4.39	4.32	3.13	2.78	3.19	3.21
สหราชอาณาจักร	4.06	3.62	3.61	3.21	2.97	2.87	3.30
ประเทศในเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้							
ญี่ปุ่น	17.20	18.06	17.51	17.04	17.08	16.79	16.82
จีน	1.16	1.18	1.19	1.46	2.05	2.91	3.35
ฮ่องกง	4.50	4.74	4.64	5.30	5.27	5.18	5.82
เกาหลีใต้	1.71	1.62	1.64	1.25	1.26	1.42	1.82
ไต้หวัน	1.62	1.66	1.90	2.00	2.17	2.40	2.55
กลุ่มประเทศอาเซียน 5 ประเทศ	11.37	11.84	12.71	16.62	17.63	19.07	18.72
บรูไน	0.13	0.10	0.08	0.10	0.11	0.11	0.13
อินโดนีเซีย	0.67	0.75	0.87	0.55	0.97	1.44	1.73
มาเลเซีย	2.49	2.41	2.59	2.28	2.43	2.75	3.62
ฟิลิปปินส์	0.73	0.37	0.48	0.54	0.49	0.73	1.13
สิงคโปร์	7.35	8.22	8.69	12.06	13.63	14.03	12.11
กลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง	0.55	0.57	1.06	1.68	2.31	2.66	2.91
ประเทศแถบตะวันออกกลาง	5.34	5.17	4.73	4.55	3.70	4.54	3.87
ประเทศในยุโรปตะวันออก	0.77	1.70	1.29	1.44	1.08	1.33	0.51
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา: รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ธนาคารแห่งประเทศไทย

การส่งออกไปยังประเทศจีนมีส่วนการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างมากโดยเฉพาะในปี 2538-39 ซึ่งมีส่วนการส่งออกไปประเทศจีน ในปี 2539 เป็นร้อยละ 3.35 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 1.16 ในปี 2533 และการส่งออกไปยังฮ่องกง, เกาหลีใต้ และไต้หวัน ตลอดช่วงเวลาที่ทำการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น รวมทั้งตลาดในประเทศลุ่มแม่น้ำโขง (เวียดนาม, ลาว, กัมพูชา และพม่า) มีส่วนการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยการส่งออกในปี 2539 มีส่วนร้อยละ 2.91 เพิ่มขึ้นจากสัดส่วนในปี 2533 ซึ่งมีร้อยละ 0.55 ของมูลค่าการส่งออกรวม

การส่งออกไปยังกลุ่มประเทศอาเซียน 5 ประเทศ โดยประเทศสิงคโปร์เป็นตลาดสำคัญในกลุ่มนี้พบว่า การส่งออกไปยังตลาดอาเซียน 5 ประเทศนี้มีแนวโน้มที่ดี ปี 2539 สัดส่วนการส่งออกไปยังประเทศกลุ่มดังกล่าวเป็นร้อยละ 18.72 เพิ่มขึ้นจากการส่งออก ในปี 2533 ที่มีสัดส่วนการส่งออกร้อยละ 11.37 เมื่อเทียบกับมูลค่าการส่งออกรวมในปีเดียวกัน

ในส่วนของการส่งออกไปยังตลาดอื่นๆ ที่สำคัญ อันได้แก่ กลุ่มประเทศอเมริกาเหนือ และสหภาพยุโรป โดยการส่งออกไปตลาดสหรัฐอเมริกาในปี 2539 มีส่วนการส่งออกร้อยละ 17.97 ลดลงจากร้อยละ 22.67 ในปี 2533 การส่งออกไปยังตลาดสหภาพยุโรปมีส่วนการส่งออกลดลงเช่นกัน โดยในปี 2539 มีส่วนการส่งออกเพียงร้อยละ 16.0 ลดลงจากสัดส่วนการส่งออกในปี 2533 ร้อยละ 21.53

2) การขยายตัวของตลาดในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

สถิติทางการค้าแสดงให้เห็นว่าอัตราการขยายตัวของการส่งออกระหว่างปี 2533-38 (ยกเว้นปี 2539) ไปยังภูมิภาคใกล้เคียงมีอัตราเพิ่มที่สูง (ตารางที่ 2.8) โดยเฉพาะการส่งออกไปยังจีน ที่มูลค่าการส่งออกในปี 2537-38 เพิ่มขึ้นสูงกว่าร้อยละ 70 เมื่อเทียบกับมูลค่าการส่งออกในปีที่ผ่านมา รวมถึงการส่งออกไปยังอินโดนีเซีย และประเทศในกลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วอัตราการขยายตัวของการส่งออกในตลาดภูมิภาคนี้ ขยายตัวในอัตราที่สูงกว่าการขยายตัวของตลาดในภูมิภาคที่ห่างออกไป ดังเช่น สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป ซึ่งมูลค่าการส่งออกเริ่มชะลอตัวลงตั้งแต่ปี 2536

การขยายตัวของตลาดสินค้าไทย ในปี 2539 พบว่า ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมีอัตราการขยายตัวชะลอตัวลงเป็นส่วนใหญ่ โดยการส่งออกไปยังญี่ปุ่นขยายตัวเพียงร้อยละ 0.60 ของมูลค่าการส่งออกในปีที่ผ่านมา และการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศอาเซียนมูลค่าการส่งออกในปี 2539 ลดลงร้อยละ 1.41 ของมูลค่าการส่งออกในปี 2538 เนื่องจากการส่งออกไปยังสิงคโปร์ (ตลาดสำคัญในกลุ่มประเทศอาเซียน 5 ประเทศ) ลดลงร้อยละ 13.32

ตารางที่ 2.8 อัตราการขยายตัวการส่งออกไทย แบ่งตามตลาดที่สำคัญ

หน่วย: ร้อยละ

ประเทศคู่ค้า	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2533-39
กลุ่มประเทศอเมริกาเหนือ	19.49	16.20	19.25	9.34	17.75	4.32	1.29	11.06
แคนาดา	2.03	29.17	12.18	15.70	8.93	6.90	-0.65	10.88
เม็กซิโก	263.65	15.02	10.06	-15.41	25.86	-53.16	33.33	-5.91
สหรัฐอเมริกา	19.43	15.46	19.85	9.31	18.23	4.85	1.24	11.25
สหภาพยุโรป	28.59	18.24	7.48	-3.33	8.60	25.27	6.49	8.82
ฝรั่งเศส	26.48	23.88	5.46	4.17	4.09	19.62	3.27	8.52
เยอรมนี	44.43	23.43	-3.33	3.32	6.87	1.96	0.03	4.12
เนเธอร์แลนด์	13.69	11.74	12.02	-17.88	8.00	41.90	1.12	7.01
สหราชอาณาจักร	24.79	9.65	13.44	1.09	12.42	19.28	15.43	10.67
ประเทศในเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้								
ญี่ปุ่น	15.29	29.18	10.18	10.45	21.82	21.53	0.60	14.38
จีน	-50.97	25.53	14.56	39.13	71.14	75.13	15.91	35.04
ฮ่องกง	30.10	29.68	11.22	29.56	20.99	21.32	12.84	19.06
เกาหลีใต้	31.05	16.14	15.52	-13.73	23.02	38.72	28.71	14.00
ไต้หวัน	17.60	26.06	30.14	19.03	32.09	36.55	6.85	23.15
กลุ่มประเทศอาเซียน 5 ประเทศ	12.74	28.11	22.00	38.53	38.12	33.71	-1.41	25.15
บรูไน	0.00	-8.05	-10.14	41.27	31.95	32.67	17.75	17.33
อินโดนีเซีย	-4.52	37.85	32.07	-28.80	116.19	82.64	20.75	30.42
มาเลเซีย	-2.39	18.74	22.44	-0.24	29.58	40.15	31.88	19.95
ฟิลิปปินส์	61.08	-37.50	46.53	27.53	12.08	84.02	54.80	25.01
สิงคโปร์	17.64	37.55	20.24	57.42	37.40	27.26	-13.32	26.01
กลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง	20.10	27.09	11.88	80.11	66.82	42.72	9.78	46.90
ประเทศแถบตะวันออกกลาง	-0.98	19.14	4.02	9.15	-1.28	51.89	-14.35	9.98
ประเทศในยุโรปตะวันออก	147.67	172.41	-13.79	27.21	-8.86	52.42	-61.23	8.63
รวม	14.24	23.03	13.65	13.49	21.56	23.62	0.41	15.23

ที่มา: รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ธนาคารแห่งประเทศไทย

2.1.4 การส่งออกสินค้าไทย ปี 2539-2540

การศึกษาการส่งออกไทยในส่วนนี้ ใช้ข้อมูลการส่งออกรายไตรมาสในปี 2539 จนถึงไตรมาสที่สามของปี 2540 เพื่อวิเคราะห์การชะลอตัวลงของการส่งออกในปี 2539 ว่าเกิดขึ้นในช่วงเวลาใด และในส่วนใดของการส่งออก ซึ่งจะพิจารณาในรายสินค้า และตลาดที่สำคัญ สำหรับข้อมูลการส่งออกในไตรมาสที่สามของปี 2540 หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนจากระบบตะกร้าเงินเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว (Managed float) ในวันที่ 2 กรกฎาคม 2539 โดยการคำนวณอัตราการขยายตัวในรูปของเงินบาท และเงินดอลลาร์สหรัฐ โดยเทียบกับไตรมาสเดียวกันในปีที่ผ่านมา ทั้งนี้เนื่องจากผลของการเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนทำให้ค่าเงินบาทลดลง ราคาสินค้าส่งออกส่วนใหญ่ในสายตาของผู้ซื้อ (ส่วนใหญ่เป็นราคาในรูปเงินดอลลาร์สหรัฐ) จึงลดลงด้วย ทั้งนี้เพื่อที่จะสามารถแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงของการส่งออกไทยในช่วงเวลานั้นได้อย่างถูกต้องมากขึ้น จึงเป็นสาเหตุให้มีการคำนวณ

อัตราการขยายตัวในรูปของเงินดอลลาร์สหรัฐเพื่อจะตัดทอนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากค่าเงินบาทที่ลดลงเมื่อเทียบกับไตรมาสเดียวกันของปีที่ผ่านมา

ก) การส่งออกราคาสินค้า

การขยายตัวของสินค้าส่งออกของไทยในปี 2539 เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วพบว่า การส่งออกส่วนใหญ่ และเกือบทุกไตรมาสในปี 2539 ปรับตัวลดลง (ตารางที่ 2.9) โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้น และสินค้าอุตสาหกรรมใช้ทรัพยากรธรรมชาติ แต่ในปี 2540 การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมมีแนวโน้มจะปรับตัวดีขึ้นเล็กน้อย

ตารางที่ 2.9 อัตราการขยายตัวการส่งออกไทยรายไตรมาส จำแนกตามประเภทสินค้าที่สำคัญ

หน่วย: ร้อยละ

ประเภทสินค้า	2539	2540	2539.1	2539.2	2539.3	2539.4	2540.1	2540.2	2540.3	2540.4	Adj. 2540.3*	Adj. 2540.4*
เกษตร												
ข้าว	4.34	28.30	0.25	18.39	9.29	-6.27	-21.88	10.28	49.17	82.09	15.14	13.09
มันสำปะหลัง	13.14	8.79	11.09	17.97	22.69	2.30	-14.53	-22.14	23.43	61.27	-5.80	1.18
ยางพารา	3.45	-9.33	9.62	-21.88	17.35	10.43	-14.84	-17.55	-11.92	6.77	-31.63	-32.85
ไก่สดแช่เย็น-แช่แข็ง	-5.97	20.54	-18.76	-4.50	0.33	-0.42	11.01	4.44	17.30	45.52	-9.27	-8.16
ประมง												
กุ้งสดแช่เย็น-แช่แข็ง	-13.71	8.71	-20.40	-14.65	-18.64	-2.54	-7.70	-6.02	21.87	20.39	-5.74	-24.18
ปลาสดแช่เย็น-แช่แข็ง	16.28	15.87	15.89	21.33	15.72	13.51	20.34	3.08	4.70	31.22	-18.82	-18.10
สินค้าอุตสาหกรรมใช้ทรัพยากรธรรมชาติ												
น้ำตาลทราย	11.52	-1.83	107.07	-27.57	-31.18	6.92	-22.30	-16.08	108.51	122.32	60.70	42.68
อาหารทะเลกระป๋อง	2.85	43.99	-8.90	-3.49	9.38	10.60	8.80	13.15	31.07	99.08	0.54	26.36
ผลไม้กระป๋อง	13.30	-5.98	17.90	26.26	24.78	-12.02	-19.74	-29.05	9.29	27.91	-14.86	-20.09
เฟอร์นิเจอร์และชิ้นส่วน	0.12	20.59	1.67	1.04	0.28	-2.24	-1.25	12.00	30.86	39.00	1.43	-12.04
สินค้าอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้น												
สิ่งทอ	-14.68	24.09	-16.65	-10.66	-14.08	-16.99	-4.01	4.90	32.92	60.70	2.81	0.82
- สิ่งทอที่ไม่ใช่เสื้อผ้าสำเร็จรูป	-2.15	29.47	-2.27	5.57	0.42	-10.39	10.21	8.97	36.64	58.58	5.58	-0.38
- เสื้อผ้าสำเร็จรูป	-20.98	20.75	-23.12	-18.63	-21.05	-20.89	-12.15	2.31	30.64	62.11	1.12	1.62
รองเท้าและชิ้นส่วน	-37.62	5.25	-31.50	-39.28	-50.91	-26.11	-6.49	-18.18	16.91	29.81	-9.65	-18.40
อัญมณีและเครื่องประดับ	3.38	2.49	13.01	8.32	4.21	-8.83	-11.08	-16.16	0.73	35.01	-22.73	-14.40
ดอกไม้, ใบไม้และต้นไม้ประดิษฐ์	-24.18	2.31	-24.13	-21.87	-31.11	-17.46	-22.16	-19.92	10.42	45.30	-14.33	-8.81
สินค้าอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยี/ทักษะเข้มข้น												
เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์	25.80	-4.31	60.01	37.56	-6.89	19.24	-17.90	-27.99	26.48	11.03	-2.59	-30.07
เครื่องใช้ไฟฟ้า	1.52	24.68	24.69	10.38	-6.28	-15.39	1.12	6.48	30.52	63.56	0.79	3.31
แผงวงจรไฟฟ้า	0.61	29.55	18.80	1.60	-8.14	-6.98	5.53	12.64	45.09	57.10	11.89	-0.97
ยานพาหนะ อุปกรณ์และ ส่วนประกอบ	13.27	69.85	3.93	-20.03	30.11	36.54	45.77	77.89	69.59	80.83	30.86	13.97
ผลิตภัณฑ์พลาสติก	-58.07	22.31	-7.57	-49.44	-68.81	-69.94	0.04	6.25	33.85	49.34	3.22	-5.75
รวม	0.34	28.06	8.01	0.59	-3.49	-2.93	1.66	5.51	37.60	66.14	6.09	4.65

หมายเหตุ: อัตราการขยาย (รายไตรมาส) แสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกเทียบกับช่วงไตรมาสเดียวกันในปีที่ผ่านมา

* หมายถึง อัตราการขยายตัว (รายไตรมาส) ในรูปของเงินดอลลาร์สหรัฐ

ที่มา: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

การส่งออกสินค้าเกษตรในปี 2539 เช่น ข้าว, มันสำปะหลัง, ยางพารา มีการขยายตัวในอัตราที่ต่ำ และมูลค่าการส่งออกลดลงในบางไตรมาส ส่วนการส่งออกสินค้าเกษตรเหล่านี้ในปี 2540 มีการขยายตัวติดลบต่อเนื่องจากการชะลอตัวในปี 2539 ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนในไตรมาสที่สามของปี 2540 มูลค่าการส่งออกมันสำปะหลัง และยางพาราในรูปของเงินดอลลาร์สหรัฐยังคงลดลงเมื่อเทียบกับการส่งออกไตรมาสเดียวกันในปีที่ผ่านมา แต่การส่งออกข้าวในปี 2540 มีการปรับตัวที่ดีขึ้น โดยในไตรมาสแรกของปี 2540 ข้าวมีการขยายตัวติดลบร้อยละ 21.88 ก่อนจะขยายตัวร้อยละ 49.17 และ 82.09 ในรูปเงินบาทในไตรมาสที่สามและสี่ หรือเมื่อมีการขยายตัวเป็นร้อยละ 15.14 และ 13.09 ในรูปของเงินดอลลาร์สหรัฐ สำหรับการส่งออกไก่แช่แข็งในปี 2539 มีมูลค่าการส่งออกลดลงเกือบทุกไตรมาส แต่ในปี 2540 การส่งออกไก่แช่แข็งดูเหมือนว่าจะมีการปรับตัวดีขึ้น โดยมูลค่าการส่งออกในรูปของเงินบาทเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามในสองไตรมาสสุดท้ายของปี กลับพบว่าการขยายตัวในรูปของเงินดอลลาร์สหรัฐเป็นลบ โดยมีอัตราการหดตัวเป็นร้อยละ 9.27 และ 8.16 ในไตรมาสที่สามและสี่เมื่อเทียบกับมูลค่าการส่งออกในช่วงเวลาเดียวกัน

การส่งออกสินค้าประมงที่สำคัญ อันได้แก่ กุ้งสด-แช่แข็ง และปลาสด-แช่แข็ง พบว่าการส่งออกกุ้งสดแช่แข็งมีแนวโน้มการส่งออกไม่ดีขึ้น โดยมูลค่าการส่งออกรายไตรมาสเมื่อเปรียบเทียบกับ การส่งออกในไตรมาสเดียวกันในปีก่อน ลดลงอย่างต่อเนื่องในปี 2539 และ ปี 2540 รวมทั้งในไตรมาสที่สามและสี่ ส่วนการส่งออกปลาสด-แช่แข็ง มีการขยายตัวที่ดีในปี 2539 แต่ในปี 2540 มูลค่าการส่งออกในรูปเงินบาทเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง และในครึ่งหลังของปี 2540 การขยายตัวในรูปเงินดอลลาร์สหรัฐลดลงร้อยละ 18

สินค้าส่งออกประเภทอุตสาหกรรมใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสินค้าอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้น แนวโน้มการส่งออกในปี 2540 ดีกว่าปี 2539 ในปี 2539 การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมใช้แรงงานเข้มข้น เช่น สิ่งทอ (รวมเสื้อผ้าสำเร็จรูป), รองเท้า, ดอกไม้ประดิษฐ์ มีอัตราการขยายตัวติดลบอย่างต่อเนื่องในทุกไตรมาส แต่การส่งออกสินค้าเหล่านี้ในปี 2540 ปรับตัวดีขึ้น โดยเฉพาะหลังเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยน มูลค่าการส่งออก (เงินบาท) รายไตรมาสเพิ่มขึ้นมากในบางสินค้า เช่น สิ่งทอ (รวมเสื้อผ้าสำเร็จรูป) และดอกไม้ประดิษฐ์, รองเท้า และอัญมณี แต่การส่งออกดอกไม้ประดิษฐ์, รองเท้า และอัญมณี ในครึ่งหลังปี 2540 ในรูปของเงินดอลลาร์สหรัฐลดลงอย่างต่อเนื่องจากครั้งแรกของปี

การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีและทักษะ เช่น คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อื่น, เครื่องใช้ไฟฟ้า, ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ที่โดยรวมแล้วในปี 2539 มีอัตราเพิ่มที่ลดลง และในบางไตรมาส มูลค่าการส่งออกลดลงเมื่อเทียบกับไตรมาสเดียวกันในปีก่อน ปี 2540 การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเหล่านี้มีแนวโน้มจะขยายตัวเพิ่มขึ้น ทั้งในรูปของเงินบาทและเงินดอลลาร์สหรัฐ การส่งออกอุปกรณ์-ชิ้นส่วนรถยนต์มีแนวโน้มการส่งออกที่ดีตั้งแต่ครึ่งหลังของปี 2539 และหลังจากนั้นอัตราการขยายตัวยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนไตรมาสสุดท้ายของปี 2540 ส่วนการส่งออกผลิตภัณฑ์พลาสติกในปี 2539 มีการส่งออก

ลดลงทุกไตรมาส และลดลงมากที่สุด โดยในไตรมาสสุดท้ายของปี 2539 การส่งออกผลิตภัณฑ์พลาสติกขยายตัวติดลบร้อยละ 69.94 ของมูลค่าการส่งออกไตรมาสเดียวกันในปีก่อน แต่การส่งออกผลิตภัณฑ์พลาสติกในปี 2540 ตั้งแต่ไตรมาสแรกปรับตัวดีขึ้น โดยมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นตลอด ทั้งในรูปเงินบาทและเงินดอลลาร์สหรัฐ

ข) การส่งออกในตลาดสินค้าที่สำคัญ

จากการศึกษาโครงสร้างการส่งออกของไทยไปยังประเทศผู้นำเข้าต่างๆ พบว่าในช่วงปี 2533-2539 ตลาดในภูมิภาคใกล้เคียงมีอัตราการขยายตัวที่ดี และตลาดในภูมิภาคนี้จะมียุทธศาสตร์มากขึ้น ทั้งในตลาดกลุ่มประเทศอาเซียน 5 ประเทศ, จีน, ไต้หวัน,ฮ่องกง, และเกาหลีใต้ เป็นต้น โดยตลาดในภูมิภาคที่ห่างออกไป เช่น สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ลดบทบาทลงไป (ตารางที่ 2.7)

แต่เนื่องจากสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย ในปี 2539-2540 ทำให้การส่งออกสินค้าไทยไปยังภูมิภาคเหล่านี้ หรือบทบาทของตลาดเหล่านี้ที่กำลังดำเนินอยู่ต้องชะลอตัวลงอย่างเห็นได้ชัด (ตารางที่ 2.10) การส่งออกสินค้าไทยไปยังตลาดในเอเชียตะวันออก ในปี 2539 ชะลอตัวลง และในบางไตรมาสมูลค่าการส่งออกลดลงเมื่อเทียบกับไตรมาสเดียวกันในปีก่อน ส่วนการส่งออกในปี 2540 สภาพการส่งออกยังคงได้รับผลจากความไม่มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้ โดยการส่งออกยังคงชะลอตัวลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการส่งออกไปยังตลาดประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมูลค่าการส่งออกในปี 2540 ปรับตัวลดลงต่อเนื่องจากการส่งออกในปี 2539 โดยการส่งออกในไตรมาสที่สามและสี่ปี 2540 หลังปรับระบบอัตราแลกเปลี่ยน มูลค่าการส่งออกในรูปดอลลาร์สหรัฐลดลงร้อยละ 6.66 และ 11.64 ตามลำดับ การส่งออกไปยังประเทศจีนในปี 2539-2540 ในแต่ละไตรมาสมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นและลดลงไม่แน่นอน และมูลค่าการส่งออก(เงินดอลลาร์สหรัฐ)ไปยังจีนในสองไตรมาสสุดท้ายปี 2540 ลดลงร้อยละ 4.24 และ 19.65 ตามลำดับ การส่งออกไปยังตลาดเกาหลีใต้มีแนวโน้มที่จะชะลอตัวลงเช่นกัน โดยมูลค่าการส่งออกในไตรมาสสุดท้ายลดลงร้อยละ 10.60 ในรูปเงินดอลลาร์สหรัฐ ส่วนการส่งออกไปยังไต้หวันและฮ่องกง ในปี 2540 มีอัตราการส่งออกที่ดีขึ้นมากเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการขยายตัวในปี 2539

การส่งออกไปยังประเทศในกลุ่มอาเซียนทั้ง 5 ประเทศ ในช่วงครึ่งปีหลัง ปี 2539 มีอัตราการขยายตัวติดลบ ก่อนจะขยายตัวเป็นบวกในปี 2540 โดยในไตรมาสสุดท้ายของปี 2540 มูลค่าการส่งออกในรูปเงินดอลลาร์สหรัฐลดลงร้อยละ 1.27 และเพิ่มขึ้นร้อยละ 57.20 ในรูปของเงินบาท ซึ่งการส่งออกไปยังสิงคโปร์มีอัตราการขยายตัวติดลบมาตั้งแต่ปี 2539 จนไตรมาสที่สองของปี 2540 โดยในไตรมาสที่สามมูลค่าการส่งออกไปยังสิงคโปร์เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 0.84 ในรูปของเงินดอลลาร์สหรัฐ และเพิ่มขึ้นร้อยละ 30.63 ในรูปของเงินบาท ส่วนในไตรมาสสุดท้ายอัตราการหดตัวร้อยละ 9.30 ในรูปของเงินดอลลาร์สหรัฐ

ตารางที่ 2.10 อัตราการขยายตัวการส่งออกของไทย จำแนกตามตลาดที่สำคัญ

หน่วย : ร้อยละ

ประเทศคู่ค้า	2539	2540	2539.1	2539.2	2539.3	2539.4	2540.1	2540.2	2540.3	2540.4	Adj. 2540.3*	Adj. 2540.4*
กลุ่มประเทศอเมริกาเหนือ	1.29	40.05	0.19	0.87	0.68	3.33	6.41	14.05	48.21	84.48	14.44	16.26
แคนาดา	-0.64	30.99	-17.37	3.18	5.18	7.31	13.48	2.28	37.39	62.35	5.95	2.60
เม็กซิโก	33.39	168.31	-16.74	43.55	69.14	68.36	67.90	71.06	189.57	304.45	122.06	155.75
สหรัฐอเมริกา	1.24	39.70	1.56	0.54	0.14	2.80	5.60	14.37	47.85	84.26	14.19	16.09
สหภาพยุโรป	5.99	29.13	16.84	9.49	0.71	-1.18	-2.03	-0.14	37.59	80.08	5.79	13.24
เนเธอร์แลนด์	1.12	28.21	16.95	2.62	-9.88	-4.92	-9.55	-7.70	55.43	83.71	18.97	15.77
ฝรั่งเศส	3.27	15.20	11.14	8.75	-0.03	-4.51	-6.08	-4.43	11.58	57.61	-13.63	-0.91
เยอรมนี	0.02	9.35	4.41	-2.04	0.44	-2.28	-4.24	-8.36	7.24	40.04	-16.84	-11.89
สหราชอาณาจักร	12.77	46.06	25.36	19.61	3.84	6.39	-3.77	-7.56	49.54	141.92	14.05	52.13
ประเทศในเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้												
เกาหลีใต้	28.71	20.09	53.50	5.43	34.76	28.36	-3.05	17.85	32.10	41.44	1.39	-10.60
จีน	15.91	17.17	20.35	-43.71	75.24	51.95	-13.47	35.34	23.34	28.67	-4.24	-19.65
ไต้หวัน	6.85	37.05	12.58	1.09	4.70	9.86	13.21	13.59	42.48	75.28	9.87	10.22
ญี่ปุ่น	0.60	14.00	9.16	-3.07	0.64	-3.55	-2.71	-2.46	20.88	39.71	-6.66	-11.64
ฮ่องกง	12.84	30.96	16.05	11.04	16.58	8.12	4.86	9.97	34.74	72.23	3.68	8.15
กลุ่มประเทศอาเซียน 5 ประเทศ	-1.41	28.37	12.51	6.78	-13.13	-9.03	6.04	8.48	43.91	57.20	11.04	-1.27
บรูไน	17.70	13.97	45.74	40.31	33.59	-20.70	-5.85	6.24	5.88	50.51	-16.96	-4.10
ฟิลิปปินส์	54.80	34.92	161.70	73.07	-12.26	60.25	-18.09	54.05	67.02	58.04	29.53	-0.65
มาเลเซีย	31.88	52.11	10.81	34.15	39.79	40.66	51.51	36.13	48.51	69.87	14.71	6.82
สิงคโปร์	-13.32	16.61	1.42	-4.05	-25.70	-21.36	-2.05	-3.75	30.63	44.36	0.84	-9.30
อินโดนีเซีย	20.75	57.93	42.81	30.96	14.55	-8.64	9.71	14.83	139.90	127.48	83.44	42.12
กลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง	9.78	24.35	20.80	6.14	15.44	0.25	13.83	3.94	26.94	50.96	-2.56	-4.82
พม่า	-6.71	55.66	-9.21	12.11	8.41	-24.40	58.56	36.93	53.21	72.25	16.83	9.80
ลาว	4.18	29.47	7.07	7.75	13.91	-8.99	6.96	7.60	43.25	61.62	10.24	0.77
เวียดนาม	25.82	16.22	46.00	3.06	26.88	34.01	4.55	-12.26	27.79	40.39	-1.44	-11.26
กัมพูชา	10.40	4.68	39.11	4.14	7.91	-3.78	-1.66	-5.69	-9.52	37.83	-30.93	-13.62
ประเทศแถบตะวันออกกลาง												
ซาอุดีอาระเบีย	-17.86	4.98	21.42	-1.13	-34.81	-42.91	-27.32	-7.95	30.97	44.35	2.35	-9.45
สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	30.46	1.80	3.63	-22.97	-39.96	-53.11	-31.67	-18.80	16.45	66.48	-10.21	4.60
ประเทศยุโรปตะวันออก												
โปแลนด์	-71.67	20.07	-62.90	-60.74	-81.33	-75.37	-29.55	-35.51	20.16	221.23	-8.81	105.67
รวมทั้งสิ้น	0.34	28.06	8.01	0.59	-3.49	-2.93	1.66	5.51	37.60	66.14	6.08	4.65

หมายเหตุ: อัตราการขยายตัว (รายไตรมาส) แสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกเทียบกับช่วงไตรมาสเดียวกันในปีที่ผ่านมา

* หมายถึง อัตราการขยายตัว (รายไตรมาส) ในรูปเงินดอลลาร์สหรัฐ

ที่มา: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

การส่งออกสินค้าไทยไปยังตลาดสหรัฐอเมริกาในปี 2540 มีแนวโน้มที่สดใสกว่าการส่งออกในปี 2539 ซึ่งการส่งออกในปี 2540 ขยายตัวถึงร้อยละ 39.70 ในรูปเงินบาท เปรียบเทียบกับอัตราการขยายตัวร้อยละ 1.24 ในปี 2539 โดยการส่งออกรายไตรมาสของปี 2540 เพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 5 โดยเฉพาะการส่งออกในไตรมาสสุดท้าย (หลังเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยน) มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 16.09 ในรูปของเงินดอลลาร์สหรัฐ และเพิ่มขึ้นร้อยละ 84.48 ในรูปของเงินบาท

การส่งออกไปยังประเทศในสหภาพยุโรป ได้รับผลดีจากการเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยน โดยในไตรมาสที่สามของปี 2540 มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นทันทีร้อยละ 5.79 ในรูปของเงินดอลลาร์สหรัฐ ในไตรมาสที่สี่เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.95 ในรูปเงินดอลลาร์สหรัฐ และเพิ่มขึ้นร้อยละ 80.08 ในรูปของเงินบาท จากการส่งออกในครั้งแรกของปี 2540 มูลค่าการส่งออกยังคงลดลงเมื่อเทียบกับการส่งออกไตรมาสเดียวกันในปีก่อน ทั้งนี้เนื่องจากการชะลอตัวของตลาดสหภาพยุโรปในปี 2539 แต่มูลค่าการส่งออกรวม (เงินบาท) ในปี 2540 เพิ่มขึ้นร้อยละ 29.13 เมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าการส่งออกในปีที่ผ่านมา

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นถึง ตลาดในแถบเอเชียแปซิฟิก (เช่น ญี่ปุ่น จีน และประเทศกลุ่มอาเซียน เป็นต้น) มีแนวโน้มชะลอตัวลงในปี 2539-2540 แต่ในทางกลับกันการส่งออกในภูมิภาคที่ไกลออกไป (เช่น สหรัฐอเมริกา และยุโรป) กลับมีแนวโน้มของการส่งออกที่ดีขึ้น และตอบสนองปัจจัยบวกจากการเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนของไทย โดยการขยายตัวของการส่งออกไทยในสองไตรมาสสุดท้าย ปี 2540 จะเป็นไปในลักษณะที่จะปรับตัวดีขึ้น หรือทรงตัวต่อเนื่องจากการส่งออกในครั้งแรกของปี 2540

ในส่วนของการส่งออกของไทยรวมในปี 2540 ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.06 ในรูปเงินบาท ซึ่งมูลค่าการส่งออกรวมในไตรมาสแรก เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.66 เมื่อเทียบกับมูลค่าการส่งออกไตรมาสเดียวกันในปี 2539 และในไตรมาสที่สอง ขยายตัวร้อยละ 5.51 ไตรมาสที่สามและสี่อัตราการขยายตัวในรูปของค่าเงินบาทเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 37.60 และร้อยละ 66.14 ตามลำดับ (หลังเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยน) และเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.08 และร้อยละ 4.65 ในสองไตรมาสสุดท้าย (เงินดอลลาร์สหรัฐ)

2.2 โครงสร้างการนำเข้าของไทย

2.2.1 ประเภทสินค้านำเข้าที่สำคัญ

ข้อมูลโครงสร้างการนำเข้าของไทย (ตารางที่ 2.11) แสดงว่า ในช่วงแรกสินค้าสำเร็จรูปและวัตถุดิบ เป็นสินค้านำเข้าอันดับหนึ่งของไทย โดยมีสัดส่วนการนำเข้าในปี 2530 ร้อยละ 35.84 และการนำเข้าสินค้าประเภททุนมีสัดส่วนการนำเข้าเป็นอันดับที่ 2 ด้วยสัดส่วนการนำเข้าร้อยละ 31.69 ส่วนการนำเข้าสินค้าอื่นๆ มีสัดส่วนเป็นร้อยละ 22.34 และการนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภคมีสัดส่วนการนำเข้าร้อยละ 10.13 หลังจากนั้นโครงสร้างการนำเข้าของไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อยในส่วนการนำเข้าสินค้าประเภททุน และสินค้านำเข้าระหว่างการผลิตและวัตถุดิบ

ตารางที่ 2.11 สัดส่วนการนำเข้าของไทย จำแนกตามประเภทสินค้า

	หน่วย: ร้อยละ									
	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
สินค้าอุปโภคบริโภค	10.13	7.52	8.06	8.49	8.63	10.03	9.81	10.57	10.31	10.51
สินค้ากึ่งสำเร็จรูปและวัตถุดิบ	35.84	35.6	35.85	33.76	34.37	32.07	29.95	28.82	28.90	25.84
- สำหรับสินค้าอุปโภคบริโภค	25.35	23.49	23.35	22.24	23.69	21.61	19.84	19.41	18.83	17.07
- สำหรับสินค้าประเภททุน	10.49	11.88	12.14	11.04	10.21	10.46	10.11	9.41	10.07	8.77
สินค้าประเภททุน	31.69	39.2	36.56	38.8	40.2	41.23	42.95	44.83	45.47	46.08
- เหล็ก	1.77	1.93	1.95	2.02	2.20	2.39	2.52	2.83	2.94	2.97
- เครื่องจักรและชิ้นส่วนที่ไม่ใช้ไฟฟ้า	14.86	17.71	18.10	18.19	19.46	14.34	14.93	14.66	15.20	15.70
สำหรับภาคเกษตรกรรม	0.07	0.07	0.05	0.07	0.06	0.07	0.06	0.06	0.08	0.07
สำหรับภาคอุตสาหกรรมและรถแทรกเตอร์	14.79	17.64	18.05	18.13	19.39	14.27	14.87	14.59	15.12	15.63
- เครื่องจักรและชิ้นส่วนที่ใช้ไฟฟ้า	9.64	10.55	10.26	11.91	8.77	8.84	10.37	10.98	10.69	10.28
- คอมพิวเตอร์และชิ้นส่วน	na	4.38	3.78	3.12	3.08	3.55	3.34	3.87	3.72	3.94
- ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์	na	4.26	3.37	3.27	3.42	3.56	4.18	4.95	5.30	5.54
สินค้านำเข้าอื่นๆ	22.34	17.67	19.53	18.95	16.79	16.67	17.29	15.77	15.33	17.57
- รถยนต์และชิ้นส่วน	4.55	5.78	6.04	6.60	4.93	5.65	7.09	6.94	6.91	6.37
- เชื้อเพลิง	13.22	7.57	9.03	9.28	9.14	8.11	7.41	6.69	6.53	8.59
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

ที่มา: รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ธนาคารแห่งประเทศไทย

การนำเข้าสินค้าของไทยมีแนวโน้มที่จะเน้นสินค้าประเภททุนมากขึ้นโดยลำดับ และลดบทบาทการนำเข้าสินค้ากึ่งสำเร็จรูปและวัตถุดิบลง ดังเช่นที่กล่าวมาแล้วสัดส่วนการนำเข้าสินค้าประเภททุน และสินค้ากึ่งสำเร็จรูปและวัตถุดิบมีสัดส่วนการนำเข้าใกล้เคียงกันโดยประมาณ 1 ใน 3 ของการนำเข้าทั้งหมดของไทย ในปี 2530 สัดส่วนการนำเข้าสินค้ากึ่งสำเร็จรูปและวัตถุดิบ สูงกว่าสัดส่วนการนำเข้าสินค้าประเภททุนอยู่เล็กน้อย แต่ตั้งแต่ปี 2531 สัดส่วนการนำเข้าสินค้าประเภททุนเพิ่มขึ้นและกลายเป็นสินค้านำเข้าอันดับหนึ่งของไทย ส่วนการนำเข้าสินค้ากึ่งสำเร็จรูปและวัตถุดิบมีสัดส่วนการนำเข้าเป็นอันดับที่ 2 โดยในปี 2531 มูลค่าการนำเข้าสินค้าประเภททุนมีการขยายตัวในอัตราร้อยละ 89.91 ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าสินค้ากึ่งสำเร็จรูปและวัตถุดิบมีการขยายตัวร้อยละ 52.49 และช่วงเวลาหลังจากนั้นมูลค่าการนำเข้าสินค้าประเภททุนมีอัตราเพิ่มขึ้นมากกว่าการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าสินค้ากึ่งสำเร็จรูปและวัตถุดิบมาโดยตลอด ในปี 2539 มูลค่าการนำเข้ารวมของไทยขยายตัวเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 3.93 มูลค่าการนำเข้าสินค้าประเภททุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.32 แต่การนำเข้าสินค้ากึ่งสำเร็จรูปและวัตถุดิบลดลงร้อยละ 7.06 จากมูลค่าการนำเข้าในปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นปีแรกที่มูลค่าการนำเข้าสินค้าประเภทนี้ปรับตัวลดลงในรอบระยะเวลาที่ทำการศึกษา (10 ปี)

สินค้าประเภททุนมีสัดส่วนการนำเข้าเพิ่มสูงขึ้นจนในปี 2539 มีสัดส่วนการนำเข้าร้อยละ 46.08 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมดของไทย ซึ่งสินค้านำเข้าประเภททุนในที่นี้หมายถึง ปุ๋ย วัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตเหล็ก เครื่องจักรและชิ้นส่วนที่ไม่ใช้ไฟฟ้า เครื่องจักรและชิ้นส่วนที่

ใช้ไฟฟ้า คอมพิวเตอร์และชิ้นส่วน และชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งการนำเข้าเครื่องจักรและชิ้นส่วนที่ไม่ใช้ไฟฟ้าเป็นสินค้านำเข้าหลักของหมวดนี้โดยในปี 2539 สัดส่วนการนำเข้าสินค้าประเภทนี้เป็นร้อยละ 15.70 เพิ่มขึ้นจากสัดส่วนการนำเข้าในปี 2530 ที่มีสัดส่วนร้อยละ 14.86 โดยการนำเข้าสินค้าประเภทเครื่องจักรและชิ้นส่วนที่ไม่ใช้ไฟฟ้านี้ เป็นการนำเข้าสำหรับภาคอุตสาหกรรมและรถแทรกเตอร์เป็นหลัก โดยในปี 2539 สัดส่วนการนำเข้าสำหรับภาคอุตสาหกรรมและรถแทรกเตอร์เป็นร้อยละ 15.63 ของมูลค่าการนำเข้ารวมของไทย หรือมากกว่าร้อยละ 95 ของมูลค่าการนำเข้าเครื่องจักรและชิ้นส่วนที่ไม่ใช้ไฟฟ้า

สินค้านำเข้าประเภทเครื่องจักรและชิ้นส่วนที่ใช้ไฟฟ้ามีสัดส่วนการนำเข้าเป็นอันดับที่สองของการนำเข้าสินค้าประเภททุนโดยในปี 2530 สัดส่วนการนำเข้าเป็นร้อยละ 9.64 ซึ่งตลอดช่วงเวลาที่ทำการศึกษาสัดส่วนการนำเข้าสินค้าประเภทนี้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ในปี 2539 สัดส่วนการนำเข้าเครื่องจักรและชิ้นส่วนที่ไม่ใช้ไฟฟ้าเป็นร้อยละ 10.28 ของมูลค่าการนำเข้ารวมของไทย

ส่วนการนำเข้าสินค้าประเภทคอมพิวเตอร์และชิ้นส่วนมีอัตราการขยายตัวในอัตราที่ค่อนข้างสูงในช่วงปี 2535-2538 ที่โดยรวมแล้วขยายตัวมากกว่าร้อยละ 20 (ตารางที่ 2.12) แต่สัดส่วนการนำเข้ากลับลดลงโดยตลอดจากปี 2531 (ตารางที่ 2.11) ซึ่งในปี 2531 สัดส่วนการนำเข้าเป็นร้อยละ 4.38 ในปี 2539 สัดส่วนการนำเข้าสินค้าคอมพิวเตอร์และชิ้นส่วนต่อมูลค่าการนำเข้ารวมของไทยลดลงเป็นร้อยละ 3.94 ซึ่งมูลค่าการนำเข้าในปี 2539 เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 10.03 ของมูลค่าการนำเข้าในปีที่ผ่านมา เปรียบเทียบกับอัตราการขยายตัวของการนำเข้าร้อยละ 35.87 และร้อยละ 23.79 ในปี 2537-2538 ตามลำดับ

ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์เป็นสินค้านำเข้าประเภททุนอีกชนิดหนึ่งที่สัดส่วนการนำเข้าเพิ่มขึ้นโดยตลอดเช่นกัน จนในปี 2539 มีสัดส่วนการนำเข้าเป็นร้อยละ 5.54 ของมูลค่าการนำเข้ารวมของไทย ซึ่งอัตราการเพิ่มของมูลค่าการนำเข้าชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ขยายตัวในอัตราที่สูง (ตารางที่ 2.12) ในช่วงปี 2533-2538 ก่อนจะชะลอตัวลงในปี 2539 ที่มูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 8.72 เปรียบเทียบกับอัตราการขยายตัว ร้อยละ 37.80 ของมูลค่าการนำเข้าในปี 2538

ส่วนการนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภคในช่วงเวลาที่ทำการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก โดยรวมแล้วมูลค่าการนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภคของไทยมีสัดส่วนร้อยละ 9.8-10.6 ยกเว้นในปี 2531-2534 ที่สัดส่วนการนำเข้าสินค้าประเภทนี้ลดลงเป็นร้อยละ 7.5-8.6 ของมูลค่าการนำเข้าสินค้าทั้งหมดของไทย

ส่วนสินค้านำเข้าในหมวดสินค้าอื่นๆ ที่รวมถึงรถยนต์และชิ้นส่วน, เชื้อเพลิง และ สินค้าเบ็ดเตล็ดต่างๆ เมื่อพิจารณาสัดส่วนการนำเข้าของสินค้าในหมวดอื่นๆ นี้ จะพบว่าลดลงอย่างต่อเนื่องจากสัดส่วนร้อยละ 22.34 ในปี 2530 เป็นร้อยละ 15.33 และ 17.57 ในปี 2538-2539 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากมูลค่าการนำเข้าสินค้าอื่นๆ ในปี 2534-2537 มีอัตราการขยายตัวลดลงอย่างเห็นได้ชัด โดยในปี 2534 มูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 0.58 เทียบกับมูลค่าการนำเข้าสินค้าในหมวดนี้ในปีที่ผ่านมา ก่อนจะมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2538-2539 ที่มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 25.22 และ 19.10 ตามลำดับ

ตารางที่ 2.12 อัตราการขยายตัวการนำเข้าของไทย จำแนกตามประเภทสินค้า

หน่วย: ร้อยละ

	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
สินค้าอุปโภคบริโภค	38.33	14.06	38.31	34.24	15.49	25.22	10.39	26.51	25.61	5.99
สินค้ากึ่งสำเร็จรูปและวัตถุดิบ	42.05	52.49	30.05	19.98	15.63	0.53	5.45	12.93	29.15	-7.06
- สำหรับสินค้าอุปโภคบริโภค	38.48	42.24	28.37	21.36	20.96	-1.71	3.65	14.83	24.95	-5.77
- สำหรับสินค้าประเภททุน	51.48	73.87	31.96	15.91	4.97	10.44	9.18	9.22	37.79	-9.46
สินค้าประเภททุน	35.24	89.91	20.45	35.25	17.64	10.52	17.62	22.49	30.63	5.32
- เหล็ก	40.25	67.33	30.15	32.27	23.57	17.13	19.19	31.61	34.13	4.68
- เครื่องจักรและชิ้นส่วนที่ไม่ใช้ไฟฟ้า	53.73	82.97	31.99	28.11	21.44	-20.56	17.48	15.25	33.61	7.34
สำหรับภาคเกษตรกรรม	13.57	50.44	-5.00	73.07	8.41	23.93	-6.79	25.14	61.19	-7.65
สำหรับภาคอุตสาหกรรมและรถแทรกเตอร์	53.98	83.12	32.13	27.99	21.48	-20.70	17.60	15.21	33.49	7.42
- เครื่องจักรและชิ้นส่วนที่ใช้ไฟฟ้า	26.09	67.96	25.59	47.98	-16.43	8.62	32.44	24.33	25.41	-0.06
- คอมพิวเตอร์และชิ้นส่วน	na	na	11.43	5.30	12.14	24.14	6.29	35.87	23.79	10.03
- ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์	na	na	1.97	23.86	18.58	12.12	32.65	39.18	37.80	8.72
สินค้านำเข้าอื่นๆ	37.63	21.48	42.73	23.65	0.58	6.99	17.10	7.05	25.22	19.10
- รถยนต์และชิ้นส่วน	70.23	94.91	34.97	39.20	-15.14	23.42	41.63	15.02	28.21	-4.15
- เชื้อเพลิง	36.54	-12.11	54.06	30.97	11.89	-4.45	3.22	5.97	25.78	36.56
รวม	38.47	53.53	29.15	27.43	13.55	7.76	12.91	17.35	28.82	3.93

ที่มา: รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ธนาคารแห่งประเทศไทย

สัดส่วนการนำเข้าสินค้าในหมวดอื่นๆ นี้ลดลง เป็นเพราะเชื้อเพลิงซึ่งเป็นสินค้าหลักในหมวดนี้มีมูลค่านำเข้าที่ลดลง โดยสัดส่วนการนำเข้าเชื้อเพลิงมีแนวโน้มลดลง ในปี 2530 การนำเข้าสินค้าประเภทเชื้อเพลิงมีสัดส่วนร้อยละ 13.22 ของมูลค่าการนำเข้ารวมของไทย หลังจากนั้นสัดส่วนการนำเข้าปรับตัวลดลงโดยตลอดจนในปี 2538 สัดส่วนการนำเข้าเชื้อเพลิงเป็นร้อยละ 6.53 ก่อนจะปรับตัวขึ้นเล็กน้อยในปีถัดมาเป็นร้อยละ 8.59

ส่วนการนำเข้ารถยนต์และชิ้นส่วนในปี 2530 มีสัดส่วนการนำเข้าเป็นร้อยละ 4.55 และอัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้ารถยนต์และชิ้นส่วนเพิ่มขึ้นมากในช่วงปี 2530-2538 โดยเฉพาะปีในปี 2530-2531 ที่มูลค่าการนำเข้ารถยนต์และชิ้นส่วนเพิ่มขึ้นร้อยละ 70.23 และร้อยละ 94.91 ตามลำดับ ทำให้ในปี 2539 สัดส่วนการนำเข้ารถยนต์และชิ้นส่วนเป็นร้อยละ 6.37 อย่างไรก็ตามมูลค่าการนำเข้ารถยนต์และชิ้นส่วนในปี 2539 ลดลง โดยมีอัตราการหดตัวร้อยละ 4.15 เมื่อเทียบกับจากมูลค่าการนำเข้ารถยนต์และชิ้นส่วนในปีที่ผ่านมา

2.2.2 แหล่งที่มาของสินค้านำเข้าของไทย

โครงสร้างการนำเข้าสินค้าของไทยในช่วงเวลา 2531-2539 ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักในกลุ่มประเทศหลักๆ (ตารางที่ 2.13) โดยประเทศในแถบเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงเป็นแหล่งสินค้านำเข้าที่สำคัญของประเทศไทย อันประกอบด้วยญี่ปุ่น, จีน, เกาหลีใต้, ไต้หวัน,ฮ่องกง, ประเทศกลุ่มแม่น้ำโขง และประเทศในกลุ่มอาเซียน 5 ประเทศ โดยมีสัดส่วนการนำเข้าจากประเทศเหล่านี้สูงถึงร้อยละ 53.55 ในปี 2539 เพิ่มขึ้นจากสัดส่วนการนำเข้าในปี 2531 (ร้อยละ 53.15) เล็กน้อย

ตารางที่ 2.13 สัดส่วนการนำเข้าของไทย จำแนกตามแหล่งที่มาของสินค้า

หน่วย: ร้อยละ

	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
กลุ่มประเทศอเมริกาเหนือ	15.16	12.91	12.14	11.75	12.80	12.72	12.69	12.95	13.46
แคนาดา	1.32	1.35	1.07	0.94	0.94	0.93	0.71	0.68	0.75
เม็กซิโก	0.28	0.29	0.19	0.20	0.13	0.13	0.14	0.26	0.21
สหรัฐอเมริกา	13.56	11.27	10.88	10.62	11.73	11.66	11.84	12.02	12.49
ประชาคมยุโรป	15.47	13.95	13.71	13.92	14.42	14.77	13.57	15.96	15.07
ฝรั่งเศส	2.42	1.61	1.89	1.38	2.32	1.99	1.38	2.75	1.58
เยอรมันนี	5.37	5.13	4.91	5.58	5.32	5.39	5.85	5.30	5.05
เนเธอร์แลนด์	1.06	0.87	0.73	0.87	1.05	0.87	0.92	0.99	0.82
สหราชอาณาจักร	2.96	2.55	2.37	2.20	2.32	2.30	2.12	2.06	2.20
ประเทศในเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้									
ญี่ปุ่น	29.02	30.32	30.70	29.38	29.26	30.30	30.19	30.55	28.27
จีน	3.35	2.89	3.35	3.06	3.00	2.37	2.55	2.96	2.70
ฮ่องกง	1.24	1.33	1.26	2.07	1.21	1.16	1.27	1.05	1.18
เกาหลีใต้	2.77	2.89	3.17	4.24	4.39	4.23	3.63	3.50	3.71
ไต้หวัน	4.16	5.00	5.23	4.76	5.52	5.07	5.07	4.83	4.35
กลุ่มประเทศอาเซียน 5 ประเทศ	12.16	12.43	12.36	12.47	12.77	11.76	12.98	12.63	12.91
บรูไน	0.83	0.73	0.54	0.50	0.54	0.46	0.34	0.41	0.30
อินโดนีเซีย	0.86	1.05	0.60	0.59	0.72	0.83	0.83	0.95	1.30
มาเลเซีย	2.09	2.59	3.40	3.17	3.92	3.63	4.85	4.57	4.99
ฟิลิปปินส์	0.94	0.39	0.33	0.26	0.30	0.39	0.65	0.82	0.80
สิงคโปร์	7.44	7.68	7.49	7.96	7.30	6.45	6.31	5.88	5.53
ประเทศกลุ่มเม็กซิโ	0.45	0.71	0.85	0.96	0.87	0.87	0.72	0.70	0.43
ประเทศในตะวันออกกลาง	3.92	4.56	4.15	3.27	3.29	3.42	3.64	3.80	5.67
ประเทศในยุโรปตะวันออก	1.21	1.00	0.93	0.99	0.80	0.84	0.71	0.46	0.53
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา: รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ธนาคารแห่งประเทศไทย

นอกจากนี้ประเทศไทยยังคงนำเข้าสินค้าจากประเทศญี่ปุ่นมากเป็นอันดับแรกตั้งแต่ปี 2531 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งในปี 2539 สัดส่วนการนำเข้าจากประเทศญี่ปุ่นเป็นร้อยละ 28.27 ลดลงเล็กน้อยจากในช่วงปี 2531-2538 ที่สัดส่วนการนำเข้าอยู่ในอัตราร้อยละ 29.02 - 30.70

การนำเข้าสินค้าจากประเทศในกลุ่มอเมริกาเหนือและสหภาพยุโรปมีสัดส่วนการนำเข้ารวมกันประมาณร้อยละ 30 ในช่วงที่ทำการศึกษาปรากฏว่าโครงสร้างการนำเข้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก โดยการนำเข้าสินค้าจากสหรัฐอเมริกามีสัดส่วนอยู่ระหว่างร้อยละ 10.62-13.56 ส่วนการนำเข้าสินค้าจากประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปอยู่ในช่วงอัตราร้อยละ 13.57-15.96 ซึ่งการนำเข้าสินค้าจากเยอรมันนีมีสัดส่วนการนำเข้ามากกว่าร้อยละ 4.9 และสัดส่วนการนำเข้าสินค้าจากประเทศฝรั่งเศส, เนเธอร์แลนด์, สหราชอาณาจักร และเยอรมัน มีสัดส่วนการนำเข้าจากประเทศเหล่านี้รวมกันแล้วมากกว่าร้อยละ 9.6

ส่วนการนำเข้าสินค้าจากประเทศต่างๆ ในอาเซียน โดยการสัดส่วนนำเข้าสินค้าจากประเทศในอาเซียนเปลี่ยนแปลงอยู่ในอัตราร้อยละ 11.76–12.98 ซึ่งการนำเข้าจากสิงคโปร์มีสัดส่วนการนำเข้ามากเป็นอันดับแรกในกลุ่มประเทศอาเซียน การนำเข้าสินค้าจากสิงคโปร์มีการปรับตัวลดลงจากในปี 2531 ที่สัดส่วนการนำเข้าร้อยละ 7.44 และลดลงอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งในปี 2539 สัดส่วนการนำเข้าสินค้าเป็นร้อยละ 5.53 และการนำเข้าจากประเทศมาเลเซียปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 2.09 ในปี 2531 เป็นร้อยละ 4.99 ในปี 2539 และสัดส่วนการนำเข้าจากประเทศอินโดนีเซียปรับตัวเพิ่มขึ้นเช่นกันคือ จากร้อยละ 0.86 ในปี 2531 เป็นร้อยละ 1.30 ในปี 2539

การนำเข้าจากประเทศจีน พบว่าสัดส่วนการนำเข้าปรับตัวลงเล็กน้อยจากร้อยละ 3.35 ในปี 2531 เป็นร้อยละ 2.70 ในปี 2539 แต่สำหรับการนำเข้าจากฮ่องกงและไต้หวันสัดส่วนการนำเข้ามีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ส่วนการนำเข้าสินค้าจากเกาหลีใต้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากสัดส่วนการนำเข้าร้อยละ 2.77 ในปี 2531 เป็นร้อยละ 4.24, 4.39 และ 4.23 โดยในปี 2534-2535 และ 2536 ตามลำดับ สัดส่วนการนำเข้าสินค้าจากเกาหลีใต้ชะลอตัวลงในช่วงเวลาถัดมา โดยในปี 2539 สัดส่วนการนำเข้าอยู่ในอัตราร้อยละ 3.71

ส่วนการนำเข้าจากภูมิภาคอื่นๆ ของโลก พบว่าสัดส่วนการนำเข้าไม่เปลี่ยนแปลงนัก ยกเว้นการนำเข้าจากกลุ่มประเทศในตะวันออกกลางที่สัดส่วนการนำเข้าเพิ่มขึ้นมากในปี 2539 โดยมีสัดส่วนการนำเข้าร้อยละ 5.67 ซึ่งในปี 2531 และ ปี 2538 สัดส่วนการนำเข้าสินค้าจากกลุ่มประเทศนี้เป็นร้อยละ 3.92 และ 3.90 ตามลำดับ

2.3 การค้าบริการ

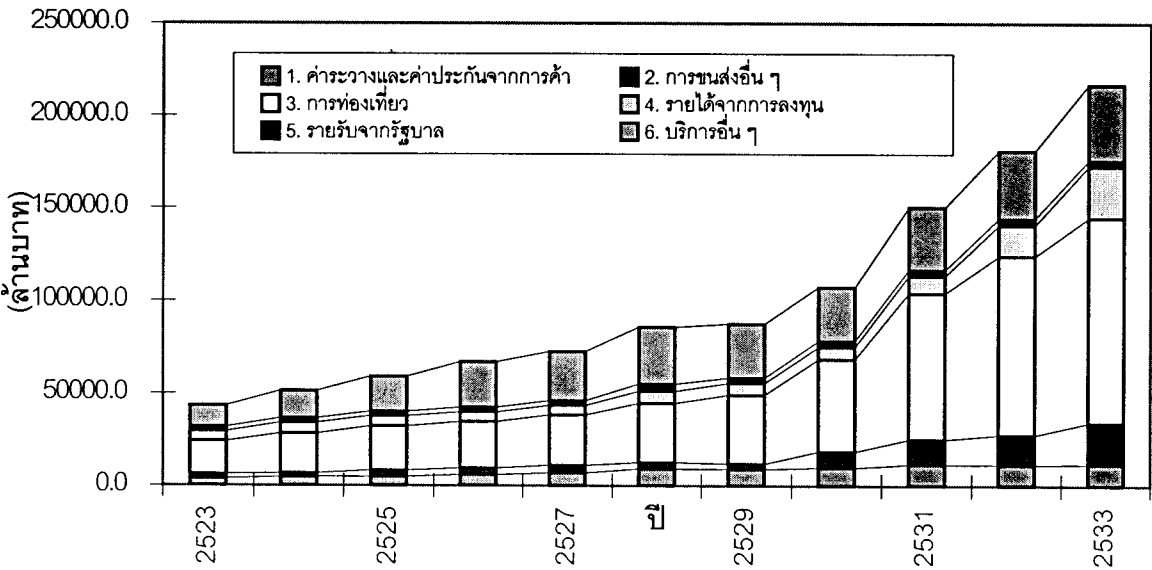
ในการศึกษาจะเน้นวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงด้านการค้าภาคบริการระหว่างประเทศ เช่น การท่องเที่ยว การขนส่ง การสื่อสาร การก่อสร้าง การประกันภัย และค่าลิขสิทธิ์และใบอนุญาต เป็นต้น โดยใช้ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่มีรายละเอียดของการค้าภาคบริการของไทย และมีการเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียนโดยใช้ข้อมูลจาก Balance of Payment Yearbook ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) ซึ่งวิธีการของ IMF มีการคำนวณมูลค่าการนำเข้าที่แตกต่างกับวิธีของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยธนาคารแห่งประเทศไทยจะตีค่าสินค้านำเข้าในลักษณะ C.I.F. ซึ่งรวมถึงค่าบริการขนส่ง ประกันภัย และบริการอื่นๆ ส่วน IMF ใช้ราคาของ F.O.B ดังนั้นตัวเลขมูลค่าสินค้านำเข้าของธนาคารแห่งประเทศไทยสูงกว่ามูลค่าจริงของสินค้านำเข้า ในขณะที่ตัวเลขรายจ่ายบริการขนส่งจะต่ำกว่าความเป็นจริง อย่างไรก็ตามข้อมูล IMF มีประโยชน์ในการเปรียบเทียบระหว่างประเทศเพราะมีวิธีการเก็บข้อมูลและคำจำกัดความสอดคล้องกัน

2.3.1 ความสำคัญของการค้าบริการระหว่างประเทศ

พิจารณาสัดส่วนการค้าภาคบริการต่อการค้าสินค้าในบัญชีเดินสะพัด พบว่าการค้าสินค้ามีสัดส่วนที่มากกว่าการค้าภาคบริการ เนื่องจากการส่งออกสินค้ามีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและนับตั้งแต่ปี 2523 เป็นต้นมาสัดส่วนการค้าภาคบริการต่อการค้าสินค้าเปลี่ยนแปลงไปไม่มากนัก โดยการค้าภาคบริการมีสัดส่วนเป็น 0.24 เท่าของการค้าสินค้าในปี 2523 และมีสัดส่วนเป็น 0.26 เท่าในปี 2533 หลังจากนั้นสัดส่วนของการค้าภาคบริการได้ลดลงมาจนในปี 2538 มีสัดส่วนเป็น 0.21 เท่า และกลับมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอีกครั้งเป็น 0.24 เท่า ของการค้าสินค้าในปี 2539 หรือหากพิจารณามูลค่าการส่งออกบริการต่อดุลบัญชีเดินสะพัด มีทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้น โดยในปี 2523 มูลค่าการส่งออกบริการต่อดุลบัญชีเดินสะพัดมีค่าเป็น 1.03 และเพิ่มขึ้นเป็น 1.89 ในปี 2528 และล่าสุดในปี 2539 มีค่าเป็น 1.16

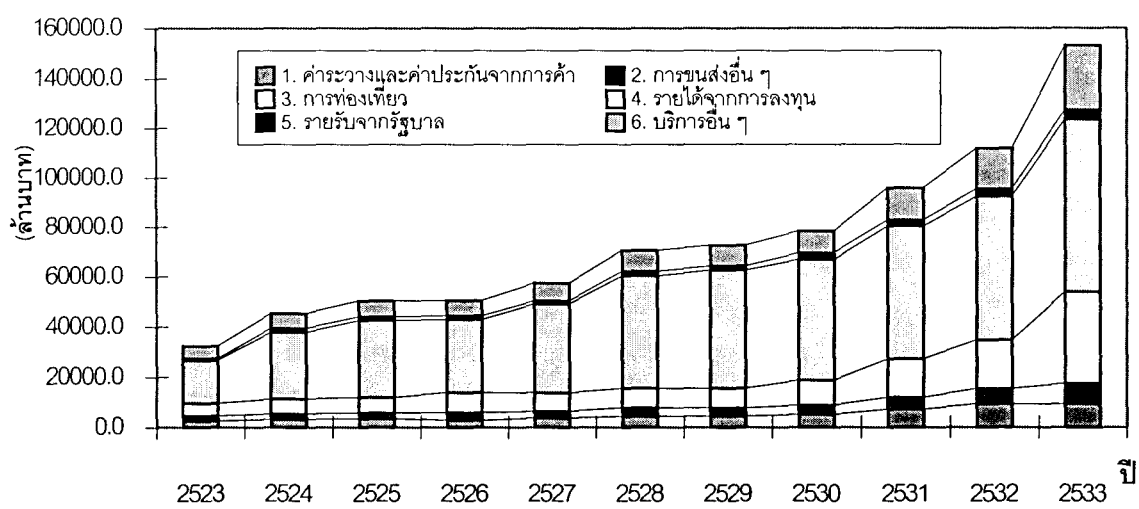
การค้าภาคบริการระหว่างประเทศของไทยมีการขยายตัวมากขึ้นในช่วงปี 2528 - 2533 (รูปที่ 2.1) ทั้งนี้สืบเนื่องจากการเติบโตของการค้าสินค้าและผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติของประเทศ ในด้านของรายรับสัดส่วนรายรับบริการจากด้านการท่องเที่ยวจะสูงที่สุด และมีการขยายตัวสูงขึ้นเมื่อเทียบกับบริการด้านอื่น ๆ ส่วนทางด้านรายจ่ายรูปที่ 2.2 แสดงให้เห็นว่า มีสัดส่วนรายจ่ายบริการจากด้านรายได้จากการลงทุนสูงสุด และรายจ่ายบริการด้านการท่องเที่ยวมีการขยายตัวสูงจนมีสัดส่วนสูงเป็นอันดับสองรองจากรายจ่ายบริการด้านรายได้จากการลงทุน

รูปที่ 2.1 รายรับค่าบริการ

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

รูปที่ 2.2 รายจ่ายค่าบริการ

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

การขยายตัวของการค้าภาคบริการระหว่างประเทศของไทยยังคงมีอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วง พ.ศ.2532-2535 มีรายรับบริการเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นร้อยละ 16.8 ขณะที่รายจ่ายบริการเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นถึง ร้อยละ 36.3 (ตารางที่ 2.14) โดยที่ทั้งรายรับและรายจ่ายบริการมีส่วนด้านการท่องเที่ยวสูงสุดประมาณ ร้อยละ 60 และ 40 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.15) รองลงมาเป็นบริการด้านการขนส่ง ซึ่งรายจ่ายบริการด้านการขนส่งหลักได้แก่ ค่าระวาง (Freight) เป็นบริการที่ได้จากการขนส่งทางทะเลเป็นสัดส่วนประมาณ ร้อยละ 11 ส่วนรายรับบริการหลัก คือ การขนส่งผู้โดยสาร (Passenger) เป็นบริการที่ได้จากการขนส่งทางอากาศเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 9

สำหรับในช่วงปี 2536-2539 รายรับและรายจ่ายบริการมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 15.3 และ 15.0 ต่อปี ตามลำดับ (ตารางที่ 2.14) โดยยังคงมีส่วนด้านการท่องเที่ยวที่สูงสุดเช่นเดิม ประมาณร้อยละ 50 และ 40 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.15) ซึ่งลดลงจากเดิมเล็กน้อย สำหรับอันดับต่อมาก็ยังเป็นด้านการขนส่ง โดยรายจ่ายบริการด้านขนส่งหลักคือ การขนส่งทางทะเลมีสัดส่วนลดลงคือมีส่วนประมาณร้อยละ 7 ส่วนรายรับบริการหลัก คือการขนส่งทางอากาศมีส่วนเพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 10

ตารางที่ 2.14 การค้าภาคบริการของไทย

หน่วย: ล้านบาท

	2532	2533	2534	2535	อัตราการเติบโต (%)	2536	2537	2538	2539	อัตราการเติบโต (%)
ดุลการค้าบริการ	85,836	80,056	69,115	72,279	-6.6	77,142	38,712	76,643	111,998	18.0
รายรับค่าบริการ	140,134	164,060	184,505	235,904	16.80	280,072	292,737	370,014	431,008	15.3
1. การขนส่ง	27,500	33,876	34,296	38,739	10.40	49,732	46,274	61,163	66,316	11.4
1.1 ค้าระหว่าง	11,376	11,627	10,625	8,350	-10.2	10,705	11,271	14,554	16,835	16.1
1.2 ค้าโดยสาร	10,671	16,876	10,669	21,494	16.4	34,548	28,966	30,439	32,387	-1.4
1.3 อื่น ๆ	5,453	5,373	13,002	8,895	23.5	4,479	6,037	16,170	17,094	50.0
2. การท่องเที่ยว	96,386	110,572	15,700	129,335	9.3	142,800	152,511	200,303	230,332	17.1
3. รายรับจากรัฐบาล	3,579	3,261	2,130	3,200	-7.6	4,606	5,402	4,827	7,697	14.3
4. บริการอื่น ๆ	12,669	16,352	32,379	64,630	55.7	82,934	88,550	103,721	126,663	14.3
4.1 การสื่อสาร	69	264	1,627	3,650	137.2	3,504	5,206	4,954	5,698	14.1
4.2 การก่อสร้าง	445	324	1,194	2,783	68.1	824	232	478	648	0.0
4.3 ค่าลิขสิทธิ์และใบอนุญาต	2	0	27	239	188.8	67	103	15	637	48.3
4.4 การประกันภัย *	355	607	719	1,122	36.2	1,401	1,388	2,465	2,813	26.7
4.5 อื่น ๆ	11,799	15,156	28,812	56,836	53.6	77,138	81,621	95,809	116,867	14.1
รายจ่ายค่าบริการ	54,298	84,004	115,390	163,625	36.3	202,930	254,025	293,371	319,010	15.0
1. การขนส่ง	15,309	17,329	23,758	26,117	19.2	25,374	27,827	36,246	39,402	15.8
1.1 ค้าระหว่าง	9,236	9,123	12,267	14,656	16.8	15,016	15,586	19,946	24,374	17.0
1.2 ค้าโดยสาร	5,030	6,454	6,399	8,030	14.0	7,761	9,641	12,944	11,391	14.5
1.3 อื่น ๆ	1,043	1,752	5,092	3,431	46.4	2,597	2,600	3,356	3,637	12.7
2. การท่องเที่ยว	19,204	36,534	41,802	62,485	36.7	76,973	102,154	106,468	108,640	10.8
3. รายรับจากรัฐบาล	3,122	3,811	3,417	2,902	-3.3	4,094	4,143	5,059	6,902	17.7
4. บริการอื่น ๆ	16,665	26,330	46,413	72,121	49.6	96,489	119,901	145,598	164,066	17.9
4.1 การสื่อสาร	84	137	693	1,033	91.4	1,807	3,756	3,012	3,062	13.6
4.2 การก่อสร้าง	105	888	2,285	6,766	134.5	5,492	5,275	4,053	3,990	-12.2
4.3 ค่าลิขสิทธิ์และใบอนุญาต	3,181	4,359	6,099	7,123	27.5	10,806	11,354	15,691	18,169	18.8
4.4 การประกันภัย *	1,873	1,974	2,365	4,239	26.3	4,123	5,562	6,395	6,365	14.4
4.5 อื่น ๆ	11,422	18,972	34,972	52,960	52.1	74,261	93,954	116,447	132,480	19.5

หมายเหตุ: * รวมค่าประกันสินค้า

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 2.15 สัดส่วนการค้าภาคบริการของไทย

หน่วย : ร้อยละ

	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
ดุลการค้าบริการ								
รายรับค่าบริการ	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1. การขนส่ง	19.6	20.6	18.6	16.4	17.8	15.8	16.5	15.4
1.1 ค้าระหว่าง	8.1	7.1	5.8	3.5	3.8	3.9	3.9	3.9
1.2 ค่าโดยสาร	7.6	10.3	5.8	9.1	12.3	9.9	8.2	7.5
1.3 อื่น ๆ	3.9	3.3	7.0	3.8	1.6	2.1	4.4	4.0
2. การท่องเที่ยว	68.8	67.4	62.7	54.8	51.0	52.1	54.1	53.4
3. รายรับจากรัฐบาล	2.6	2.0	1.2	1.4	1.6	1.8	1.3	1.8
4. บริการอื่น ๆ	9.0	10.0	17.5	27.4	29.6	30.2	28.0	29.4
4.1 การสื่อสาร	0.0	0.2	0.9	1.5	1.3	1.8	1.3	1.3
4.2 การก่อสร้าง	0.3	0.2	0.6	1.2	0.3	0.1	0.1	0.2
4.3 ค่าลิขสิทธิ์และใบอนุญาต	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.1
4.4 การประกันภัย *	0.3	0.4	0.4	0.5	0.5	0.5	0.7	0.7
4.5 อื่น ๆ	8.4	9.2	15.6	24.1	27.5	27.9	25.9	27.1
รายจ่ายค่าบริการ	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1. การขนส่ง	28.2	20.6	20.6	16.0	12.5	11.0	12.4	12.4
1.1 ค้าระหว่าง	17.0	10.9	10.6	9.0	7.4	6.1	6.8	7.6
1.2 ค่าโดยสาร	9.3	7.7	5.5	4.9	3.8	3.8	4.4	3.6
1.3 อื่น ๆ	1.9	2.1	4.4	2.1	1.3	1.0	1.1	1.1
2. การท่องเที่ยว	35.4	43.5	36.2	38.2	37.9	40.2	36.3	34.1
3. รายรับจากรัฐบาล	5.7	4.5	3.0	1.8	2.0	1.6	1.7	2.2
4. บริการอื่น ๆ	30.7	31.3	40.2	44.1	47.5	47.2	49.6	51.4
4.1 การสื่อสาร	0.2	0.2	0.6	0.6	0.9	1.5	1.0	1.0
4.2 การก่อสร้าง	0.2	1.1	2.0	4.1	2.7	2.1	1.4	1.3
4.3 ค่าลิขสิทธิ์และใบอนุญาต	5.9	5.2	5.3	4.4	5.3	4.5	5.3	5.7
4.4 การประกันภัย *	3.4	2.3	2.0	2.6	2.0	2.2	2.2	2.0
4.5 อื่น ๆ	21.0	22.6	30.3	32.4	36.6	37.0	39.7	41.5

หมายเหตุ: * รวมค่าประกันสินค้า

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

2.3.2 ประเภทของการค้าบริการ

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงเป็นรายประเภทของบริการในช่วงตั้งแต่ปี 2532 เป็นต้นมาพบว่าการเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจดังนี้

ก) การบริการด้านการท่องเที่ยว

การค้าภาคบริการระหว่างประเทศด้านการท่องเที่ยวเป็นการค้าที่สำคัญ เนื่องจากมีส่วนที่สูงที่สุด เมื่อเทียบกับรายรับและรายจ่ายบริการทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย ซึ่งความได้เปรียบในด้านนี้จะยังสามารถคงอยู่ได้นานหากให้มีการปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติที่อาจจะเสื่อมโทรมลงไป ในขณะที่เดียวกันการที่คนไทยมีรายได้ที่สูงขึ้นตั้งแต่ในช่วงปี 2528 ทำให้คนไทยหันไปท่องเที่ยวต่างประเทศมากขึ้น เห็นได้จากอัตราการเติบโตของรายจ่ายบริการด้านการท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อปีในช่วงปี 2532-2535 ที่สูงถึงร้อยละ 36.7 (ตารางที่ 2.14) และมีอัตราการเติบโตของรายจ่ายมากกว่าอัตราการเติบโตด้านรายรับด้านการท่องเที่ยวเมื่อเปรียบเทียบในเวลาเดียวกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วง อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาที่ศึกษาไทยยังคงเกินดุลบริการด้านการท่องเที่ยวมาโดยตลอด

ข) การบริการด้านการขนส่ง

การค้าบริการด้านการขนส่งนับว่ามีความสำคัญเป็นอันดับสอง รองลงมาจากการค้าบริการด้านการท่องเที่ยว โดยไทยขาดดุลการขนส่งสินค้าโดยทางเรือ และได้ดุลการค้าทางการขนส่งทางอากาศ ทั้งนี้การขาดดุลการขนส่งทางเรือเป็นเพราะไทยไม่มีตลาดภายในประเทศที่ใหญ่เพียงพอ และสภาพภูมิศาสตร์ในประเทศไม่เอื้ออำนวยให้เป็นจุดศูนย์กลางในการถ่ายเทสินค้าทางเรือ จึงจำเป็นต้องพึ่งการบริการด้านนี้จากต่างประเทศ ถือได้ว่าเป็นการขาดดุลเนื่องจากไทยไม่มีความได้เปรียบในเชิงเปรียบเทียบในการให้บริการในด้านนี้ ส่วนการได้ดุลการขนส่งทางอากาศพบว่าสอดคล้องกับการได้ดุลการท่องเที่ยวซึ่งเป็นเพราะไทยเป็นจุดท่องเที่ยวที่สำคัญนั่นเอง

ทิศทางของการค้าบริการด้านการขนส่งโดยรวมพบว่ามีอัตราการเติบโตสูงขึ้น โดยรายรับบริการในช่วงปี 2532-2535 และ ช่วงปี 2536-2539 มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีเป็นร้อยละ 10.4 และ 11.4 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.14) ส่วนรายจ่ายบริการมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีเป็นร้อยละ 19.2 และ 15.8 ในช่วงเวลาเดียวกันตามลำดับ สำหรับประเภทต่างๆ ของการขนส่งพบว่า รายรับบริการด้านการขนส่งทางเรือมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยที่ลดลงในช่วงปี 2532-2535 เป็นร้อยละ -10.2 ต่อปี แต่ในช่วงปี 2536-2539 มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 16.1 ต่อปี ขณะที่รายรับบริการด้านการขนส่งทางอากาศมีทิศทางที่ตรงข้ามกัน โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยในช่วงปี 2532-2535 เป็นร้อยละ 16.4 ต่อปี และมีอัตราการหดตัวเฉลี่ยในช่วงปี 2536-2539 เป็นร้อยละ 1.4 ต่อปี ส่วนบริการขนส่งด้านอื่นๆ มีการขยายตัวที่เพิ่มขึ้นถึง 2 เท่าเมื่อเทียบระหว่าง 2 ช่วงเวลาดังกล่าว

ค) การบริการด้านการสื่อสาร

ไทยเกินดุลการค้าภาคบริการด้านการสื่อสารมาตลอดและมีทิศทางการค้าที่เพิ่มขึ้น โดยในปี 2532-2535 มีอัตราการเติบโตของรายรับบริการด้านการสื่อสารเฉลี่ยเป็นร้อยละ 137.2 ต่อปี และ 14.1 ต่อปี ในช่วงปี 2536-2539 (ตารางที่ 2.14) ส่วนอัตราการเติบโตของรายจ่ายด้านการสื่อสารเฉลี่ยเป็นร้อยละ 91.4 และ 13.6 ต่อปีในช่วงปี 2532-2535 และ 2536-2539 ตามลำดับ ทำให้สัดส่วนของการค้าภาคบริการด้านการสื่อสารสูงขึ้น

ง) การบริการด้านการก่อสร้าง

ไทยเริ่มมีการขาดดุลบริการด้านการก่อสร้างตั้งแต่ปี 2533 จนถึงปี 2537 ถือว่าเป็นการขาดดุลชั่วคราวเนื่องจากการขยายตัวของเศรษฐกิจทำให้มีความต้องการโครงสร้างบริการพื้นฐาน (Infrastructure) มากขึ้น ทำให้การเติบโตของการค้าบริการด้านการก่อสร้างสูงขึ้น โดยการนำเข้าบริการด้านการก่อสร้างที่มีการขยายตัวในช่วงปี 2526-2535 คิดเป็นอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 134.5 (ตารางที่ 2.14) ส่วนการส่งออกบริการด้านการก่อสร้างมีการเติบโตที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน แต่มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยที่น้อยกว่าคือเป็นร้อยละ 68.1 ต่อปี การเปลี่ยนแปลงการค้าบริการด้านการก่อสร้างเห็นได้ชัดในปี 2536 ที่มีอัตราการหดตัวของรายรับและรายจ่ายบริการถึงร้อยละ 70.4 และ 18.8 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.16) และหลังจากนั้นมาจนถึงปี 2539 การค้าบริการด้านการก่อสร้างก็ลดลงโดยตลอด โดยอัตราการเพิ่มเฉลี่ยรายรับและรายจ่ายบริการด้านการก่อสร้างลดลงเป็นร้อยละ 0.0 และ -12.2 ต่อปีในช่วงปี 2536-2539 (ตารางที่ 2.14) ตามลำดับ การเปลี่ยนแปลงนี้เนื่องจากความอึมครึมของตลาดอสังหาริมทรัพย์ที่เกิดขึ้น

จ) ค่าลิขสิทธิ์และใบอนุญาต

ไทยขาดดุลบริการด้านค่าลิขสิทธิ์และใบอนุญาตมาโดยตลอด เนื่องจากไทยขาดเทคโนโลยีการผลิตหรือเครื่องหมายการค้าที่เป็นของตนเอง โดยการเปลี่ยนแปลงในด้านรายรับมีทิศทางที่ไม่ค่อยแน่นอน ส่วนทางด้านรายจ่ายมีการเติบโตเฉลี่ยในช่วงปี 2532-2535 และ 2536-2539 เป็นร้อยละ 27.5 และ 18.8 ต่อปี (ตารางที่ 2.15) โดยการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดคือในปี 2536 รายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับการซื้อลิขสิทธิ์จากต่างประเทศเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 51.7 (ตารางที่ 2.16) ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงกฎหมายเพื่อให้ยอมรับการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญามากขึ้น ตามข้อเรียกร้องของสหรัฐที่มีการนำสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรมาเป็นข้อต่อรองและประเทศที่พัฒนาแล้ว ตัวเลขที่แสดงรายจ่ายในด้านนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการเทคโนโลยีการผลิตในระดับที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมากขึ้น ดังนั้นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีในประเทศอย่างจริงจังจะสามารถช่วยลดการขาดดุลบริการด้านค่าลิขสิทธิ์และใบอนุญาตต่างๆ ได้ และยังเป็นการยกระดับอุตสาหกรรมให้ใช้เทคโนโลยีสูงขึ้น อันจะทำให้ไทยมีความสามารถในการแข่งขันการส่งออกซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศให้สูงขึ้นได้อีกด้วย

ตารางที่ 2.16 อัตราการเติบโตการค้าภาคบริการของไทย

หน่วย : ร้อยละ

	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
ดุลการค้าบริการ	-6.7	-13.7	4.6	6.7	-49.8	98.0	46.1
รายรับค่าบริการ	17.1	12.5	27.9	18.7	4.5	26.4	16.5
1. การขนส่ง	23.2	1.2	13.0	28.4	-7.0	32.2	8.4
1.1 ค่าระวาง	2.2	-8.6	-21.4	28.2	5.3	29.1	15.7
1.2 ค่าโดยสาร	58.1	-36.8	101.5	60.7	-16.2	5.1	6.4
1.3 อื่น ๆ	-1.5	142.0	-31.6	-49.6	34.8	167.8	5.7
2. การท่องเที่ยว	14.7	4.6	11.8	10.4	6.8	31.3	15.0
3. รายรับจากรัฐบาล	-8.9	-34.7	50.2	43.9	17.3	-10.6	59.5
4. บริการอื่น ๆ	29.1	98.0	99.6	28.3	6.8	17.1	22.1
4.1 การสื่อสาร	282.9	516.0	124.3	-4.0	48.6	-4.8	15.0
4.2 การก่อสร้าง	-27.1	268.7	133.1	-70.4	-71.8	106.0	35.6
4.3 ค่าลิขสิทธิ์และใบอนุญาต	-77.8	6675.0	781.9	-72.0	53.7	-85.4	4146.7
4.4 การประกันภัย *	70.9	18.4	56.2	24.9	-0.9	77.6	14.1
4.5 อื่น ๆ	28.5	90.1	97.3	35.7	5.8	17.4	22.0
รายจ่ายค่าบริการ	54.7	37.4	41.8	24.0	25.2	15.5	8.7
1. การขนส่ง	13.2	37.1	9.9	-2.8	9.7	30.3	8.7
1.1 ค่าระวาง	-1.2	34.5	19.5	2.5	3.8	28.0	22.2
1.2 ค่าโดยสาร	28.3	-0.8	25.5	-3.3	24.2	34.3	-12.0
1.3 อื่น ๆ	68.0	190.7	-32.6	-24.3	0.1	29.1	8.4
2. การท่องเที่ยว	90.2	14.4	49.5	23.2	32.7	4.2	2.0
3. รายรับจากรัฐบาล	22.1	-10.3	-15.1	41.1	1.2	22.1	36.4
4. บริการอื่น ๆ	58.0	76.3	55.4	33.8	24.3	21.4	12.7
4.1 การสื่อสาร	62.1	406.2	49.2	74.9	107.9	-19.8	1.7
4.2 การก่อสร้าง	748.3	157.3	196.1	-18.8	-3.9	-23.2	-1.6
4.3 ค่าลิขสิทธิ์และใบอนุญาต	37.0	39.9	16.8	51.7	5.1	38.2	15.8
4.4 การประกันภัย *	5.4	19.8	79.3	-2.7	34.9	15.0	-0.5
4.5 อื่น ๆ	66.1	84.3	51.4	40.2	26.5	23.9	13.8

หมายเหตุ: * รวมค่าประกันสินค้า

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ฉ) การบริการด้านประกันภัย

ไทยพึ่งพิงบริการด้านการประกันภัยจากต่างประเทศค่อนข้างสูง เนื่องจากธุรกิจประกันภัยเป็นธุรกิจที่สามารถอยู่ได้ด้วยการกระจายความเสี่ยง ในขณะที่ประเทศไทยมีตลาดด้านการประกันภัยค่อนข้างเล็ก จึงทำให้การทำธุรกิจประกันภัยโดยคนไทยซึ่งมีความชำนาญเพียงแคภายในประเทศให้คุ้มกับความเสี่ยงเป็นไปได้ยาก ทำให้ไทยขาดดุลบริการด้านการประกันภัยมาโดยตลอด เมื่อพิจารณาด้านการขยายตัวของการค้าบริการด้านประกันภัยพบว่า การค้าบริการด้านประกันภัยเติบโตสูงขึ้นตามการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยมีอัตราการเติบโตของรายรับและรายจ่ายบริการด้านการประกันภัยเฉลี่ยต่อปีในช่วงปี 2532-

2535 เป็นร้อยละ 36.2 และ 26.3 ส่วนอัตราการเติบโตเฉลี่ยในช่วงปี 2536-2539 เป็นร้อยละ 26.7 และ 14.4 ต่อปีตามลำดับ (ตารางที่ 2.14)

2.3.3 การค้าบริการไทยกับอาเซียน

หากพิจารณาเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียน 5 ประเทศ คือ สิงคโปร์ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ พบว่า สิงคโปร์และฟิลิปปินส์เกินดุลการค้าบริการ โดยสิงคโปร์มีรายรับจากที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการค้าระหว่างประเทศ บริการทางด้านเทคนิค และบริการทางด้านประกันภัย ส่วนฟิลิปปินส์เกินดุลเนื่องจากรายรับทางด้านแรงงานในต่างแดน สำหรับอินโดนีเซีย ไทย และมาเลเซีย ขาดดุลบริการมาตลอด โดยบริการขนส่งเป็นบริการที่อินโดนีเซีย และไทยขาดดุลมาก ทั้งนี้เป็นเพราะต้องพึ่งพาบริการขนส่งทางเรือในการค้าขายสินค้าระหว่างประเทศ (ตารางที่ 2.17)

เมื่อพิจารณาด้านมูลค่าการส่งออกบริการของแต่ละประเทศพบว่า ความได้เปรียบของไทยในการเป็นจุดท่องเที่ยวที่สำคัญไม่ได้ทำให้ไทยมีมูลค่าการส่งออกบริการด้านการท่องเที่ยวสูงโดดเด่นกว่าประเทศอื่นในภูมิภาคนี้มากนัก (รูปที่ 2.3) โดยประเทศที่จัดได้ว่าเป็นคู่แข่งที่สำคัญในด้านการให้บริการท่องเที่ยวได้แก่ สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตามโดยภาพรวมแล้วไทยยังเป็นประเทศที่มีการส่งออกด้านบริการที่สูงเป็นอันดับสองรองจากสิงคโปร์ และขณะเดียวกันด้านการนำเข้าบริการ ไทยมีการนำเข้าบริการด้านการขนส่งและอื่นๆ สูงสุด ทำให้ไทยมีการนำเข้าบริการโดยรวมสูงสุดในปี 2535-2538 เมื่อเทียบกับใน 5 ประเทศนี้ (รูปที่ 2.4)

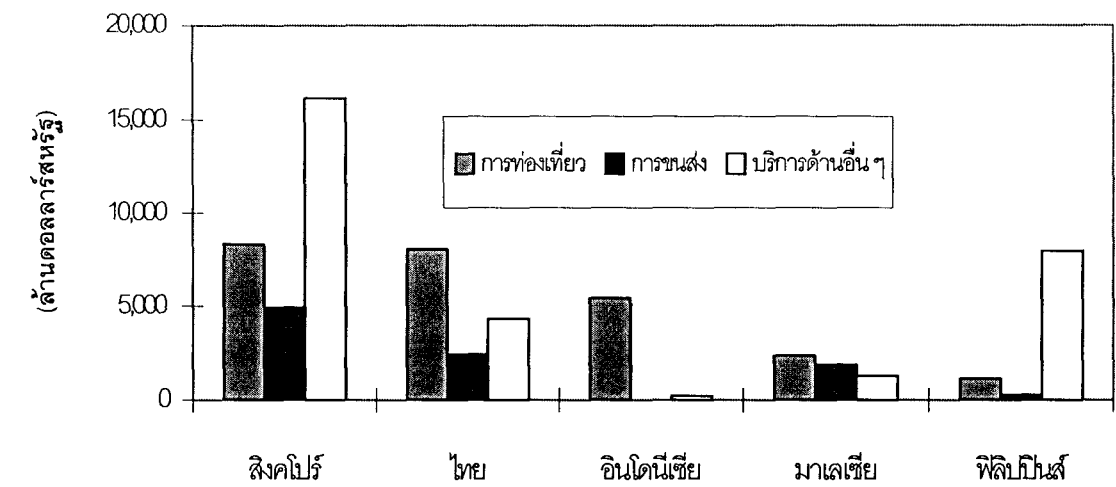
ข้อมูลด้านการค้าบริการยังมีปัญหาด้านคำจำกัดความ และรายละเอียดยังจำกัดกว่าข้อมูลด้านการค้าสินค้า เพราะเพิ่งได้รับความสนใจ ข้อมูลที่มีอยู่แสดงว่าการค้าบริการของไทยมีการขยายตัวที่สูง เรามีความได้เปรียบด้านการท่องเที่ยวและการขนส่งทางอากาศ ส่วนสาขาอื่นไม่ปรากฏว่ามีความได้เปรียบแม้เมื่อเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียน อย่างไรก็ตามการค้าบริการจะมีลักษณะทั้งที่เป็นผลผลิตนารายได้เข้าสู่ประเทศ และเป็นปัจจัยการผลิตของกิจกรรมการผลิตอื่น (เช่น โทรคมนาคม การขนส่ง) การที่สินค้าบริการมีราคาถูกจึงเป็นสิ่งที่ช่วยในการสร้างความสามารถในการแข่งขันโดยรวมของประเทศ การส่งเสริมการค้าบริการที่เสรี รวมทั้งสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศในสาขาบริการต่างๆ จึงทำให้มีการนำเทคโนโลยีและการจัดการที่ทันสมัยมาใช้ จึงเป็นประโยชน์ต่อการผลิตของประเทศ การส่งเสริมภาคบริการจึงควรทำโดยการลดกฎเกณฑ์ที่เป็นอุปสรรคการค้าการลงทุน ไม่ควรทำโดยการปกป้องอุตสาหกรรมนี้

ตารางที่ 2.17 ดุลการค้าบริการของประเทศในกลุ่มอาเซียน

ประเทศ		การค้าภาคบริการ (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)					
		2533	2534	2535	2536	2537	2538
สิงคโปร์	การส่งออก	12,811	13,821	15,936	18,514	23,666	29,375
	การท่องเที่ยว	4,649	4,616	5,616	6,328	7,223	8,294
	การขนส่ง	2,191	2,506	2,750	3,160	4,028	4,932
	บริการอื่น ๆ	5,971	6,700	7,572	9,027	12,116	16,149
	การนำเข้า	8,645	9,085	9,497	11,196	13,556	16,634
	การท่องเที่ยว	1,803	1,844	2,514	3,145	3,960	5,140
	การขนส่ง	2,964	3,204	2,786	3,231	3,880	4,888
	บริการอื่น ๆ	3,878	4,037	4,197	4,820	5,716	6,606
	ดุลการค้าบริการ	4,166	4,736	6,439	7,318	10,110	12,741
ไทย	การส่งออก	6,419	7,272	9,288	11,059	11,640	14,845
	การท่องเที่ยว	4,325	4,537	5,092	5,638	6,063	8,035
	การขนส่ง	1,327	1,484	1,526	1,964	1,842	2,455
	บริการอื่น ๆ	767	1,251	2,670	3,457	3,735	4,355
	การนำเข้า	6,309	8,040	10,368	12,469	15,396	18,804
	การท่องเที่ยว	1,432	1,900	2,461	3,040	4,056	3,780
	การขนส่ง	3,576	4,185	4,539	5,005	5,862	7,780
	บริการอื่น ๆ	1,301	1,955	3,368	4,424	5,478	7,244
	ดุลการค้าบริการ	110	-768	-1,080	-1,410	-3,756	-3,959
อินโดนีเซีย	การส่งออก	2,488	2,822	3,391	3,959	4,797	5,681
	การท่องเที่ยว	2,153	2,515	3,051	3,651	4,575	5,449
	การขนส่ง	70	81	89	44	na	na
	บริการอื่น ๆ	265	226	251	264	222	232
	การนำเข้า	6,056	6,564	8,100	9,846	11,416	13,475
	การท่องเที่ยว	836	969	1,166	1,539	1,900	2,172
	การขนส่ง	2,795	3,187	3,574	3,667	3,913	4,747
	บริการอื่น ๆ	2,425	2,408	3,360	4,640	5,603	6,556
	ดุลการค้าบริการ	-3,568	-3,742	-4,709	-5,887	-6,619	-7,794
มาเลเซีย	การส่งออก	3,859	4,374	4,989	5,218	6,546	na
	การท่องเที่ยว	1,684	1,783	2,028	2,190	2,376	na
	การขนส่ง	1,198	1,389	1,593	1,613	1,876	na
	บริการอื่น ๆ	977	1,202	1,368	1,414	1,294	na
	การนำเข้า	5,485	6,564	7,336	8,054	8,883	na
	การท่องเที่ยว	1,450	1,584	1,770	1,838	1,737	na
	การขนส่ง	2,531	3,023	3,181	3,433	4,352	na
	บริการอื่น ๆ	1,504	1,957	2,385	2,783	2,794	na
	ดุลการค้าบริการ	-1,626	-2,190	-2,347	-2,836	-2,337	na
ฟิลิปปินส์	การส่งออก	3,244	3,654	4,742	4,673	6,768	9,348
	การท่องเที่ยว	466	570	944	1,178	973	1,136
	การขนส่ง	246	242	273	218	233	274
	การก่อสร้าง	3	2	4	10	6	10
	บริการอื่น ๆ	2,529	2,840	3,521	3,267	5,556	7,928
	การนำเข้า	1,761	1,804	2,308	3,090	4,654	6,926
	การท่องเที่ยว	111	61	102	130	196	422
	การขนส่ง	980	1,062	1,199	1,425	1,457	2,051
	การก่อสร้าง	5	28	25	23	23	58
	บริการอื่น ๆ	665	653	982	1,512	2,978	4,395
	ดุลการค้าบริการ	1,483	1,850	2,434	1,583	2,114	2,422

ที่มา: Balance of Payment 1996. International Monetary Fund.

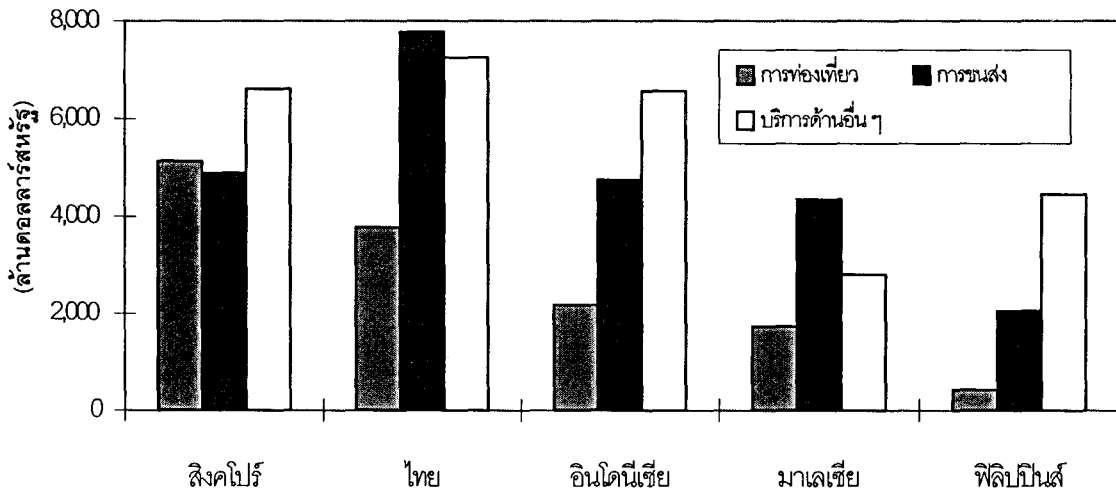
รูปที่ 2.3 การส่งออกด้านบริการปี 2538

หมายเหตุ: * การส่งออกด้านบริการในมาเลเซียใช้ข้อมูลปี 2537

ที่มา: จากตารางที่ 2.17

รูปที่ 2.4 การนำเข้าด้านบริการปี 2538

หมายเหตุ: * การนำเข้าด้านบริการของมาเลเซียใช้ข้อมูลปี 2537

ที่มา: จากตารางที่ 2.17

2.4 การเปลี่ยนแปลงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ

การศึกษาในหัวข้อที่ผ่านมาชี้ให้เห็นแนวโน้มการส่งออกของไทยที่เพิ่มสูงขึ้น ในหัวข้อนี้จะวิเคราะห์ถึงลงไปว่า ความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร โดยพิจารณาเป็นระบบสินค้าที่สำคัญ โดยจะใช้ดัชนี Revealed Comparative Advantage (RCA) เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นค่าที่แสดงถึงสัดส่วนการส่งออกสินค้า k ของประเทศ I ต่อการส่งออกทั้งหมดของประเทศ I หารด้วยสัดส่วนการส่งออกสินค้า k ของโลกต่อการส่งออกทั้งหมดของโลก และเลือกศึกษาสินค้าส่งออกที่สำคัญ (เลือกจากสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกมากกว่า 12.5 พันล้านบาทในช่วงปี 2536-2538) เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบระหว่างช่วงปี 2526-2528 และ 2536-2538 โดยใช้ข้อมูลสถิติจาก Statistics Canada นอกจากนี้เพื่อให้ทราบการเปลี่ยนแปลงในช่วงที่มีการชะลอตัวของการส่งออก จะพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนการตลาดของสินค้าในตลาดสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และสหภาพยุโรปโดยใช้ตัวเลขล่าสุดอีกด้วย

ในการวิเคราะห์ RCA สามารถแบ่งสินค้าตามค่า RCA และการเปลี่ยนแปลงของค่า RCA ที่เปรียบเทียบใน 2 ช่วงเวลาดังกล่าวได้เป็น 4 กลุ่มได้แก่

กลุ่มที่ 1) สินค้าที่มีค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏมากกว่า 1 และมีค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพิ่มขึ้น

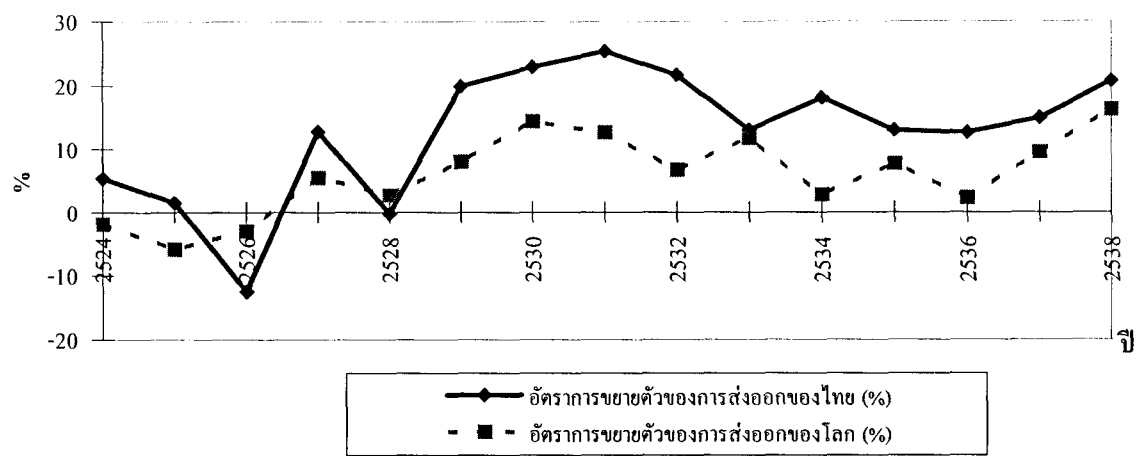
กลุ่มที่ 2) สินค้าที่มีค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏมากกว่า 1 แต่มีค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบลดลง

กลุ่มที่ 3) สินค้าที่มีค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏน้อยกว่า 1 แต่มีค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพิ่มขึ้น

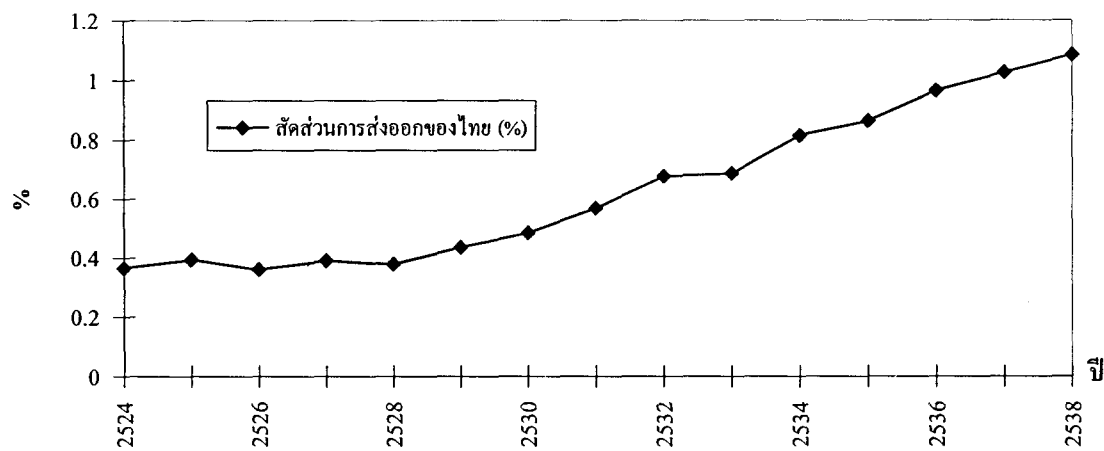
กลุ่มที่ 4) สินค้าที่มีค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏน้อยกว่า 1 และมีค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบลดลง

นับตั้งแต่ปี 2529 เป็นต้นมา การส่งออกของไทยและการส่งออกของโลกมีการเติบโตที่สูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ความต้องการนำเข้าสินค้ามากขึ้นส่งผลให้ไทยมีโอกาสที่จะส่งสินค้าไปขายยังต่างประเทศได้มากขึ้น การส่งออกของไทยที่เพิ่มขึ้นนี้ไม่เป็นเพียงการเข้าไปทดแทนช่องว่างของตลาดที่เหลือเท่านั้น แต่เป็นการส่งออกที่สามารถแข่งขันกับประเทศผู้ส่งออกเดิม และสามารถเพิ่มส่วนแบ่งตลาดของสินค้าไทยให้สูงขึ้นได้ เห็นได้จากสัดส่วนการส่งออกของไทยต่อการส่งออกของโลกที่สูงขึ้นในปีดังกล่าว (รูปที่ 2.5)

รูปที่ 2.5 อัตราการขยายตัวของการส่งออกของไทยและการส่งออกของโลก

สัดส่วนการส่งออกของไทยต่อการส่งออกของโลก

ที่มา: Statistics Canada

เมื่อพิจารณาจำนวนรายการสินค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงพบว่า จากรายการสินค้าที่เลือกพิจารณาทั้งหมด 62 รายการ สินค้ากลุ่มที่มีจำนวนรายการสินค้าสูงสุดคือสินค้าที่ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและความได้เปรียบนั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (กลุ่มที่ 1) รองลงมาเป็นสินค้าที่ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบแต่ความได้เปรียบนั้นมีแนวโน้มลดลง (กลุ่มที่ 2) ส่วนกลุ่มที่มีจำนวนสินค้าน้อยที่สุดคือกลุ่มที่ 4 สินค้าไทยที่มีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบและมีความเสียเปรียบเพิ่มขึ้น มีสินค้าเพียง 1 รายการได้แก่ Special Transaction (SITC 931) กล่าวโดยสรุปได้ว่า สินค้าส่งออกที่สำคัญส่วนใหญ่มีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น ในระบบเวลาที่ทำการศึกษา

ความสามารถในการแข่งขันที่เปลี่ยนแปลงไปของสินค้าส่งออกของไทยมีผลทำให้โครงสร้างการส่งออกเปลี่ยนแปลงไป โดยประเภทของสินค้าในแต่ละกลุ่มที่ได้แบ่งไว้ข้างต้นจะเป็นตัวบอกว่าโครงสร้างการส่งออกเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางอย่างไร ซึ่งจะชี้ให้เห็นดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2.18)

ตารางที่ 2.18 ค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของไทย

กลุ่มที่ 1: สินค้าที่มีค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏมากกว่า 1 และค่าความได้เปรียบนี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

SITC	DESCRIPTION	1983-1985	1993-1995
036	Crustaceans and molluscs, whether in shell or not, fresh (live or dead), chilled, frozen, salted, in brine or dried; crustaceans, in shell, simply boiled in water.	13.05	13.23
592	Starches, inulin and wheat gluten.	0.92	2.83
611	Leather.	1.14	1.52
716	Rotating electric plant and parts thereof, n.e.s.	0.01	1.32
741	Heating and cooling equipment and parts thereof, n.e.s.	0.19	1.61
751	Office machinery	0.00	2.52
752	Automatic data processing machines and units thereof; magnetic or optical readers, machines for transcribing data onto data media in coded form and machines for processing such data, n.e.s.	0.01	1.66
761	Television receivers(including receivers incorporating radio broadcast receivers or sound recorders or reproducers)	0.05	3.97
764	Telecommunications equipment, n.e.s.; and parts, n.e.s. of and accessories for the apparatus and equipment falling within division 76	0.03	1.33
771	Electric power machinery (other than the rotating electric plant of heading 716), and parts thereof, n.e.s.	0.24	1.86
773	Equipment for distributing electricity	0.34	1.84
775	Household type, electrical and non-electrical equipment, n.e.s.	0.05	1.67
776	Thermionic, cold cathode and photo-cathode valves and tubes; photo cells; mounted piezo-electric crystals; diodes, transistors and similar semi-conductor devices; electronic microcircuits, and parts thereof, n.e.s.	0.00	1.55
785	Motorcycle, motor scooters and other cycles, motorized and non-motorized; invalid carriages	0.16	1.75
821	Furniture and parts thereof	1.07	1.54
831	Travel goods, shopping bags, handbags, satchels, brief-case, wallets, purses, toilet-cases, tool-cases, tobacco pouches, sheaths, cases, boxes and similar containers, of leather or of composition leather, of vulcanized fibre, of artificial plastic sheeting, of paper board or of textile Fabric	1.57	2.95
843	Outer garments, women's, girls' and infants', of textiles fabrics	2.54	2.94
845	Outer garments and other articles, knitted or crocheted, not elastic nor rubberized	2.21	2.33
846	Under garments, knitted or crocheted	3.05	3.14
848	Articles of apparel and clothing accessories of other than textiles fabric ; headgear of all materials	0.96	3.89
851	Footwear	1.59	3.77
881	Photographic apparatus and equipment, n.e.s.	0.03	1.02
885	Watches and clocks	0.73	1.72
893	Articles, n.e.s. of materials of the kinds described in division 58	1.46	2.34
894	Baby carriages, toys, games and sporting goods	0.35	1.77
897	Jewelry, goldsmiths' and silversmiths' wares, and other articles of precious or semi-precious materials, n.e.s.	2.63	4.21

ตารางที่ 2.18 (ต่อ)

กลุ่มที่ 2: สินค้าที่มีค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏมากกว่า 1 แต่ค่าความได้เปรียบนี้มีแนวโน้มลดลง

SITC	DESCRIPTION	1983-1985	1993-1995
011	Meat and edible meat offals, fresh, chilled or frozen.	1.03	1.03
034	Fish, fresh (live or dead), chilled or frozen.	1.95	1.94
037	Fish, crustaceans and molluscs, prepared or preserved, n.e.s	22.81	17.00
042	Rice.	70.78	27.96
054	Vegetables, fresh, chilled, frozen or simply preserved (including dried leguminous vegetables); roots, tubers and other edible vegetable products, n.e.s., fresh or dried.	22.77	2.82
056	Vegetables, roots and tubers, prepared or preserved, n.e.s.	7.66	3.28
058	Fruit, preserved, and fruit preparations	7.85	4.85
061	Sugar and honey.	11.70	6.92
081	Feeding stuff for animals (not including unmilled cereals).	1.93	1.04
098	Edible products and preparations, n.e.s.	2.37	1.52
232	Natural rubber latex; natural rubber and similar natural gums.	33.82	30.07
612	Manufactures of leather or of composition leather, n.e.s.; saddlery and harness; parts of footwear, n.e.s.	3.45	3.36
635	Wood manufactures, n.e.s.	2.79	1.67
651	Textile yarn.	1.53	1.44
652	Cotton fabrics, woven (not including narrow or special fabrics)	2.25	1.14
653	Fabrics, woven, of man-made fibres (not including narrow or special fabrics).	3.87	1.62
658	Made-up articles, wholly or chiefly of textile materials, n.e.s.	2.26	1.09
667	Pearls, precious and semi-precious stones, unworked or worked.	5.48	2.66
772	Electrical apparatus for making and breaking electrical circuits, for the protection of electrical circuits, or for making connections to or in electrical circuits, resistors, fixed or variable, other than heating resistors ; printed circuits ; switchboards	5.72	1.09
842	Outer garments, men's and boys' , of textile fabrics	3.68	3.09
844	Under garments of textile fabrics(other than knitted or crocheted goods)	7.58	2.76
899	Other miscellaneous manufactured articles, n.e.s.	1.71	1.67

กลุ่มที่ 3: สินค้าที่มีค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏน้อยกว่า 1 แต่ค่าความได้เปรียบนี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

SITC	DESCRIPTION	1983-1985	1993-1995
334	Petroleum products, refined.	0.08	0.30
533	Pigments, paints, varnishes and related materials.	0.17	0.98
583	Polymerization and copolymerization products (e.g., polyethylene , polytetrahaloethylenes, polyisobutylene, polystyrene, polyvinyl chloride, polytetrahaloethylenes, polyisobutylene, polystyrene, polyvinyl chloride, polyvinyl acetate, polyvinyl chloroacetate and other polyvinyl derivatives, polyacrylic and polymethacrylic derivatives, coumarone-inden resins	0.29	0.55
625	Rubber tyres, tyre cases, interchangeable tyre treads, inner tubes and tyre flaps, for wheels of all kinds.	0.52	0.93
665	Glassware.	0.63	0.77
678	Tubes, pipes and fittings, of iron or steel.	0.82	1.00
699	Manufactures of base metal, n.e.s.	0.23	0.57
749	Non-electric parts and accessories of machinery, n.e.s.	0.70	0.89
778	Electrical machinery and apparatus, n.e.s.	0.71	0.92

ตารางที่ 2.18 (ต่อ)

SITC	DESCRIPTION	1983-1985	1993-1995
782	Motor vehicles for the transport of goods or materials and special purpose Motor Vehicles	0.01	0.33
784	Parts and accessories, n.e.s. of the motor vehicles falling within heading 722,781,782 or 783	0.07	0.21
792	Aircraft and associated equipment, and parts thereof, n.e.s.	0.01	0.50
898	Musical instruments and parts and accessories thereof (including phonograph records and the like)	0.05	0.64

กลุ่มที่ 4: สินค้าที่มีค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏน้อยกว่า 1 และค่าความได้เปรียบนี้มีแนวโน้มลดลง

SITC	DESCRIPTION	1983-1985	1993-1995
931	Special transactions and commodities not classified according to kind	0.89	0.45

ที่มา: คำนวณจากข้อมูล Statistics Canada

1. ไทยมีความได้เปรียบในสินค้าอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในหมวดที่ใช้เทคโนโลยีและทักษะเข้มข้น

สินค้าส่งออกของไทยที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและความได้เปรียบนั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เป็นสินค้าในหมวดอุตสาหกรรมซึ่งแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ

1) สินค้าที่ใช้แรงงานเข้มข้น ได้แก่ อัญมณีและเครื่องประดับ (SITC 897) มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพิ่มขึ้นจาก 2.63 เป็น 4.21 และรองเท้า (SITC 851) เพิ่มขึ้นจาก 1.59 เป็น 3.77 นอกจากนั้นก็ ได้แก่ ของเล่นเด็กและอุปกรณ์กีฬา (SITC 894) เสื้อผ้า (SITC 845, 846) และเครื่องหนัง (SITC 661)

2) สินค้าที่ใช้เทคโนโลยีและทักษะเข้มข้น ได้แก่ เครื่องรับโทรทัศน์ (SITC 761) มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพิ่มขึ้นจาก 0.05 เป็น 3.97 และเครื่องใช้สำนักงาน (SITC 751) เพิ่มขึ้นจาก 0.00 เป็น 2.52 นอกจากนั้นยังมีเครื่องประมวลผลข้อมูลอัตโนมัติ (SITC 752) คาโทด (SITC 776) เครื่องมือทางโทรคมนาคม (SITC 764) เครื่องทำความเย็นและความร้อน (SITC 741) เครื่องมือสำหรับจ่ายกระแสไฟฟ้า (SITC 773) สินค้าที่ใช้ในการท่องเที่ยว (SITC 831) เครื่องกำเนิดไฟฟ้าแบบหมุน (SITC 716) นาฬิกา (SITC 885) เครื่องมือและอุปกรณ์ในการถ่ายภาพ (SITC 881) และรถจักรยานยนต์ (SITC 785) เป็นต้น

3) สินค้าที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ แป้ง (SITC 592) มีค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพิ่มขึ้นจาก 0.92 เป็น 2.83 และเฟอร์นิเจอร์ (SITC 821)

ส่วนสินค้าในหมวดเกษตรกรรมมีเพียงชนิดเดียวได้แก่ สัตว์น้ำมีเปลือกแช่เย็นและแช่แข็ง (SITC 036)ซึ่งเป็นสินค้าที่มีความสามารถในการแข่งขันสูงอยู่แล้วมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพิ่มขึ้นอีกเล็กน้อยคือจาก 13.05 เป็น 13.23

2. จากเดิมที่ไทยเป็นประเทศที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในสินค้าเกษตร แต่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการส่งออกไปสู่สินค้าอุตสาหกรรม ทำให้ปัจจุบันไทยได้เปรียบสินค้าในหมวดเกษตรกรรมลดลง แต่อย่างไรก็ตามสินค้าในหมวดเกษตรกรรมยังเป็นสินค้าที่ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบอยู่

สินค้าส่งออกของไทยที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและความได้เปรียบนั้นมีแนวโน้มลดลงในหมวดเกษตรกรรมที่สำคัญได้แก่ ข้าว (SITC 042) มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบลดลงจาก 70.78 เป็น 27.96 ผักสดแช่เย็นและแช่แข็ง (SITC 054) ลดลงจาก 22.77 เป็น 2.82 และสัตว์น้ำแปรรูป (SITC 037) ลดลงจาก 22.81 เป็น 17.00 ส่วนยางธรรมชาติ (SITC 232) มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบลดลงไม่มากนักจาก 33.82 เป็น 30.07 นอกจากนี้สินค้าในหมวดนี้ยังมีไข่มุกและหินมีค่า (SITC 667) ผลไม้แปรรูป (SITC 058) เนื้อสัตว์สดแช่เย็นและแช่แข็ง (SITC 011) ปลาสดแช่เย็นและแช่แข็ง (SITC 034) และผัก ราก และหัวแปรรูป (SITC 056)

ส่วนสินค้าในหมวดอุตสาหกรรม คือ

- 1) สินค้าใช้แรงงานเข้มข้น ได้แก่ เสื้อผ้าเด็กและผู้ชาย (SITC 842) ที่มีการเปลี่ยนแปลงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบจาก 3.68 เป็น 3.09 ผ้าผืน (SITC 652, 653) และอุตสาหกรรมเครื่องหนังและส่วนประกอบ (SITC 612)
- 2) สินค้าที่ใช้เทคโนโลยีและทักษะเข้มข้น ได้แก่ เครื่องมือทางไฟฟ้าสำหรับทำแผงวงจรไฟฟ้า (SITC 772) มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบลดลงจาก 5.72 เป็น 1.09 และ
- 3) สินค้าที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ น้ำตาลและน้ำผึ้ง (SITC 061) มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบลดลงจาก 11.70 เป็น 6.92 และอุตสาหกรรมไม้ (SITC 635) เป็นต้น

3. ไทยยังไม่มีมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในหมวดอุตสาหกรรมโดยเฉพาะในหมวดที่ใช้เทคโนโลยีและทักษะเข้มข้น แต่อย่างไรก็ตามสินค้าในหมวดนี้ยังเป็นสินค้าที่ไทยมีค่า RCA เพิ่มขึ้น

สินค้าส่งออกของไทยที่ไม่มีมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบแต่แนวโน้มที่จะมีความได้เปรียบเป็นสินค้าในหมวดอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีและทักษะเข้มข้นเป็นส่วนใหญ่ โดยมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญดังนี้ สินค้าที่แต่เดิมไม่มีมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบแต่ในช่วงหลังได้พัฒนาจนมีค่า RCA เข้าใกล้ 1 ได้แก่ ท่อเหล็ก (SITC 678) มีค่า RCA เพิ่มขึ้นจาก 0.82 เป็น 1.00 สีและวานิช (SITC 533) จาก 0.17 เป็น 0.98 ยางรถยนต์ (SITC 625) จาก 0.52 เป็น 0.93 และเครื่องจักรไฟฟ้า (SITC 778) จาก 0.71 เป็น 0.92

นอกจากนี้มีสินค้าอื่นๆ ในกลุ่มนี้อีกได้แก่ชิ้นส่วนที่ไม่ใช่อิเล็กทรอนิกส์ของเครื่องจักร (SITC 749) อากาศยานและเครื่องมือที่เกี่ยวข้อง (SITC 792) โพลีเมอร์ (SITC 583) สินค้าปิโตรเลียม (SITC 334) เครื่องดนตรีและอุปกรณ์ (SITC 898) และเครื่องแก้ว (SITC 665) เป็นต้น

สำหรับความสามารถในการแข่งขันของสินค้าส่งออกของไทยในช่วงปี 2538-2540 มีทิศทางเป็นอย่างไรบ้างนั้น ข้อมูลไม่สมบูรณ์พอที่จะทำการหาค่า RCA ได้ จึงทำการศึกษาจากการเปลี่ยนแปลงของส่วนแบ่งตลาดที่สำคัญ 3 ตลาดหลัก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และสหภาพยุโรป (ในสหภาพยุโรปใช้ข้อมูลปี 2537-2539) พบว่า ในช่วงปีดังกล่าว ขณะที่ตลาดทั้งสามมีการขยายตัว ไทยกลับไม่สามารถรักษาสวนแบ่งตลาดให้คงเดิมได้ ส่วนในปี 2540 ส่วนแบ่งตลาดในอเมริกาและสหภาพยุโรปมีทิศทางที่ดีขึ้นแต่ยังมีส่วนแบ่งตลาดที่น้อยกว่าในปี 2538 ส่วนในตลาดญี่ปุ่นยังคงมีส่วนแบ่งตลาดที่ลดลงมากกว่าปีก่อน (ตารางที่ 2.19-2.21)

ตารางที่ 2.19 แหล่งนำเข้าที่สำคัญของสหรัฐอเมริกา ปี 2538-2540

ลำดับ	ประเทศผู้ส่งออก	มูลค่านำเข้า (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)			สัดส่วน (ร้อยละ)			การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
		2538	2539	2540	2538	2539	2540	2540/2539
1	Canada	145,119	156,506	168,051	19.52	19.78	19.32	7.38
2	Japan	123,577	115,218	121,359	16.62	14.56	13.95	5.33
3	Mexico	61,705	72,963	85,830	8.30	9.22	9.87	17.63
4	China	45,555	51,495	62,552	6.13	6.51	7.19	21.47
5	Germany	36,847	38,943	43,069	4.96	4.92	4.95	10.60
6	United Kingdom	26,891	28,892	32,665	3.62	3.65	3.76	13.06
7	Taiwan	28,975	29,911	32,624	3.90	3.78	3.75	9.07
8	Korean Republic	24,184	22,667	23,159	3.25	2.86	2.66	2.17
9	France	17,177	18,630	20,725	2.31	2.35	2.38	11.25
10	Singapore	18,564	20,340	20,067	2.50	2.57	2.31	-1.34
กลุ่มประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญ								
EU(15)		131,910	142,718	157,519	17.74	18.04	18.11	10.37
NIC(4)		71,751	72,946	75,878	9.65	9.22	8.72	4.02
LAIA(11)		91,128	107,190	122,464	12.26	13.55	14.08	14.25
ASEAN(6)		62,041	66,196	70,677	8.34	8.37	8.12	6.77
19 Indonesia		7,437	8,213	9,174	1.00	1.04	1.05	11.69
12 Malaysia		17,484	17,825	18,017	2.35	2.25	2.07	1.08
15 Philippines		7,006	8,162	10,436	0.94	1.03	1.20	27.85
10 Singapore		18,564	20,340	20,067	2.50	2.57	2.31	-1.34
14 Thailand		11,351	11,336	12,595	1.53	1.43	1.45	11.11
71 Vietnam		199	319	388	0.03	0.04	0.04	21.68
มูลค่านำเข้าทั้งสิ้น		743,505	791,315	869,874				9.93

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 2.20 แหล่งนำเข้าที่สำคัญของญี่ปุ่น ปี 2538-2540

ลำดับ	ประเทศผู้ส่งออก	มูลค่า (พันล้านเยน)			สัดส่วน (ร้อยละ)			การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
		2538	2539	2540	2538	2539	2540	2540/2539
1	United States	7,076.40	8,630.98	9,149.28	22.43	22.72	22.34	6.01
2	China	3,380.88	4,399.68	5,061.67	10.72	11.58	12.36	15.05
3	Indonesia	1,335.35	1,653.17	1,769.38	4.23	4.35	4.32	7.03
4	Australia	1,366.58	1,548.24	1,763.29	4.33	4.08	4.31	13.89
5	Korean Republic	1,622.16	1,735.33	1,762.76	5.14	4.57	4.30	1.58
6	Taiwan	1,347.03	1,627.66	1,510.93	4.27	4.28	3.69	-7.17
7	Germany	1,288.40	1,540.87	1,501.33	4.08	4.06	3.67	-2.57
8	United Arab Emirates	957.77	1,253.02	1,491.48	3.04	3.30	3.64	19.03
9	Saudi Arabia	913.37	1,160.38	1,443.48	2.90	3.05	3.52	24.40
10	Malaysia	991.67	1,278.51	1,375.09	3.14	3.37	3.36	7.55
36	Mexico	140.38	205.60	194.97	0.44	0.54	0.48	-5.17
กลุ่มประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญ								
NICs (4)		3,870.58	4,439.83	4,255.92	12.27	11.69	10.39	-4.14
LAIA (11)		1,005.74	1,134.00	1,271.13	3.19	2.98	3.10	12.09
EU (15)		4,579.68	5,362.79	5,434.15	14.52	14.12	13.27	1.33
ASEAN (6)		4,409.09	5,551.15	5,882.83	13.98	14.61	14.36	5.97
3 Indonesia		1,335.35	1,653.17	1,769.38	4.23	4.35	4.32	7.03
10 Malaysia		991.67	1,278.51	1,375.09	3.14	3.37	3.36	7.55
12 Thailand		949.95	1,111.15	1,157.32	3.01	2.92	2.83	4.15
15 Singapore		644.34	796.74	710.08	2.04	2.10	1.73	-10.88
17 Philippines		326.30	492.02	606.49	1.03	1.30	1.48	23.26
31 Vietnam		161.49	219.55	264.47	0.51	0.58	0.65	20.46
มูลค่านำเข้าทั้งสิ้น		31,548.74	37,993.42	40,956.18				7.80

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ประเทศผู้ส่งออกที่มีส่วนแบ่งตลาดสูงขึ้นในตลาดอเมริกา คือ กลุ่มประเทศละตินอเมริกา (LAIA) โดยเฉพาะเม็กซิโกมีส่วนแบ่งตลาดสูงขึ้นจากร้อยละ 8.3 ในปี 2538 เป็นร้อยละ 9.87 ในปี 2540 และจีนก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีส่วนแบ่งตลาดที่สูงขึ้นในตลาดนี้ ส่วนในตลาดญี่ปุ่น ประเทศที่มีส่วนแบ่งตลาดสูงขึ้นคือ จีนคือจากร้อยละ 10.72 ในปี 2538 มาเป็นร้อยละ 11.58 และ 12.36 ในปี 2539 และ 2540 ตามลำดับ นอกจากนี้ก็มีสหรัฐอาหรับเอมิเรต และซาอุดีอาระเบีย สำหรับในตลาดสหภาพยุโรป พบว่ามีการนำเข้ากับกลุ่มสหภาพยุโรปด้วยตนเองในสัดส่วนที่สูงขึ้นจากเดิมซึ่งมีสัดส่วนที่สูงอยู่แล้วคือร้อยละ 56.84 ในปี 2537 มาเป็นร้อยละ 63.54 และ 62.84 ในปี 2538 และ 2539 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.19-2.21)

ตารางที่ 2.21 แหล่งนำเข้าที่สำคัญของสหภาพยุโรป ปี 2537-2539

ลำดับ	ประเทศผู้ส่งออก	มูลค่านำเข้า (ล้านECU)			สัดส่วน (ร้อยละ)			การเปลี่ยนแปลง(ร้อยละ)
		2537	2538	2539	2537	2538	2539	
1	Germany	164,485	222,209	225,913	13.07	14.87	14.47	1.67
2	France	119,681	134,685	138,792	9.51	9.01	8.89	3.05
3	Netherlands	95,760	113,800	118,671	7.61	7.61	7.60	4.28
4	United States	92,705	103,644	112,527	7.37	6.94	7.21	8.57
5	United Kingdom	84,894	102,260	108,698	6.75	6.84	6.96	6.30
6	Italy	77,911	92,573	94,878	6.19	6.19	6.08	2.49
7	Belgium and Luxembo	78,947	90,625	90,666	6.27	6.06	5.81	0.04
8	Spain	40,659	48,340	53,260	3.23	3.23	3.41	10.18
9	Japan	48,440	54,289	52,457	3.85	3.63	3.36	-3.37
10	Switzerland	na	43,200	42,646	na	2.89	2.73	-1.28
13	China	22,887	26,341	29,985	1.80	1.76	1.92	13.84
51	Mexico	2,623	3,215	3,134	0.21	0.22	0.20	-2.52
กลุ่มประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญ								
Intra EU(15)		715,113	949,652	980,818	56.84	63.54	62.84	3.28
NIC(4)		33,059	38,605	40,384	2.63	2.58	2.59	4.61
LAIA(11)		24,789	27,629	27,276	1.97	1.85	1.75	-1.28
ASEAN(6)		30,318	34,214	38,048	2.41	2.29	2.44	11.20
35 Indonesia		5,856	6,108	7,105	0.47	0.41	0.46	16.32
28 Malaysia		7,488	9,153	9,430	0.60	0.61	0.60	3.02
29 Singapore		7,752	8,759	9,253	0.62	0.59	0.59	5.64
33 Thailand		6,263	6,623	7,474	0.50	0.44	0.48	12.84
64 Vietnam		858	1,151	1,438	0.07	0.08	0.09	24.96
มูลค่านำเข้าทั้งสิ้น		1,258,204	1,494,464	1,560,809				4.44

ที่มา: ศูนย์สถิติการค้าพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการค้าพาณิชย์

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกของสินค้าสำคัญของไทย 20 อันดับแรกที่มีการส่งออกไปยังตลาดทั้งสาม พบว่า ในตลาดอเมริกา สินค้าที่มีสัดส่วนการส่งออกเพิ่มขึ้นได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ (HS 8471) เครื่องรับโทรทัศน์ (HS 8528) อาหารทะเลแปรรูป (HS 1605) หม้อแปลงไฟฟ้า (HS 8504) และข้าว (HS 1006) สินค้าที่มีสัดส่วนการส่งออกลดลงได้แก่ กุ้ง ปู สดแช่เย็น (HS 0306) ยางธรรมชาติ (HS 4001) เครื่องรับโทรทัศน์และส่วนประกอบ (HS 8517) และรองเท้าหนัง (HS 6403) (ตารางที่ 2.22)

¹ ประเภทของสินค้าใช้รหัส HS 4 หลัก ดังนั้นในรายละเอียดของสินค้าแต่ละกลุ่มจะต่างจากการแบ่งกลุ่มสินค้าส่งออกของธนาคารแห่งประเทศไทยและกรมเศรษฐกิจการค้าพาณิชย์

ตารางที่ 2.22 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าสำคัญของไทยในสหรัฐอเมริกา ปี 2538-2540

	HS	สินค้า	มูลค่า (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)			สัดส่วน (ร้อยละ)			การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
			2538	2539	2540	2538	2539	2540	2540/2539
1	8471	เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์	1,617	1,756	2,100	14.25	15.49	16.67	19.55
2	8542	แผงวงจรไฟฟ้า	863	899	944	7.60	7.93	7.49	4.98
3	0306	กุ้ง ปู สดแช่เย็น	792	627	611	6.98	5.53	4.85	-2.58
4	7113	เครื่องประดับอัญมณี	355	355	358	3.13	3.13	2.84	0.63
5	8528	เครื่องรับโทรทัศน์	210	204	356	1.85	1.80	2.82	74.62
6	1605	อาหารทะเลแปรรูป	207	283	336	1.83	2.50	2.67	18.73
7	8521	เครื่องวีดีโอ	302	178	323	2.66	1.57	2.56	81.80
8	4001	ยางธรรมชาติ	357	287	265	3.15	2.53	2.11	-7.45
9	8517	เครื่องรับโทรทัศน์และส่วนประกอบ	263	230	264	2.32	2.03	2.10	14.91
10	6403	รองเท้าหนัง	277	230	246	2.44	2.03	1.95	6.76
11	8473	ส่วนประกอบเครื่องคอมพิวเตอร์	212	208	245	1.87	1.84	1.94	17.42
12	8544	สายไฟฟ้า สายเคเบิล	190	207	215	1.67	1.83	1.71	3.60
13	6110	เสื้อถักแบบสเวตเตอร์หรือเสื้อกั๊ก	139	136	211	1.23	1.20	1.67	54.21
14	4202	เครื่องใช้สำหรับเดินทาง	213	195	210	1.88	1.72	1.67	7.29
15	6204	ชุดของผู้หญิง	154	187	193	1.36	1.65	1.53	3.39
16	8504	หม้อแปลงไฟฟ้า	43	133	187	0.38	1.17	1.49	40.88
17	1604	ปลาปรุงแต่ง	167	161	185	1.47	1.42	1.47	14.99
18	7103	รัตนชาติ	117	133	147	1.03	1.17	1.17	10.81
19	1006	ข้าว	90	109	146	0.79	0.96	1.16	34.80
20	4015	เครื่องแต่งกาย - ยาง	79	135	141	0.70	1.19	1.12	4.41
รวมสินค้า 20 รายการ			6,648	6,653	7,681	58.57	58.69	60.98	15.45
สินค้าอื่น ๆ			4,703	4,683	4,914	41.43	41.31	39.02	4.94
มูลค่านำเข้ารวม			11,351	11,336	12,595	100.00	100.00	100.00	11.11

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

สำหรับตลาดญี่ปุ่น สินค้าที่มีสัดส่วนการส่งออกมากขึ้นได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ (HS 8471) อาหารสัตว์ (HS 2309) เนื้อสัตว์แปรรูป (HS 1602) ทรานซิสเตอร์ (HS 8541) แผงวงจรไฟฟ้า (HS 8542) และเครื่องรับโทรทัศน์และส่วนประกอบ (HS 8517) สินค้าที่มีสัดส่วนการส่งออกลดลง ได้แก่ ยางธรรมชาติ (HS 4001) กุ้งปูสดแช่เย็น (HS 0306) ไก่สดแช่เย็น (HS 0207) หอย ปลาหมึกสดแช่เย็น (HS 0307) ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ (HS 8473) และตู้เย็น (HS 8418) (ตารางที่ 2.23)

ตารางที่ 2.23 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าสำคัญของไทยในญี่ปุ่น ปี 2538-2540

	HS	สินค้า	มูลค่า (พันล้านเยน)			สัดส่วน (ร้อยละ)			การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
			2538	2539	2540	2538	2539	2540	2539/2540
1	8471	เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์	58.53	96.98	108.49	6.16	8.73	9.37	11.88
2	4001	ยางธรรมชาติ	79.05	81.64	74.97	8.32	7.35	6.48	-8.16
3	0306	กุ้ง, ปู สดแช่เย็น	69.25	50.85	42.48	7.29	4.58	3.67	-16.46
4	8528	เครื่องรับโทรทัศน์	26.60	30.96	32.55	2.80	2.79	2.81	5.16
5	1605	อาหารทะเลแปรรูป	21.93	27.17	30.26	2.31	2.45	2.61	11.38
6	0207	ไก่สดแช่เย็น	31.05	29.56	25.54	3.27	2.66	2.21	-13.59
7	0304	เนื้อปลาสดแช่เย็น-แช่แข็ง	18.18	18.65	24.01	1.91	1.68	2.07	28.69
8	0307	หอย ปลาหมึกสด แช่เย็น	22.32	22.08	23.56	2.35	1.99	2.04	6.67
9	1701	น้ำตาล	19.08	25.23	23.33	2.01	2.27	2.02	-7.53
10	9403	เฟอร์นิเจอร์	18.12	21.47	22.31	1.91	1.93	1.93	3.94
11	2309	อาหารสัตว์	14.01	18.19	20.24	1.47	1.64	1.75	11.22
12	9401	ที่นั่งและส่วนประกอบ	17.86	19.16	19.92	1.88	1.72	1.72	3.93
13	1602	เนื้อสัตว์แปรรูป	11.50	15.60	17.94	1.21	1.40	1.55	14.98
14	8541	ทรานซิสเตอร์	11.53	12.79	17.42	1.21	1.15	1.51	36.19
15	8542	แผงวงจรไฟฟ้า	7.25	9.70	17.34	0.76	0.87	1.50	78.68
16	8473	ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์	30.10	30.12	17.08	3.17	2.71	1.48	-43.29
17	8517	เครื่องรับโทรทัศน์และส่วนประกอบ	8.52	13.49	16.64	0.90	1.21	1.44	23.37
18	8504	หม้อแปลงไฟฟ้า	11.84	13.86	15.76	1.25	1.25	1.36	13.73
19	1604	ปลาปรุงแต่ง	11.91	12.65	14.50	1.25	1.14	1.25	14.60
20	8418	ตู้เย็น	15.63	16.66	14.42	1.64	1.50	1.25	-13.45
รวม สินค้า 20 รายการ			504.23	566.80	578.76	53.08	51.01	50.01	2.11
สินค้าอื่นๆ			445.72	544.35	578.56	46.92	48.99	49.99	6.28
มูลค่าการนำเข้ารวม			949.95	1111.15	1157.32	100.00	100.00	100.00	4.15

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ส่วนตลาดสหภาพยุโรป สินค้าไทยที่มีสัดส่วนการส่งออกมากขึ้นได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ (HS 8471) ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ (HS 8473) เครื่องบันทึกเสียงและส่วนประกอบ (HS 8522) แผงวงจรไฟฟ้า (HS 8542) เครื่องปรับอากาศ (HS 8415) หม้อแปลงไฟฟ้า (HS 8504) และเครื่องกักหนัไอพ่น (HS 8411) ส่วนสินค้าที่ไทยมีสัดส่วนการส่งออกลดลงได้แก่ ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง (HS 0714) เครื่องประดับอัญมณี (HS 7113) ปลาปรุงแต่ง (HS 1604) รองเท้าหนัง (HS 6403) และสายไฟ สายเคเบิล (HS 8544) (ตารางที่ 2.24)

ตารางที่ 2.24 ส่วนแบ่งตลาดสินค้าสำคัญของไทยในสหภาพยุโรป ปี 2537-2539

	HS	สินค้า	มูลค่า (1000 ECU)			สัดส่วน (ร้อยละ)			การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
			2537	2538	2539	2537	2538	2539	2539/2538
1	8471	เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์	395,097	668,134	912,590	6.31	10.09	12.21	26.79
2	0714	ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	502,701	251,590	370,325	8.03	3.80	4.96	32.06
3	4001	ยางธรรมชาติ	181,811	272,808	281,739	2.90	4.12	3.77	3.17
4	7113	เครื่องประดับอัญมณี	263,428	211,903	228,324	4.21	3.20	3.06	7.19
5	7102	เพชร	185,857	224,361	196,934	2.97	3.39	2.64	-13.93
6	8473	ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์	84,616	126,994	181,468	1.35	1.92	2.43	30.02
7	8522	เครื่องบันทึกเสียงและส่วนประกอบ	136,414	138,239	171,886	2.18	2.09	2.30	19.58
8	8542	แผงวงจรไฟฟ้า	63,937	130,521	167,825	1.02	1.97	2.25	22.23
9	0306	กุ้ง ปู สดแช่เย็น	158,316	175,768	157,521	2.53	2.65	2.11	-11.58
10	8415	เครื่องปรับอากาศ	22,334	73,790	151,209	0.36	1.11	2.02	51.20
11	8517	เครื่องรับโทรศัพท์และส่วนประกอบ	64,195	60,312	142,660	1.03	0.91	1.91	57.72
12	2008	ผลไม้กระป๋อง	87,411	81,100	128,639	1.40	1.22	1.72	36.96
13	1604	ปลาปรุงแต่ง	138,763	129,217	124,026	2.22	1.95	1.66	-4.19
14	6403	รองเท้าหนัง	183,515	141,644	115,518	2.93	2.14	1.55	-22.62
15	8544	สายไฟ สายเคเบิล	106,035	104,120	109,095	1.69	1.57	1.46	4.56
16	9503	ของเล่น	95,411	112,738	105,076	1.52	1.70	1.41	-7.29
17	8504	หม้อแปลงไฟฟ้า	52,326	73,807	103,202	0.84	1.11	1.38	28.48
18	1605	อาหารทะเลแปรรูป	92,093	98,873	100,827	1.47	1.49	1.35	1.94
19	6110	เสื้อถักแบบสเวตเตอร์หรือเสื้อถัก	91,150	84,557	98,484	1.46	1.28	1.32	14.14
20	8411	เครื่องกังหันไอพ่น	46,588	49,524	83,975	0.74	0.75	1.12	41.03
รวมสินค้า 20 รายการ			2,951,998	3,210,000	3,931,323	47.14	48.47	52.60	18.35
สินค้าอื่น ๆ			3,310,831	3,413,166	3,542,326	52.86	51.53	47.40	3.65
มูลค่านำเข้ารวม			6,262,829	6,623,166	7,473,649	100.00	100.00	100.00	11.38

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

จากข้อมูลข้างต้นจะมีข้อสังเกตว่า สินค้าหลายอย่างมีทิศทางเหมือนกัน เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ หม้อแปลงไฟฟ้า แผงวงจรไฟฟ้า เครื่องรับโทรศัพท์ มีการส่งออกเพิ่มขึ้นในทั้ง 3 ตลาด ส่วนกุ้ง ปู สดแช่เย็น รองเท้าหนัง มีการส่งออกลดลง แต่ก็มีสินค้าบางอย่างมีทิศทางที่ต่างกัน เช่น ยางธรรมชาติมีการส่งออกมากขึ้นในตลาดสหภาพยุโรป แต่ลดลงในอเมริกาและญี่ปุ่น และปลาปรุงแต่งมีการส่งออกมากในอเมริกาและญี่ปุ่น แต่ส่งออกลดลงในสหภาพยุโรป

เมื่อศึกษาส่วนแบ่งตลาดของสินค้าที่ส่งออกสูงสุด 3 อันดับแรกในแต่ละตลาดได้ข้อสรุปดังนี้ คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เป็นสินค้าที่ไทยส่งออกเป็นอันดับหนึ่งในทั้ง 3 ตลาดและเป็นสินค้าที่มีอนาคตดี เนื่องจากในช่วงปีที่ศึกษามีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นโดยตลอด อย่างไรก็ตาม คู่แข่งที่สำคัญในตลาดอเมริกา คือกลุ่มประเทศ LAIA โดยเฉพาะเม็กซิโกมีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าในช่วงเวลา 2 ปีคือจากร้อยละ 3.21 ในปี 2538 เป็นร้อยละ 6.97 ในปี 2540 นอกจากนี้ไต้หวันและจีนก็พบว่ามีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน (ตารางที่ 2.25) ในตลาดญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์และไต้หวันซึ่งเป็นผู้ส่งออก 3 อันดับแรกในตลาดนี้มีส่วนแบ่งตลาดที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ขณะเดียวกันมาเลเซีย ไทยและจีนมีส่วนแบ่งตลาดที่สูงขึ้น โดยมาเลเซียจากในปี 2538 ที่มีส่วนแบ่งตลาดในตลาดนี้น้อยกว่าไทย กลับมีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มสูงขึ้น โดยสูงกว่าไทยในปี 2540 มีส่วนแบ่งตลาดเป็นร้อยละ 8.83 ขณะที่ไทยมีส่วนแบ่งตลาดเป็นร้อยละ 7.49 (ตารางที่ 2.26) สำหรับในตลาดสหภาพยุโรป พบว่าเดิมจีนมีส่วนแบ่งตลาดน้อยกว่าไทย แต่เพิ่มสูงขึ้นจนใกล้เคียงกับไทยในปี 2539 (ตารางที่ 2.27)

ตารางที่ 2.25 ส่วนแบ่งตลาดของสินค้าส่งออกของไทยไปอเมริกาสูงสุด 3 อันดับแรก

8471 เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์					8542 แผงวงจรไฟฟ้า					0306 กุ้ง ปู สดแช่เย็น				
ลำดับ	ผู้ส่งออกที่สำคัญ	2538	2539	2540	ลำดับ	ผู้ส่งออกที่สำคัญ	2538	2539	2540	ลำดับ	ผู้ส่งออกที่สำคัญ	2538	2539	2540
		ส่วนแบ่งตลาด (%)					ส่วนแบ่งตลาด (%)					ส่วนแบ่งตลาด (%)		
1	Japan	29.43	23.75	22.79	1	Japan	26.72	22.85	20.13	1	Thailand	26.03	22.46	18.22
2	Singapore	23.82	25.99	21.97	2	Korean Republic	19.26	18.27	17.72	2	Ecuador	14.60	13.29	17.46
3	Taiwan	10.25	10.40	11.42	3	Malaysia	12.82	13.66	13.93	3	Mexico	12.09	12.80	11.90
4	Malaysia	7.04	6.97	7.07	4	Philippines	5.00	6.80	9.25	4	Canada	9.08	10.48	9.85
5	Mexico	3.21	5.14	6.97	5	Taiwan	7.76	8.14	8.90	5	Indonesia	1.88	3.89	4.52
7	Thailand	4.65	4.46	4.66	9	Thailand	2.40	2.68	2.85	12	China	3.51	1.71	2.22
8	China	3.67	3.64	4.59	10	Mexico	1.35	1.50	1.81					
					15	China	0.28	0.42	0.48					
กลุ่มประเทศที่สำคัญ					กลุ่มประเทศที่สำคัญ					กลุ่มประเทศที่สำคัญ				
	ASEAN(6)	36.42	39.86	36.91		ASEAN(6) ¹⁾	28.12	32.11	33.94		ASEAN(6)	30.05	28.26	24.58
	NIC(4)	14.95	15.58	16.55		NIC(4)	37.52	37.99	37.69		NIC(4)	1.20	0.86	1.25
	LAIA(11)	3.31	5.24	7.01		LAIA(11) ²⁾	1.35	1.50	1.81		LAIA(11) ³⁾	33.01	31.65	35.94

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ

มูลค่านำเข้าทั้งสิ้น	34,779	39,345	45,038	มูลค่านำเข้าทั้งสิ้น	36,008	33,504	33,080	มูลค่านำเข้าทั้งสิ้น	3,044	2,790	3,350
----------------------	--------	--------	--------	----------------------	--------	--------	--------	----------------------	-------	-------	-------

หมายเหตุ: ¹⁾ ไม่รวมเวียดนาม
²⁾ ไม่รวม Bolivia และ Uruguay
³⁾ ไม่รวม Bolivia และ Paraguay

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 2.26 ส่วนแบ่งตลาดของสินค้าออกของไทยไปญี่ปุ่นสูงสุด 3 อันดับแรก

8471 เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์					4001 ยางธรรมชาติ					0306 กุ้ง ปู สดแช่เย็น				
ลำดับ	ผู้ส่งออกที่สำคัญ	2538	2539	2540	ลำดับ	ผู้ส่งออกที่สำคัญ	2538	2539	2540	ลำดับ	ผู้ส่งออกที่สำคัญ	2538	2539	2540
		ส่วนแบ่งตลาด (ร้อยละ)					ส่วนแบ่งตลาด (ร้อยละ)					ส่วนแบ่งตลาด (ร้อยละ)		
1	United States	30.54	30.12	28.26	1	Thailand	76.84	70.52	69.68	1	Indonesia	16.71	17.18	17.82
2	Singapore	22.38	17.67	13.99	2	Indonesia	10.14	17.86	18.91	2	India	9.97	12.16	14.81
3	Taiwan	14.46	14.90	12.89	3	Malaysia	10.37	8.61	8.35	3	Russia	13.69	15.32	14.11
4	Malaysia	5.23	6.54	8.83	4	Singapore	1.19	1.16	1.12	4	Thailand	13.90	10.10	8.41
5	United Kingdom	7.22	7.28	7.71	5	Sri Lanka	0.54	0.64	0.69	5	Canada	8.03	7.22	6.38
6	Thailand	5.98	7.18	7.49	7	Mexico	0.19	0.43	0.50	8	China	4.32	3.83	3.66
8	China	2.52	3.63	4.12	10	China	0.00	0.00	0.02	29	Mexico	0.31	0.34	0.35
21	Mexico	0.40	0.11	0.15	21	Brazil	0.08	0.00	0.00					
กลุ่มประเทศที่สำคัญ					กลุ่มประเทศที่สำคัญ					กลุ่มประเทศที่สำคัญ				
	ASEAN (6)	34.99	37.04	36.87		ASEAN (6)	99.07	98.70	98.61		ASEAN (6)	38.25	35.20	35.70
	NIC (4)	39.31	33.94	28.35		NIC (4)	1.19	1.20	1.14		NIC (4)	1.16	1.16	1.13
	LAIA (11) ¹⁾	0.46	0.13	0.16							LAIA (11) ²⁾	3.11	3.59	3.10

หน่วย: พันล้านเยน

มูลค่านำเข้าทั้งสิ้น	978.96	1,349.80	1,448.83	มูลค่านำเข้าทั้งสิ้น	102.88	115.76	107.60	มูลค่านำเข้าทั้งสิ้น	498.05	503.40	504.95
----------------------	--------	----------	----------	----------------------	--------	--------	--------	----------------------	--------	--------	--------

หมายเหตุ: ¹⁾ ไม่รวม Venezuela, Peru, Uruguay

²⁾ ไม่รวม Bolivia, Paraguay

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 2.27 ส่วนแบ่งตลาดของสินค้าส่งออกของไทยไปสหภาพยุโรปสูงสุด 3 อันดับแรก

8471 เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์					0714 ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง					4001 ยางธรรมชาติ				
ลำดับ	ผู้ส่งออกที่สำคัญ	2537	2538	2539	ลำดับ	ผู้ส่งออกที่สำคัญ	2537	2538	2539	ลำดับ	ผู้ส่งออกที่สำคัญ	2537	2538	2539
		ส่วนแบ่งตลาด (ร้อยละ)					ส่วนแบ่งตลาด (ร้อยละ)					ส่วนแบ่งตลาด (ร้อยละ)		
1	Netherlands	14.23	15.20	15.74	1	Thailand	67.32	71.50	77.73	1	Malaysia	29.37	30.60	27.68
2	United States	16.63	13.71	11.98	2	Indonesia	8.72	3.48	5.78	2	Thailand	21.45	21.50	24.54
3	United Kingdom	12.02	11.87	11.98	3	Netherlands	4.47	7.08	5.77	3	Indonesia	17.70	14.49	14.20
4	Germany	8.43	9.26	9.18	4	Germany	3.53	5.85	3.75	4	Nigeria	5.71	7.22	8.74
5	Japan	9.26	8.73	7.28	5	Ghana	0.35	1.14	1.15	5	Ivory Coast	5.10	5.01	5.08
12	Thailand	1.08	1.50	1.90	21	China	8.64	2.42	0.10	37	Mexico	0.06	0.00	0.02
14	China	0.87	1.62	1.74	161	Mexico	0.00	0.00	0.00	39	China	0.03	0.04	0.02
28	Mexico	0.04	0.08	0.15										
กลุ่มประเทศที่สำคัญ					กลุ่มประเทศที่สำคัญ					กลุ่มประเทศที่สำคัญ				
ASEAN(6)		10.06	10.02	11.77	ASEAN(6)		77.59	75.00	83.55	ASEAN(6)		72.80	71.69	69.94
NIC(4)		13.96	12.92	14.51	NIC(4)		0.03	0.05	0.04	NIC(4)		3.69	3.94	2.27
LAIA(11)		0.08	0.11	0.17	LAIA(11)		0.28	0.21	0.46	LAIA(11)		0.09	0.04	0.07

หน่วย: ล้าน ECU

มูลค่านำเข้าทั้งสิ้น	36,714	44,620	47,914	มูลค่านำเข้าทั้งสิ้น	747	352	476	มูลค่านำเข้าทั้งสิ้น	847	1,269	1,148
----------------------	--------	--------	--------	----------------------	-----	-----	-----	----------------------	-----	-------	-------

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

กุ้ง ปู สดแช่เย็น (HS 0306) เป็นสินค้าส่งออกสูงอันดับหนึ่งในสามของไทยในตลาดอเมริกาและตลาดญี่ปุ่น มีส่วนแบ่งตลาดที่ลดลงทั้งสองตลาด ไทยเป็นผู้ส่งออกอันดับหนึ่งในตลาดอเมริกาแต่มีส่วนแบ่งตลาดที่ลดลงมากจากร้อยละ 26.03 ในปี 2538 มาเป็นร้อยละ 18.22 โดยประเทศที่มีส่วนแบ่งตลาดสูงขึ้นได้แก่ เอกวาดอร์ และอินโดนีเซีย (ตารางที่ 2.25) ส่วนในตลาดญี่ปุ่น อินโดนีเซีย อินเดีย และรัสเซียซึ่งเป็นประเทศที่มีการส่งออกไปตลาดญี่ปุ่นสูงอยู่แล้ว พบว่ามีส่วนแบ่งตลาดที่เพิ่มสูงขึ้นไปอีก ขณะที่ไทยเป็นผู้ส่งออกอันดับสี่มีส่วนแบ่งตลาดที่ลดลง (ตารางที่ 2.26)

ส่วนยางธรรมชาติ (HS 4001) เป็นสินค้าส่งออกสูงอันดับหนึ่งในสามของไทยในตลาดญี่ปุ่นและสหภาพยุโรป ในตลาดญี่ปุ่น ถึงแม้ว่าจะมีส่วนแบ่งตลาดที่ลดลงแต่ไทยก็ยังเป็นผู้ส่งออกอันดับหนึ่งในตลาดนี้ ส่วนประเทศที่เป็นคู่แข่งที่สำคัญในตลาดนี้คือ อินโดนีเซีย ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดที่เพิ่มขึ้นสูงอย่างมาก (ตารางที่ 2.26) ส่วนในตลาดสหภาพยุโรป ไทย (อันดับสอง) มีส่วนแบ่งตลาดที่สูงขึ้น ขณะที่ประเทศคู่แข่งคือมาเลเซีย (อันดับหนึ่ง) และอินโดนีเซีย (อันดับสาม) มีส่วนแบ่งตลาดที่ลดลง (ตารางที่ 2.27)

นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเป็นสินค้าสำคัญในตลาดสหภาพยุโรป โดยไทยมีส่วนแบ่งตลาดเป็นอันดับหนึ่ง และมีส่วนแบ่งตลาดที่เพิ่มสูงขึ้น ในปี 2540 มีส่วนแบ่งตลาดเป็นร้อยละ 77.73 (ตารางที่ 2.27) ส่วนแผงวงจรไฟฟ้าเป็นสินค้าสำคัญในตลาดอเมริกา โดยไทยเป็นผู้ส่งออกในลำดับที่ 9 มีส่วนแบ่งตลาดที่เพิ่มสูงขึ้นเล็กน้อย ประเทศในกลุ่มอาเซียนมีส่วนแบ่งตลาดที่เพิ่มสูงขึ้นคือ จากระยะ 28.12 ในปี 2538 เป็น 33.94 ในปี 2540 โดยประเทศที่มีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นสูงคือ ฟิลิปปินส์ จากระยะ 5 ในปี 2538 เป็น 9.25 ในปี 2540 (ตารางที่ 2.25)

ข้อมูลส่วนแบ่งตลาดในตลาดสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษา RCA ที่แสดงให้เห็นว่าสินค้าที่ใช้เทคโนโลยี/ทักษะเข้มข้น เป็นสินค้าที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพิ่มขึ้น โดยสินค้าที่ใช้แรงงานเข้มข้นและทรัพยากรธรรมชาติเป็นฐานมีความได้เปรียบลดลง โดยเฉพาะสินค้าประเภทหลัง การที่การส่งออกชะลอตัวในช่วงหลังมาจากหลายสาเหตุ ทั้งจากการที่อัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นจริงสูงเกินไป ทำให้ราคาสินค้าไม่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ และเมื่อมีการเปลี่ยนระบบให้อัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว ค่าเงินบาทที่ลดลง ช่วยการส่งออก แต่เนื่องจากมีปัญหาด้านสภาพคล่อง ทำให้ผู้ส่งออกยังมีปัญหาในการผลิตเพื่อส่งออก รวมทั้งการที่เศรษฐกิจในเอเชียมีการชะลอตัว ส่งผลให้การส่งออกไม่กระเตื้องขึ้นมากนัก นอกจากนี้ยังมีผลที่ต้นทุนสินค้าไทยสูงขึ้น โดยเฉพาะด้านแรงงาน อุตสาหกรรมมีการยกระดับการผลิตและสินค้าสูงกว่าที่ควร ทำให้การส่งออกสินค้าที่ใช้แรงงานเข้มข้นไปยังประเทศกำลังพัฒนามีมูลค่าลดลง ทำให้การส่งออกโดยรวมชะลอตัวลง (นิพนธ์ พัวพงศกร 2540) อย่างไรก็ตามการจะระบุสาเหตุของการลดลงอย่างมากและรวดเร็วของการส่งออกให้ชัดเจน จะต้องมีการศึกษาโดยละเอียดต่อไป

บทที่ 3

การเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมโลก

3.1 การดำเนินการตามความตกลงแกตต์รอบอุรุกวัย

ความสำเร็จของการเจรจาแกตต์รอบอุรุกวัยและการจัดตั้งองค์การการค้าโลก มีผลต่อระบบการค้าโลกอย่างมาก² เนื่องจากมีความครอบคลุมมากกว่ารอบก่อนๆ ทั้งด้านจำนวนสมาชิกและการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นของประเทศกำลังพัฒนา การลดภาษี และการมีประเด็นการค้าใหม่ๆ ในความตกลง เช่น การค้าบริการ การเกษตร สิ่งทอ ทรัพย์สินทางปัญญา ประเทศสมาชิกต้องรับพันธะในความตกลงทุกเรื่อง ไม่เฉพาะที่สมัครใจอย่างเช่นในอดีต นอกจากนี้ยังมีองค์การถาวรที่มีการดูแลให้ปฏิบัติตามพันธกรณี การทบทวนมาตรการทางการค้า การจัดการด้านความขัดแย้งทางการค้า อย่างไรก็ตามความตกลงที่มีผลตั้งแต่ปี 2538 ได้ให้เวลาประเทศสมาชิกในการดำเนินการและปรับตัว ผลของความตกลงจึงจะปรากฏในระยะเวลาต่อไป สิ่งที่จะต้องดำเนินการต่อไปสำหรับประเทศไทย คือการติดตามให้ประเทศอื่นทำตามความตกลงมีผลทางปฏิบัติที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศไทย และดำเนินการในส่วนของประเทศให้ปฏิบัติตามความตกลงรอบอุรุกวัย

ความตกลงสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้า กำหนดให้มีการยกเลิกระบบโควต้าสิ่งทอในปี 2548 โดยให้มีการนำสิ่งทอและเสื้อผ้าเข้าสู่ระบบการค้าเสรีทีละส่วน โดยในปี 2537 ประเทศผู้นำเข้าต้องนำสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเป็นมูลค่าร้อยละ 16 (ของมูลค่าปี 2533) เข้าสู่ระบบเสรี และในปี 2540 ต้องนำเข้าสู่ระบบอีกร้อยละ 17 ในปี 2544 จะต้องยกเลิกระบบโควต้าอีกร้อยละ 18 รวมเป็นมูลค่าทั้งสิ้นร้อยละ 51 ของมูลค่าการค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าโดยรวม สินค้าส่วนที่เหลือจะให้เวลาสามปีต่อมาที่จะต้องยกเลิกระบบโควต้าทั้งหมด การที่ใช้เวลานานในการยกเลิกระบบโควต้าและมีการลดอย่างรวดเร็วในช่วงหลัง ทำให้มีความเป็นไปได้ที่จะมีความกดดันจากผู้ผลิตที่จะชะลอการเปิดตลาดสิ่งทอ ความตกลงสินค้าเกษตรเพื่อให้มีการเปิดตลาด ลดการอุดหนุน ก็มีระยะเวลาด่อนข้างยาวในการปรับตัวเช่นเดียวกัน ประเทศกำลังพัฒนาต้องติดตามที่จะให้มีการปฏิบัติตามกรอบเวลาที่กำหนด เพราะจะมีแรงกดดันทางการเมืองไม่ให้เปิดตลาดตามข้อตกลงได้ (James 1997)

² มีการคำนวณว่าผลของการเจรจารอบอุรุกวัยจะเพิ่มรายได้ของโลก 50-500 พันล้านเหรียญสหรัฐ(ขึ้นอยู่กับลักษณะแบบจำลองที่ทำการศึกษา) การค้าของโลกจะเพิ่มปีละร้อยละ 5-24 มูลค่าการค้ารวมสูงขึ้นระหว่าง 244-668 พันล้านเหรียญ ตามราคาปี 2537 (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2539)

นอกจากการติดตามการดำเนินการของประเทศอื่น ในส่วนของประเทศไทยยังต้องมีการดำเนินการตามความตกลง เช่น ทรัพย์สินทางปัญญา ความตกลงมาตรการการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการค้า การเปิดตลาดด้านการค้าบริการ ซึ่งต้องมีการปรับกฎหมาย สร้างองค์กร เช่นต้องแก้กฎหมายโทรคมนาคม เพื่อให้เอกชนดำเนินการให้บริการได้ รวมทั้งตั้งองค์กรอิสระกำกับดูแลด้านโทรคมนาคม ซึ่งต้องดูแลให้เป็นไปตามกำหนด เพื่อไม่ให้มีความขัดแย้งทางการค้า รวมทั้งกระตุ้นให้มีการปรับตัวของธุรกิจ ที่จะมีการแข่งขันจากต่างประเทศสูงขึ้น โดยเฉพาะอุตสาหกรรมบางอุตสาหกรรมจะไม่ได้รับการปกป้องต่อไป

ในความตกลงเกิดตัวยังมีการกำหนดให้มีการเจรจาในประเด็นต่างๆ หลังจากการเจรจารอบอุรุกวัย สิ้นสุดลง เพื่อให้มีการเปิดตลาดหรือมีการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนต่อไป เช่น การจัดซื้อของรัฐบาล การทบทวนการเปิดตลาดสินค้าเกษตร การเจรจาการค้าบริการ ซึ่งหมายความว่าต้องมีการเตรียมตัวศึกษาเพื่อวางท่าทีการเจรจา รวมทั้งพร้อมที่จะปรับตัวเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ต่างๆ นอกจากนี้ เริ่มมีการพิจารณาถึงการเปิดการเจรจาความตกลงพหุภาคีทางการค้ารอบใหม่ เพื่อทำให้ความตกลงรอบอุรุกวัย ชัดเจนขึ้นครอบคลุมมากขึ้น และนำประเด็นใหม่ๆ เข้าเจรจา เพราะการเจรจารอบใหญ่จะมีโอกาสสำเร็จกว่าเจรจาเฉพาะเรื่อง แม้ว่าจะต้องใช้เวลาและทรัพยากรมากกว่ามาก จึงมีความเป็นไปได้ว่าการเจรจาพหุภาคีรอบต่อไปจะกำหนดให้มีขึ้นในระยะที่ไม่นานเกินไปนัก (Blackhurst 1997)

ในขณะที่ความตกลงระดับพหุภาคีทำให้มีการลดภาษี ทำให้การค้าการลงทุนมีความเสรีมากขึ้น แต่ก็มีแนวโน้มที่สวนกระแสเสรี คือ การใช้มาตรการการทุ่มตลาด (Anti-dumping) มาเป็นการกีดกันทางการค้า ถึงแม้ความตกลงจะให้มีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนขึ้น โดยถ้าสินค้าที่ถูกกล่าวหาว่ามีราคาไม่ต่างจากราคาปกติ หรือมีปริมาณไม่มากก็จะเป็นการทุ่มตลาด แต่ยังมีช่องให้ประเทศนำเข้ามีโอกาสกำหนดราคาสินค้าปกติได้ ซึ่งถ้าประเมินสูงกว่าความเป็นจริงทำให้มีการกล่าวหาว่ามีการทุ่มตลาดได้ ทั้งนี้ในช่วงปี 2528-2537 สหรัฐอเมริกามีการได้ส่วนการทุ่มตลาด 450 ราย รองลงมาเป็นออสเตรเลีย สหภาพยุโรป และแคนาดา มีจำนวน 428, 249 และ 203 ราย ตามลำดับ ประเทศอื่นรวมแล้วมีเพียง 270 รายในช่วงเวลาเดียวกัน การใช้การกีดกันที่มีโทษภัยโดยเฉพาะจากประเทศพัฒนาแล้ว จึงมีแนวโน้มสูงขึ้น

3.2 การรวมกลุ่มระดับภูมิภาค

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมีอยู่หลายกลุ่ม ในปี 2539 องค์การการค้าโลกรายงานว่ามีความตกลงทางเศรษฐกิจ 88 กลุ่ม ซึ่งมีทั้งขนาดเล็กและใหญ่ ทั้งประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ (PECC 1997) กลุ่มที่มีความสำคัญต่อไทยที่เราเป็นสมาชิกคือ อาเซียนและเอเปค ทั้งสองกลุ่มมีแนวโน้มที่จะขยายความสัมพันธ์ทั้งด้านกว้าง (Broadening) และด้านลึก (Deepening)

ก) อาเซียน

สำหรับในด้านกว้าง อาเซียนได้ขยายจำนวนสมาชิกเป็น 9 ประเทศ และคาดว่าจะรับกัมพูชาเป็นสมาชิกในไม่ช้า การรับสมาชิกใหม่ที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน คงจะทำให้มีความกังวลว่าจะทำให้ความตกลงอาเซียนเข้าไปหรือไม่ เพราะสมาชิกใหม่ต้องปรับตัวมาก จึงต้องมีการดูแลเพื่อให้การเปิดเสรีต่างๆ เป็นไปตามความตกลง กระตุ้นให้สมาชิกใหม่มีการปฏิรูปเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง (Nattapong 1997)

นอกจากการขยายจำนวนสมาชิก อาเซียนมีแนวโน้มที่จะมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจลึกกว่าในอดีต ทั้งนี้การลดภาษีตามความตกลง CEPT ทำให้อัตราภาษีส่วนใหญ่ของประเทศสมาชิกเก่าลดเหลือร้อยละ 0-5 ในปี 2546 เวียดนามในปี 2548 และประเทศสมาชิกใหม่ในปี 2551 รวมทั้งยังมีความตกลงด้านอุตสาหกรรมคือ AICO ความตกลงด้านการเปิดตลาดการค้าบริการ ซึ่งกำหนดว่าจะเสร็จสิ้นปลายปีนี้ นอกจากนี้การที่อาเซียนกำหนดวิสัยทัศน์ 2020 ทำให้มีเป้าหมายการเคลื่อนย้ายทรัพยากรด้านการลงทุน ด้านบุคลากรอย่างเสรีขึ้นในกลุ่มอาเซียนในอนาคต

ในขณะที่อาเซียนมีการขยายความร่วมมือให้มีความเสรีขึ้น แต่มีแนวโน้มมีการกีดกันโดยใช้กฎการป้องกันการค้าในตลาดมากขึ้น ในปี 2539 มาเลเซียมีการเก็บภาษีการนำเข้ากระดาษจากอินโดนีเซียอ้างว่ามีการทุ่มตลาด อินโดนีเซียเองก็มีการเก็บภาษีการทุ่มตลาดในสินค้าผลิตภัณฑ์เหล็กในหลายประเทศ รวมทั้งการนำเข้า carbon black จากไทย ไทยก็มีการได้ส่วนการนำเข้ากระดาษจากอินโดนีเซีย ซึ่งแนวโน้มเช่นนี้ต้องการแก้ไข เพื่อให้การค้าในกลุ่มมีความเสรีจริง

ข) เอเปค

ในด้านของเอเปค มีการวางวิสัยทัศน์ระยะยาว เพื่อเปิดเสรีด้านการค้าและการลงทุน ตามปฏิญญาโบกอร์ 2537 โดยตั้งเป้าหมายการเปิดเสรีในปี ค.ศ.2010 สำหรับประเทศพัฒนาแล้ว และ ค.ศ. 2020 สำหรับประเทศกำลังพัฒนา โดยมีแผนงานในสามด้านเพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ คือ แผนงานเปิดเสรีด้านการค้าและการลงทุน (Trade and investment liberalization) แผนงานอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน (Trade and investment facilitation) และแผนงานด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจและทางวิชาการ (Economic and technical cooperation) แต่การที่เอเปคเริ่มต้น โดยเป็นองค์กรที่เป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคระหว่างประเทศที่มีความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก ลักษณะจึงไม่เป็นองค์กรที่มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอย่างเป็นทางการที่มีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน อย่างเช่นในกรณีของสหภาพยุโรป ความร่วมมือยังเน้นที่เป็นความสมัครใจและพยายามให้เป็นเอกภาพ โดยการเจรจาเป็นลักษณะไม่ผูกพันเป็นพันธกรณี แต่ใช้ลักษณะของการสร้างแรงกดดันจากกลุ่มประเทศสมาชิก (Peer pressure) เพื่อให้สมาชิกมีการเปิดเสรีตามที่กำหนด ทั้งนี้เอเปคยึดหลักภูมิภาคนิยมแบบเปิด (Open regionalism) คือการเปิดตลาดจะเปิดให้กับประเทศที่มีได้เป็นสมาชิกด้วย ลักษณะของการดำเนินงานของเอเปคจึงต่างจากของอาเซียน หรือความตกลงตามกรอบองค์การการค้าโลก

อย่างไรก็ตามเอเปคมีแนวโน้มที่จะมีการเปิดเสรีมากขึ้น โดยได้มีแผนปฏิบัติการของประเทศสมาชิกเพื่อให้มีผลทางปฏิบัติ ซึ่งแผนการเปิดเสรีนี้จะครอบคลุมกว้างกว่าที่มีความตกลงในแอกต์ และมีหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมาตรการภายในประเทศ ซึ่งการที่เอเปคใช้หลักการเจรจาที่ไม่เป็นข้อผูกพัน มีข้อดีจะทำให้ประเทศสมาชิกอาจพร้อมที่จะเปิดการค้าการลงทุนรวม ทั้งอำนวยความสะดวกได้กว้างกว่าตามความตกลงองค์การการค้าโลก เพราะเลือกได้ว่าจะทำหรือไม่และถ้ามีปัญหาจะปรับเปลี่ยนได้ง่าย

เอเปคยังเป็นเวทีที่ประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาสามารถมีการเจรจาในประเด็นทางการค้าการลงทุนก่อนที่จะเข้าสู่การเจรจาในระดับพหุภาคีหรือในเวทีอื่นต่อไป การที่มีกลุ่มเล็กจะสามารถทำความตกลงได้ง่ายกว่า ดังเช่นกรณีของความตกลงลดภาษีอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้นการกำหนดจุดขึ้นในแต่ละประเด็นในกลุ่มเอเปค โดยคำนึงให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของไทยจึงเป็นเรื่องสำคัญ

ค) กลุ่มอื่นๆ

นอกจากกลุ่มเศรษฐกิจที่ประเทศไทยเป็นสมาชิก กลุ่มเศรษฐกิจที่สำคัญอื่นๆ คือ นาฟต้า สหภาพยุโรป กลุ่มที่จะเกิดขึ้นต่อไปคือ The Free Trade Area of the Americas (FTAA) โดย FTAA เป็นการรวมกลุ่มประเทศในทวีปอเมริกา 34 ประเทศ ตั้งเป้าหมายที่จะให้ทวีปอเมริกาเป็นเขตเศรษฐกิจเสรีปี ค.ศ. 2005 การรวมกลุ่มจะทำให้ทรัพยากรเคลื่อนย้ายในกลุ่มได้ง่าย แต่จะทำให้การค้าเบี่ยงเบนจากสมาชิกนอกกลุ่ม ทำให้การส่งออกของไทยจะยากขึ้น การติดตามการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบในกลุ่มจึงมีความสำคัญต่อการค้าของไทย

3.3 ประเด็นใหม่ในการเจรจาการค้า

นอกจากการเจรจาระดับพหุภาคีที่ความตกลงแอกต์รอบอุรุกวัยกำหนดให้มีการเจรจาต่อไปดังกล่าวแล้ว ยังมีกระแสเรียกร้องให้มีการเจรจาในประเด็นอื่นๆ ทั้งมาจากสาเหตุกระแสทางสังคม และความต้องการที่จะให้ระเบียบการค้ามีความชัดเจนขึ้น เป็นระบบเดียวกัน สิ่งที่น่าจะเป็นประเด็นการเจรจาที่สำคัญต่อไปคือ

³ ในแผนด้านการเปิดเสรีและการอำนวยความสะดวกการค้าการลงทุนประกอบด้วย 15 ด้านคือ tariff, non-tariff, services, investment, standard and conformance, custom procedures, intellectual property rights, competition policy, government procurement, deregulation, rules of origin, dispute mediation, mobility of business people, Uruguay Round implementation, information gathering and analysis และด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีประกอบด้วย human resource development, industrial science and technology, small and medium enterprises, transportation, energy, telecommunication and information, tourism, trade and investment data, trade promotion, marine resource conservation, fisheries, agricultural technology (PECC 1997)

- การค้ากับสิ่งแวดล้อม

จากกระแสนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้นักอนุรักษ์คิดว่าจะใช้มาตรการทางการค้าเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม โดยจะใช้การกีดกันการนำเข้ากดดันให้ประเทศผู้ส่งออกรักษาสภาพแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับผลประโยชน์ของผู้ผลิตในประเทศ เพราะเป็นการลดการแข่งขันจากการนำเข้า ผู้ผลิตในประเทศอุตสาหกรรมก็จะอ้างว่าการที่ประเทศอื่น (โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา) มีมาตรฐานสิ่งแวดล้อมที่ต่ำทำให้ต้นทุนต่ำกว่าเป็นความได้เปรียบที่ไม่เป็นธรรม

ความตกลงแกตต์ไม่กำหนดว่าทุกประเทศจะต้องมีการรักษาสภาพแวดล้อมที่เหมือนกัน มีข้อกำหนดว่าประเทศสมาชิกสามารถตั้งมาตรฐานสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์ได้ โดยต้องไม่เป็นการกีดกันทางการค้า นั่นคือต้องเป็นมาตรฐานเดียวกันระหว่างสินค้าผลิตในประเทศและนำเข้า อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติยังมีการใช้มาตรฐานสิ่งแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคการนำเข้า รวมทั้งมีการทำในลักษณะเอกภาคี เช่น การที่สหรัฐห้ามนำเข้ากุ้งจากประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศ

ไม่มีเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ว่าทุกประเทศจะต้องมีมาตรฐานสิ่งแวดล้อมเหมือนกัน เนื่องจากผลกระทบของสิ่งแวดล้อมจะแตกต่างกันตามพื้นที่ เช่นในที่ที่มีผู้คนหนาแน่น ผลเสียของมลภาวะจะมีสูงกว่าจากบริเวณที่มีผู้คนเบาบาง ภูมิประเทศสามารถดูดซับแยกสลายของเสียได้ รวมทั้งประเทศที่มีฐานะร่ำรวยย่อมมีกำลังและความพอใจที่จะจ่าย (Willingness to pay) กับปัญหาสิ่งแวดล้อมมากกว่าประเทศยากจน สำหรับประเด็นที่กล่าวว่ามาตรฐานการค้าที่ต่ำทำให้มีความได้เปรียบทางการค้า ยังไม่มีหลักฐานจากการวิจัยเชิงประจักษ์สนับสนุน ทั้งนี้ไม่พบว่ามาตรฐานที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศมีผลต่อรูปแบบการลงทุนจากต่างประเทศและการค้าระหว่างประเทศ (Wirjanto 1997)

ดังนั้นประเด็นการกำหนดมาตรฐานสิ่งแวดล้อมในความตกลงพหุภาคีโดยเฉพาะในกรอบองค์การการค้าโลกจึงไม่เหมาะสม เพราะไม่มีเหตุผลทางวิชาการสนับสนุน รวมทั้งความเห็นของประเทศอุตสาหกรรมและประเทศกำลังพัฒนายังมีความแตกต่างกันมาก อย่างไรก็ตามคงจะมีการนำประเด็นนี้เข้าสู่การเจรจาทางการค้าอีก โดยจุดยืนของประเทศกำลังพัฒนาที่เหมาะสมคือกำหนดให้กฎเกณฑ์เกี่ยวกับมาตรฐานสิ่งแวดล้อมต้องไม่ใช่อุปสรรคทางการค้า ไม่ใช่มาตรการการค้าแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม แต่ใช้ความช่วยเหลือความร่วมมือทางเทคนิคเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม

- การค้ากับสิทธิแรงงาน

ประเด็นด้านแรงงานจะคล้ายกับกรณีของสิ่งแวดล้อมนั้นคือมาจากแนวความคิดหลักว่าประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศมีมาตรฐานแรงงานที่ต่ำ บางครั้งมีการใช้แรงงานเด็ก ทำให้ต้นทุนต่ำสามารถส่งออกในราคาถูกทำให้มีผลต่อการจ้างงานในประเทศอุตสาหกรรม จึงมีการเสนอให้ใช้มาตรการทางการค้าทำให้ประเทศกำลังพัฒนามีการพิทักษ์สิทธิแรงงานและกำหนดมาตรฐานแรงงาน

จากการศึกษาพบว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศจะตอบสนองกับประเทศที่มีมาตรฐานแรงงานสูงมากกว่าที่มีมาตรฐานแรงงานต่ำ และมาตรฐานแรงงานไม่มีผลต่อรูปแบบการค้า ดังนั้นการจะกล่าวว่าประเทศกำลังพัฒนาใช้ความได้เปรียบจากความแตกต่างจากมาตรฐานแรงงานจึงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เป็นที่น่าพิจารณาต่อไปด้วยว่า มาตรฐานแรงงานจะแตกต่างกันตามระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ นโยบาย และลักษณะสถาบันของแต่ละประเทศ เมื่อประเทศมีรายได้สูงขึ้นจึงมีมาตรฐานสวัสดิการแรงงานสูงขึ้น การกีดกันการค้ากลับจะมีผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา และมีผลในทางลบต่อแรงงาน

กรอบการดูแลด้านแรงงานจึงไม่ควรใช้กรอบการเจรจาในองค์การการค้าโลก และการดำเนินการลักษณะเอกภาคี แต่ควรใช้กรอบขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ซึ่งมีการวางมาตรฐานแรงงาน การดูแล และการให้ความช่วยเหลือด้านแรงงานโดยตรงอยู่แล้ว

• การค้าและนโยบายการแข่งขัน

มาตรการทางการค้าอาจมีผลเป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันได้ เช่นการใช้ AD/CVD กีดกันการนำเข้า โดยอ้างว่ามีการทุ่มตลาดหรือมีการอุดหนุน ในขณะที่เดียวกันนโยบายการแข่งขันเป็นนโยบายภายในประเทศ อยู่ภายใต้กฎหมายและสถาบันของแต่ละประเทศก็อาจเป็นอุปสรรคต่อการค้าการลงทุนได้ ถ้าหากมาตรการไม่ชัดเจนหรือขาดการปฏิบัติ เช่น การผูกขาดของรัฐกิจ รวมทั้งของรัฐวิสาหกิจ เป็นอุปสรรคต่อการเข้าสู่ตลาดของผู้ประกอบการรายใหม่ ซึ่งมีผลต่อการนำเข้าและส่งออกที่มีการรวมตัวกันเป็น Cartel สร้างความไม่เป็นธรรมทางการค้า นอกจากนี้บางประเทศยังมีข้อจำกัดในด้านการควบซื้อกิจการ เป็นอุปสรรคต่อการลงทุนของต่างชาติ ความตกลงแกตต์รอบอุรุกวัยได้มีความพยายามที่จะวางกรอบที่การค้ามีความเสรีขึ้น แต่ก็ยังมีการใช้การกีดกันที่ไม่ใช่ภาษีมากขึ้น ดังกล่าวแล้วข้างต้น ความตกลงรอบอุรุกวัยยังไม่มีการพูดถึงนโยบายการแข่งขัน แม้ว่าจะมีความตกลงที่เสริมสร้างการแข่งขัน เช่น มาตรการการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการค้า การจัดซื้อของรัฐบาล การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การค้าบริการ อย่างไรก็ตามโดยที่ยังไม่มีการวางกฎเกณฑ์และการกำกับดูแลนโยบายการแข่งขันในระดับพหุภาคี จึงมีการเสนอในหลายเวทีที่จะสร้างนโยบายการแข่งขันที่เป็นมาตรฐานสากลขึ้น

ในกรณีของประเทศไทย เรามีกฎหมายป้องกันการผูกขาดซึ่งเน้นในด้านการควบคุมราคา มีแนวโน้มที่เมื่อเศรษฐกิจเสรีขึ้น มีขนาดใหญ่ขึ้น การคุมราคาจะไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากการกำหนดราคาที่เหมาะสมทำได้ยาก รวมทั้งมีข้อจำกัดในด้านของการควบคุม แนวโน้มของการดูแลด้านการผูกขาดเป็นการกำหนดกรอบการแข่งขัน โดยกำหนดพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขัน เช่นพฤติกรรมการตั้งราคา การกีดกันการเข้าสู่ตลาด ซึ่งจะสอดคล้องกับประเด็นการค้าและการแข่งขัน เพราะการมีมาตรการส่งเสริมการแข่งขัน ย่อมทำให้การใช้ทรัพยากรมีประสิทธิภาพ เป็นการเอื้อต่อการค้า การมีนโยบายการแข่งขันที่เป็นสากลจึงเป็นสิ่งที่ดี อย่างไรก็ตามการกำหนดนโยบายการแข่งขันย่อมขึ้นอยู่กับระดับการพัฒนา

สถาบันของประเทศนั้น มาตรฐานของประเทศพัฒนาแล้วที่เข้มงวดเกินไป อาจสร้างต้นทุนในการกำกับดูแลสูงกว่าที่จำเป็นได้

- การลงทุน

การลงทุนระหว่างประเทศมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่ละประเทศมีกฎเกณฑ์การควบคุมและการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศต่างกันไป บางประเทศจะมีการควบคุมเข้มงวดในด้านการตั้งกิจการ การเคลื่อนย้ายทุนและบุคลากร รวมทั้งอาจมีการปฏิบัติต่อนักลงทุนต่างชาติต่างจากนักลงทุนท้องถิ่น จึงมีการทำความเข้าใจการลงทุนทั้งในระดับทวิภาคี และภูมิภาค (เช่น นาฟต้า เอเปค สหภาพยุโรป OECD) ใน การที่จะให้การปฏิบัติต่อการลงทุนของต่างชาติเป็นไปตามหลักการชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง มีการ ประบัติเยี่ยงคนชาติ การให้สิทธิในการตั้งกิจการและเคลื่อนย้ายบุคลากร การคุ้มครองทรัพย์สิน การ กำหนดกลไกในการระงับข้อพิพาท และยังมีประเด็นอื่นๆ ต่างกันไปตามข้อตกลง โดยวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ลดอุปสรรคของการลงทุน ให้มีการเคลื่อนย้ายทุนได้สะดวกขึ้น (Lloyd 1996) แต่จากที่ความตกลงมี หลากหลายจึงมีความคิดที่จะสร้างความตกลงการลงทุนระดับพหุภาคีเพื่อให้การตกลงมีมาตรฐานเดียวกัน ครอบคลุมประเทศสมาชิกมากขึ้น ทั้งนี้มีการเสนอว่าให้นำ Multilateral Agreement on Investment ซึ่ง พัฒนาจากกลุ่มประเทศ OECD มาเป็นกรอบพิจารณาในองค์การการค้าโลก ซึ่งยังมีเสียงไม่เห็นด้วยเนื่อง จากประเทศกำลังพัฒนายังไม่ส่วนในการร่างแนวทางอันนี้ เนื่องจากเอเปคมีการพิจารณาเรื่องการลงทุน แล้ว และกลุ่มเอเปคประกอบทั้งประเทศพัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาเวทีเอเปคจึงน่าจะมีส่วนในการ พิจารณาเพื่อสร้างความตกลงระดับพหุภาคีในประเด็นการลงทุน (PECC 1997)

- การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce)⁴

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยียังทำให้มีรูปแบบการค้าใหม่ที่เกิดจากการผ่านทางเครือข่าย อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีทั้งการค้าส่งค้าปลีก การออกแบบ การผลิต การโฆษณาสินค้า การชำระเงิน การบันทึก การแลกเปลี่ยนข้อมูล การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มีแนวโน้มที่จะแพร่หลายมากขึ้น ทำให้การค้าระหว่าง ประเทศมีความรวดเร็วขึ้น เชื่อมโยงได้ใกล้ชิดขึ้น ลักษณะพิเศษของการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มีหลาย ประการ ที่สำคัญคือ ผู้ซื้อและผู้ขายสินค้าโดยปกติจะไม่มีการพบปะกันโดยตรงเหมือนการค้าตามปกติ และอาจจะไม่รู้ที่อยู่ของผู้ขาย อีกทั้งต้องมีการให้ข้อมูลของผู้ซื้อ รวมทั้งอาจมีการโอนเงินทางเครือข่าย อิเล็กทรอนิกส์ จึงทำให้มีประเด็นใหม่ที่ต้องพิจารณา เช่น การคุ้มครองผู้บริโภคจากการทำธุรกรรมทาง พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งอาจได้สินค้าและบริการไม่เป็นไปตามที่ต้องการ ต้องมีกฎหมายหรือกฎระเบียบ เกี่ยวกับการชำระเงินและการทำสัญญา มาตรการที่จะสร้างความปลอดภัยของข้อมูล ไม่ให้มีการใช้ในทาง

⁴ มีรายละเอียดการศึกษาในเรื่องนี้ใน (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ 2541)

ที่เสียหายได้ การควบคุมไม่ให้เครือข่ายมีการค้าสินค้าที่ผิดกฎหมายหรือศีลธรรม รวมทั้งต้องมีการสร้างโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมที่ดีทำให้ความสะดวกแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภคในการทำธุรกรรม

การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ยังมีส่วนต่อการค้าบริการอีกด้วย โดยทำให้มีการค้าขายในรูปแบบของการบริการข้ามพรมแดน (cross border mode of supply) มีมากขึ้น ธุรกิจไม่จำเป็นต้องมาตั้งสถานประกอบการในประเทศของลูกค้า การจำกัดการเข้าถึงตลาดของการบริการบางอย่าง เช่น การบริการทางการเงิน และประกันภัย การบริการวิชาชีพ จะทำยากขึ้น ผู้ประกอบการในประเทศจะต้องพบกับสภาพการแข่งขันที่สูงขึ้น

การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ยังเป็นการเปิดประเด็นการเจรจาทางการค้า โดยมีการดำเนินการเพื่อให้กฎระเบียบระหว่างประเทศในด้านนี้มีความชัดเจนเป็นมาตรฐานใกล้เคียงกันระหว่างประเทศต่างๆ ประเด็นที่สำคัญในขณะนี้เป็นเรื่องการจะให้ธุรกรรมในอินเทอร์เน็ตเป็นเขตปลอดภาษีศุลกากร โดยเป็นการผลักดันของสหรัฐอเมริกา ซึ่งย่อมจะมีผลต่อรายได้ของรัฐบาล รวมทั้งสร้างการเบี่ยงเบนทางการค้า เพราะสินค้าที่มีการค้าขายในช่องทางปกติต้องมีการเสียภาษี ดังนั้นสินค้าที่สามารถค้าขายทางอินเทอร์เน็ตได้ ก็จะมีความต้องการสูงขึ้น ซึ่งเราคงต้องการพิจารณาผล กระทบของประเด็นด้านภาษีเพื่อกำหนดจุดยืนในการเจรจาต่อไป

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นโอกาสให้ไทยขยายตลาดได้จากความตกลงระดับพหุภาคีที่ลดการกีดกันการค้าการลงทุน เราต้องติดตามให้ประเทศอื่นทำตามความตกลงมีผลทางปฏิบัติที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศไทย และขณะเดียวกันดำเนินการตามพันธะที่ได้ทำไว้เพื่อไม่ให้มีความขัดแย้งทางการค้า การรวมกลุ่มระดับภูมิภาคที่ลึกซึ้งและกว้างขึ้น เป็นประโยชน์ที่ทรัพยากรในภูมิภาคเคลื่อนย้ายได้ดีขึ้น สนับสนุนการผลิตตามความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของสมาชิก แต่จะมีผลให้การเข้าถึงตลาดของประเทศนอกกลุ่มยากขึ้น ซึ่งต้องติดตามไม่ให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นอุปสรรคต่อการค้า นอกจากนี้การที่ประเด็นเจรจาใหม่ๆ เชื่อมโยงถึงประเด็นที่ไม่เกี่ยวกับการค้าโดยตรง ทำให้ความตกลงจะทำได้ยากขึ้น เนื่องจากประเทศต่างๆ มีพื้นฐานที่แตกต่างกัน การเตรียมตัวเพื่อการเจรจาการค้าไม่ให้ประเด็นเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการปกป้องอุตสาหกรรมเป็นอุปสรรคการค้าของไทยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

3.4 กฎระเบียบการค้าระหว่างประเทศจะมีผลต่อมาตรการในประเทศ

เดิมการเจรจาทางการค้าจะมีจุดเน้นที่การลดภาษีศุลกากรและการกีดกันทางการค้า โดยเป็นการพิจารณาอุปสรรคของธุรกรรมที่ผ่านเขตแดนประเทศ จึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์มาตรการในประเทศไม่มากนัก แต่ดังกล่าวก่อนหน้านี้การเจรจารอบอุรุกวัยได้มีการขยายขอบเขตในหลายเรื่อง เช่น มาตรการการค้าที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน (TRIM) การค้าสินค้าเกษตรและสิ่งทอ การค้าบริการ การป้องกันการค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา (TRIP) การจัดซื้อของรัฐบาล ซึ่งความตกลงเหล่านี้จะมีผลที่ต้อง

ปรับปรุงมาตรการและกฎระเบียบในประเทศ เพราะเป็นความเกี่ยวเนื่องของธุรกรรมภายในเขตแดนประเทศ เช่น การให้ต่างชาติมีการลงทุนในภาคบริการกว้างขวางขึ้นรวมทั้งการเคลื่อนย้ายบุคลากรสะดวกขึ้น การปรับมาตรการส่งเสริมการลงทุน การมีองค์การดูแลปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา การจำกัดมาตรการอุดหนุนการส่งออก การดำเนินการจัดซื้อของรัฐบาลที่มีความโปร่งใส เป็นต้น เป็นการขยายความเชื่อมโยงระหว่างกติกาการค้าโลกกับมาตรการในประเทศ

นอกจากนี้แนวโน้มของประเด็นใหม่ๆ ในการเจรจาการค้า จะเกี่ยวข้องกับการทำให้กฎระเบียบด้านการค้าการลงทุนแต่ละประเทศมีความใกล้เคียงเป็นสากลมากขึ้น เนื่องจากแนวคิดที่ว่ากติกาการประกอบธุรกิจในประเทศจำเป็นต้องมีความโปร่งใสไม่เลือกปฏิบัติ จึงจะไม่เป็นอุปสรรคต่อการค้า การเจรจาและความตกลงทางการค้าจึงมีความเกี่ยวข้องกับมาตรการต่างๆ ในประเทศ ทำให้มีผลกระทบเกี่ยวข้องกับหน่วยงานในประเทศมากขึ้น ไม่ใช่เฉพาะหน่วยงานด้านการพาณิชย์และภาษีเท่านั้น นอกจากนี้หน่วยงานในภาครัฐบาล ยังจะต้องมีผลต่อกระบวนการนิติบัญญัติ รวมทั้งผู้ประกอบการในประเทศมากขึ้นกว้างขวางขึ้น ซึ่งเมื่อมีผู้ถูกระทบหลายฝ่าย การเจรจาการค้าจะมีความยากขึ้น เพราะการทำความเข้าใจร่วมกันเพื่อสร้างจุดยืนในการเจรจาจะยากขึ้น รวมทั้งการดำเนินการให้สอดคล้องกับความตกลงก็มีโอกาสที่จะมีผู้ที่ไม่เห็นด้วยสูงขึ้น ดังนั้นการให้ข้อมูลข่าวสารทำความเข้าใจในประเด็นต่างๆ ทางการค้าการลงทุนระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสาธารณชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเจรจาทางการค้าอย่างยิ่ง

3.5 การค้าบริการมีความสำคัญขึ้น

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทำให้การค้าบริการในตลาดโลกมีการขยายตัวอย่างมากและมีศักยภาพที่จะมีการขยายตัวต่อไป ในอดีตภาพของภาคบริการจะเป็นสิ่งที่มีการค้าขายระหว่างประเทศน้อย เป็นภาคที่มีเทคโนโลยีไม่ทันสมัย เป็น informal sector แต่จากการที่เทคโนโลยีด้านโทรคมนาคมและสารสนเทศมีการพัฒนาอย่างมาก การค้าบริการระหว่างประเทศจึงมีความหลากหลายเช่น โทรคมนาคม การขนส่ง การให้บริการทางวิชาชีพ การศึกษา การเงิน การก่อสร้าง และจากการเปิดประเทศด้านการค้าการลงทุนดังกล่าวแล้ว ทำให้ความต้องการสินค้าบริการระหว่างประเทศมากขึ้น การค้าบริการจึงจะมีความสำคัญมากขึ้นทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยประเทศที่มีภาคบริการที่มีประสิทธิภาพ ย่อมเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ สร้างความสามารถในการแข่งขันในการผลิตสินค้าส่งออก และยังสามารถทำรายได้จากการส่งออกอีกด้วย

จากที่ความสำคัญของการค้าบริการมีมากขึ้นและการที่ประเทศพัฒนาแล้วมีความได้เปรียบในกิจการนี้ จึงมีความกดดันที่จะเปิดตลาดมากขึ้น การเจรจากับการค้าบริการในระดับพหุภาคีจึงจะมีต่อไป เพื่อให้กติกามีความชัดเจนขึ้น การเปิดตลาดการค้าบริการจึงเล็งได้ยาก จำเป็นต้องมีการเตรียมตัวกำหนด

จุดยืนของไทยในการเจรจาและพร้อมที่จะปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ต้องเข้าใจว่าภาคบริการที่เข้มแข็งมีความจำเป็นในระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากภาคบริการที่มีประสิทธิภาพจะมีความสำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

3.6 กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) และการลดการควบคุม (Deregulation)

ความเชื่อมโยงกันทางการค้า การลงทุน การเงิน รวมทั้งด้านข่าวสารข้อมูลของประเทศต่าง ๆ มีมานานแล้วและเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง แต่ในระยะหลังมีการพัฒนาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ จำนวนประเทศที่เปิดรับต่อการค้าการลงทุนระหว่างประเทศมีจำนวนมากขึ้น จำนวนบริษัทที่มีการลงทุนระหว่างประเทศมีเครือข่ายการผลิตในหลายประเทศมีมากขึ้นและมีทั้งบริษัทขนาดกลางขนาดย่อมไม่จำกัดเฉพาะบริษัทขนาดใหญ่ ทั้งนี้มีสาเหตุสำคัญจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้ต้นทุนการขนส่ง โทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ถูกลงมาก ส่งผลให้การกระจายการผลิตแต่ละขั้นตอนตามแหล่งที่มีต้นทุนต่ำมีประสิทธิภาพกว่าแทนที่จะผลิตในแหล่งเดียว ซึ่งเป็นระบบการผลิตที่เป็นการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะอย่างตามกลยุทธ์ของธุรกิจ โดยขนาดการผลิตจะมีขนาดใหญ่เพื่อสนองความต้องการของตลาดโลก ทำให้การค้าระหว่างเครือข่ายบริษัทเดียวกันและอุตสาหกรรมเดียวกันมีสูงขึ้น Yeats (1997) ศึกษาการค้าระหว่างประเทศหมวดอุปกรณ์ขนส่งและเครื่องจักร (SITC 7) พบว่าการค้าขึ้นส่วนในหมวดนี้ในทศวรรษที่ผ่านมามีอัตราการขยายตัวสูงกว่าการค้าผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป ทั้งนี้ในปี 2538 ประเทศในกลุ่ม OECD ส่งออกขึ้นส่วนและส่วนประกอบในหมวดนี้เป็นมูลค่า ประมาณ 4,400,000 ล้านดอลลาร์และประเทศกำลังพัฒนาส่งออก 100,000 ล้านดอลลาร์ คิดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ 30 ของการค้าในหมวดนี้

นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีนี้ยังทำให้มีรูปแบบการค้าใหม่ที่ผ่านมาทางเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีทั้งการค้าส่งค้าปลีก การออกแบบ การผลิต การโฆษณาสินค้า การชำระเงิน การบันเทิง การแลกเปลี่ยนข้อมูล การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มีแนวโน้มที่จะแพร่หลายมากขึ้น ทำให้การค้าระหว่างประเทศมีความรวดเร็วขึ้น เชื่อมโยงได้ใกล้ชิดขึ้น และมีประเด็นด้านการค้าที่ต้องพิจารณา เช่น การคุ้มครองผู้บริโภค กฎระเบียบเกี่ยวกับการชำระเงินและการทำสัญญา ภาษีอากร การจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐาน ความปลอดภัยของข้อมูล เป็นต้น (สมเกียรติ 2541)

ความสัมพันธ์ทางการเงินระหว่างประเทศมีความลึกมากขึ้นเช่นกัน การซื้อขายเงินตราต่างประเทศ เพิ่มจากสองแสนล้านดอลลาร์ต่อวัน ในกลางทศวรรษที่แล้ว มาเป็น 1.2 ล้านล้านดอลลาร์ต่อวัน หรือประมาณร้อยละ 85 ของเงินสำรองระหว่างประเทศของทุกประเทศรวมกัน ตลาดทุนก็มีความสัมพันธ์มากขึ้น จากที่มีกองทุนต่างๆ เป็นผู้จัดการการลงทุนที่พิจารณาการลงทุนในตลาดทั่วโลก การศึกษาของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ พบว่าอัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ประเภทเดียวกันของแต่ละตลาดมีความแตกต่างกันลดลง ซึ่งเป็นลักษณะเช่นเดียวกันกับกรณีของอัตราดอกเบี้ยด้วย (IMF 1997: 61-65)

กระบวนการดังกล่าวข้างต้น รวมทั้งการที่ประเทศต่างๆ มีการลดกฎเกณฑ์การควบคุมให้ระบบตลาดทำงานมากขึ้น มีผลให้การเคลื่อนย้ายเงินทุนและฐานการผลิตระหว่างประเทศเป็นไปอย่างสะดวกขึ้น การแข่งขันทั้งในด้านเงินทุนและการค้าระหว่างประเทศกำลังพัฒนากันมีมากขึ้นกว่าในอดีต เนื่องจากแทบทุกประเทศใช้กลยุทธ์การส่งออกและการลงทุนจากต่างประเทศเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนา ผลกระทบของกลยุทธ์ของบริษัทข้ามชาติ การวางแผนการค้า การผลิตและมาตรการทางการค้าของประเทศอุตสาหกรรมจึงมีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา

การเปิดประเทศเข้าไปเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวจากการศึกษาข้อมูลในอดีตแสดงว่า ประเทศที่มีดัชนีการเปิดประเทศสูงจะมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงกว่าประเทศที่มีการเปิดประเทศน้อยกว่า อย่างไรก็ตามจากการเคลื่อนย้ายทุนมีความรวดเร็วขึ้น การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจระหว่างประเทศทำให้มีปัญหาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ และการจัดการเศรษฐกิจยากขึ้น ทั้งนี้พบว่าในประเทศที่มีการให้การเคลื่อนย้ายทุนเป็นไปอย่างสะดวก การรักษาแบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ทำได้ยาก มักจะต้องใช้ระบบแลกเปลี่ยนที่ลอยตัวหรือมีความเสรีสูงขึ้น ทั้งนี้ทำให้นโยบายการคลังและการเงินจะต้องระวังผลกระทบต่อเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนด้วย มาตรการทางเศรษฐกิจรวมทั้งสถานะทางการเงินภายในจะส่งผลกระทบต่อความมั่นใจของนักลงทุนต่างประเทศ ตลาดต่างประเทศ ซึ่งจะมีผลกลับมาสู่เสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจด้วย การจัดการความเสี่ยงจึงเป็นสิ่งสำคัญในภาวะที่ประเทศมีความเชื่อมโยงด้านการค้า การลงทุน และการเงิน กับตลาดโลก

การที่ประเทศต่างๆ ใช้กลยุทธ์การส่งออกทำให้การแข่งขันในตลาดโลกเข้มข้นขึ้น Thurow (1997) ให้ข้อคิดเห็นว่า ยุคที่ประเทศมีการส่งออกสูงถึงร้อยละ 20 อย่างในอดีตที่ผ่านมาเป็นไปไม่ได้แล้ว จากการที่มีประเทศส่งออกมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศใหญ่อ่างอินโดนีเซียและจีน ต่างกับในอดีตที่ประเทศที่ส่งออกเป็นประเทศสำคัญในประเทศกำลังพัฒนาคือเอเชียยุคแรกๆ ประเทศจะหวังให้มีการขยายตัวของการส่งออกสูงเป็นร้อยละ 20 ในขณะที่การขยายตัวของเศรษฐกิจโลกเป็นร้อยละ 2-3 ต่อปี จึงเป็นไปไม่ได้ ประเทศไทยคงต้องปรับตัวกับสภาพที่การส่งออกไม่ขยายตัวเช่นในอดีต แม้ว่าจะผ่านช่วงวิกฤติไปแล้ว

บทที่ 4

สรุปและนัยต่อการวางแผนการพาณิชย์

ประเทศไทยเป็นประเทศที่เปิดต่อเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยเราใช้ยุทธศาสตร์การส่งออกและการลงทุนจากต่างประเทศทำให้มีการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเป็นอุตสาหกรรมมากขึ้น และมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระดับสูง ในขณะเดียวกันการที่เป็นเศรษฐกิจเปิดก็มีผลต่อ เสถียรภาพของเศรษฐกิจในประเทศ ดังเช่นที่เกิดภาวะวิกฤติในปัจจุบัน จากการก่อหนี้ต่างประเทศระยะสั้นและความไม่สมดุลของภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศ นอกจากนี้การที่มีการค้าและการลงทุนกับต่างประเทศสูง ทำให้เรามีความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวตามระเบียบการค้าของโลก

แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมโลก ทำให้การค้าการลงทุนโลกมีความเสรีขึ้น มีการแข่งขันกันมากขึ้น จะมีกติกการค้าประเด็นใหม่มากขึ้น ซึ่งจะมีความซับซ้อนกว่าการเจรจาเพียงในกรอบของการลดภาษี และมีผลต่อกฎระเบียบและมาตรการในประเทศ เนื่องจากมีแนวโน้มที่จะให้การปฏิบัติด้านการค้าการลงทุนในแต่ละประเทศ เป็นมาตรการไม่มีการเลือกปฏิบัติกับบริษัทต่างประเทศ องค์การการค้าโลกจะมีบทบาทสำคัญเป็นลักษณะขององค์กรเหนือรัฐ (Suprastate) ดูแลให้ประเทศสมาชิกดำเนินการตามพันธกรณีที่ผูกพันไว้

ความตกลงด้านสิ่งทอและเสื้อผ้าที่จะทำให้การค้ามีความเสรีในที่สุด ซึ่งจะทำให้ไทยต้องต่อสู้ในตลาดส่งออกมากขึ้น เนื่องจากจะไม่ได้รับโควตาเช่นในอดีต และถ้าหากว่าจีนและเวียดนามเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก จะทำให้การแข่งขันเข้มข้นขึ้นอีก ดังนั้นการปรับตัวของอุตสาหกรรมนี้ให้สามารถแข่งขันได้จึงมีความจำเป็นเร่งด่วน

จากที่สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนไปนี้ ทำให้การวางนโยบายการค้าระหว่างประเทศต้องมีทิศทางที่ชัดเจนมีความเป็นเอกภาพสูงขึ้นกว่าในอดีต การดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศจึงควรมองเป็นระบบไม่แยกส่วน มีทิศทางที่ชัดเจน จึงควรมีการทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการค้าระหว่างประเทศร่วมกันจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศโดยรวมและการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ยุทธศาสตร์การค้าระหว่างประเทศจะต้องสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ สร้างเสถียรภาพและความเป็นปึกแผ่นทางสังคมและการเมือง ใช้ระบบกลไกตลาดส่งเสริมการแข่งขันอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม กำหนดทิศทางการเจรจาการค้าระหว่างประเทศในเวทีต่างๆ มีการวางแผนทางประสานมาตรการเศรษฐกิจภายในประเทศและระเบียบการค้าระหว่างประเทศ ทั้งนี้แผนดังกล่าวนี้ต้องมีการปรับเป็นระยะให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปด้วย ซึ่งกระทรวงพาณิชย์ควรมีบทบาทนำในการวางยุทธศาสตร์ด้านนี้ นอกจากนี้ต้องมีการวางแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกัน มีการปรับเป็นระยะตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

งานด้านการวางแผนด้านการค้าต่างประเทศที่ผ่านมา ทางกระทรวงพาณิชย์จะเน้นด้านการส่งออก ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญ แต่ควรที่จะเพิ่มการวางแผนที่ครอบคลุมภาคเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศให้กว้างขึ้น ครอบคลุมการวางทิศทางในการเจรจาระดับพหุภาคี ภูมิภาคและทวิภาคีที่จะเปิดตลาดและให้ความสะดวก ในการดำเนินการค้าการลงทุน ทั้งนี้ในระดับภูมิภาคต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับอาเซียนในฐานะที่เป็น พันธมิตร และประเทศในเอเชียแปซิฟิก ซึ่งเป็นภูมิภาคที่สำคัญในทางเศรษฐกิจของโลก แม้ว่าปัญหา เศรษฐกิจในช่วงนี้จะทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจของภูมิภาคชะลอตัวลง แต่ขนาดของเศรษฐกิจ รวมทั้งการออมและสะสมทุน คุณภาพทรัพยากรมนุษย์ ความสามารถด้านเทคโนโลยี และความพร้อมของ โครงสร้างพื้นฐาน ที่เกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมา ทำให้ภูมิภาคนี้ยังมีศักยภาพที่จะเป็นศูนย์กลาง ทางเศรษฐกิจที่สำคัญต่อไป หลังจากปัญหาทางเศรษฐกิจคลี่คลาย แต่ในขณะเดียวกันควรมีแผนด้าน ความสัมพันธ์ทางการค้าการลงทุนกับกลุ่มประเทศอเมริกาใต้ และอินเดียที่หลายประเทศมีขนาดเศรษฐกิจ ที่ใหญ่และมีการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่เสรี ทำให้มีศักยภาพการขยายตัวทางเศรษฐกิจต่อไปอีกด้วย

เนื่องจากกระแสการค้าการลงทุนเสรีเป็นกระแสหลักของประชาคมโลก ผู้ประกอบการและผู้ บริโภคในประเทศจะต้องมีการเตรียมตัวกับการเปลี่ยนแปลง ภาครัฐก็ต้องมีการปรับกฎเกณฑ์ในการ ควบคุมให้มีการแข่งขันที่มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ มีการปกป้องผู้บริโภค ซึ่งงานบางส่วนจะไม่เป็น หน้าที่ของกระทรวงพาณิชย์โดยตรง แต่การวางยุทธศาสตร์และแผนด้านการค้าระหว่างประเทศ จะต้อง ครอบคลุมถึงประเด็นด้านการปรับตัวของผู้ผลิต ผู้บริโภคและกฎเกณฑ์ภายในประเทศที่จะต้องสอดคล้อง กับกระแสการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจภายในประเทศมี ประสิทธิภาพและเสถียรภาพ มีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ในด้านของความตกลงทางการค้า การเจรจาในทุกระดับไม่ว่าเป็นทวิภาคี ภูมิภาค พหุภาคีเป็น ประโยชน์ต่อประเทศ แต่การเจรจาในระดับพหุภาคีในเวทีองค์การการค้าโลกมีผลกว้างขวางกว่าเวทีอื่น เพราะมีระเบียบการค้าที่ ครอบคลุม มีจำนวนสมาชิกมาก การใช้เวทีองค์การการค้าโลกจะป้องกันการ กีดกันการค้าแบบเอกภาคีของประเทศมหาอำนาจได้บ้าง ไทยควรสร้างพันธมิตรในกลุ่มอาเซียน หรือ กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาแล้วแต่กรณีในการเจรจาทางการค้า เช่น กรณีกุ่มแครนส์ หรือตัวอย่างจาก กรมทรัพย์สินทางปัญญาที่มีการประชุมกับประเทศในแถบแอฟริกา อินเดีย ในเรื่องความตกลงทรัพย์สินทาง ปัญญาเพื่อสร้างแนวร่วม ความสัมพันธ์แบบภูมิภาคนิยมยังเป็นประโยชน์ในการสร้างพันธมิตร แต่การ เปิดเสรีในกรอบภูมิภาคมีข้อเสียที่ทำให้การค้าการลงทุนเบี่ยงเบนจากประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิก มายัง ประเทศสมาชิกที่อาจมีต้นทุนสูงกว่าแต่ได้รับสิทธิพิเศษ ทำให้การจัดสรรทรัพยากรไม่มีประสิทธิภาพได้ ส่วนการเจรจาการค้าทวิภาคีนั้น เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเล็กอำนาจต่อรองมีไม่มาก จึงมีข้อจำกัด ด้านการใช้เวทีทวิภาคีในการเจรจาเพื่อเปิดตลาดหรือแก้ไขความขัดแย้งทางการค้า แต่จะเป็นประโยชน์ ในการทำความตกลงเฉพาะเรื่องและการหาตลาดใหม่ๆ ที่มีศักยภาพได้ การเจรจาการค้าจึงควรเน้นที่เวที พหุภาคี

นอกจากนี้กระทรวงพาณิชย์จำเป็นต้องสร้างพันธมิตรทั้งกับหน่วยงานราชการอื่นและเอกชน เพื่อให้เข้าใจและยอมรับในยุทธศาสตร์ที่วางไว้ เพื่อให้แผนที่วางไว้เป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อความตกลง

ระหว่างประเทศจะมีผลต่อมาตรการในประเทศมากขึ้น ทั้งด้านการเงินการคลัง การต่างประเทศ การกำกับดูแลธุรกิจในประเทศ การลงทุน ซึ่งเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานและสาธารณชน การสร้างพันธมิตรอาจจะอยู่ในรูปของคณะกรรมการ การติดต่อประสานงานอย่างไม่เป็นทางการอย่างต่อเนื่อง หรือการรวมหน่วยงานจากกระทรวงอื่นที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การลงทุนระหว่างประเทศ หรือการผลิตเข้ามาในกระทรวงพาณิชย์ (คือปรับโครงสร้างของระบบราชการ) เพื่อประโยชน์การประสานงาน ซึ่งจะต้องพิจารณาข้อดีข้อเสียต่อไป โดยการปรับองค์กรต้องคำนึงถึงหลักของประสิทธิภาพตามการดำเนินงานและต้นทุนของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งไม่อยู่ในขอบข่ายของรายงานนี้ อย่างไรก็ตามประเด็นสำคัญคือต้องสร้างความเข้าใจและยอมรับของแผนกลยุทธ์การค้าระหว่างประเทศในวงกว้าง โดยมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ความคิดเห็น ทั้งระหว่างหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการ องค์กรเอกชนที่มีได้มั่งกำไร วงการวิชาการและสื่อมวลชน

การปรับองค์กรและบุคลากรของกระทรวงก็เป็นสิ่งสำคัญ กระทรวงพาณิชย์เริ่มตั้งขึ้นโดยเน้นด้านการค้าภายในประเทศ การดูแลด้านราคาสินค้า ทั้งต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค ซึ่งเป็นบทบาทที่ประชาชนทั่วไปตระหนัก การค้าระหว่างประเทศเป็นประสบการณ์ใหม่ (โดยเปรียบเทียบ) ประเทศไทยเองก็เริ่มมีความกระตือรือร้นในการเจรจาในเวทีการค้าโลกไม่นาน ความชำนาญในด้านนี้จึงยังมีจำกัด การปรับให้องค์กรและบุคลากรสามารถรองรับกับการเปลี่ยนแปลงของ สภาพแวดล้อมโลกจึงมีความจำเป็น โดยจะต้องมีระบบสารสนเทศที่ดี โดยมีข้อมูลแสดงการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจระหว่างประเทศและประเทศคู่ค้าที่สำคัญ กฎระเบียบในการนำเข้าการลงทุนและอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร โครงสร้างอุตสาหกรรมและธุรกิจที่ไทยมีศักยภาพในการส่งออกในประเทศคู่ค้า ความคืบหน้าในการเจรจาทางเศรษฐกิจในกรอบต่างๆ ประเด็นการเจรจาการค้าใหม่ และการศึกษาจุดยืนหรือผลประโยชน์ในการเจรจาการค้าของประเทศที่สำคัญ โดยเป็นข้อมูลที่ทันสมัย มีการกระจายแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และให้สาธารณชนเข้าถึง นอกจากนี้กระทรวงจะต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ถึงผลกระทบของความตกลงทางการค้าที่มีพันธกรณีอยู่ และประเด็นใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งผลกระทบของภาวะเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่อเศรษฐกิจไทยด้วย ในด้านบุคลากรต้องมีการรับและรักษาบุคลากรที่มีความสามารถ มีการโยกย้ายและเลื่อนตำแหน่งอย่างเหมาะสม และการอบรมพัฒนามูลากรให้มีความทันสมัยตามการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

ฉลองภพ สุตังกาญจน์. 2540. *วิกฤตเศรษฐกิจไทย : สู่การชำระหนี้เพื่อฟื้นฟูประเทศ*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. หลายฉบับ. *รายงานเศรษฐกิจรายเดือน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

นิพนธ์ พัวพงศกร. 2540. “ความสามารถในการแข่งขันของสินค้าส่งออกไทย.” *การพยากรณ์การส่งออกสินค้าสำคัญ 20 รายการของไทยในตลาดโลก*. รายงานการวิจัยเสนอต่อกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. กระทรวงพาณิชย์.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2539. *ผลกระทบของการเจรจาอูรุกวัยต่อประเทศไทย*. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องผลกระทบของการเจรจาอูรุกวัยต่อประเทศไทย ณ โรงแรมอมารีวอเตอร์เกต วันที่ 23 กันยายน 2539.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. หลายฉบับ. *รายได้ประชาชาติของประเทศไทย*.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2540ก. *แนวทางความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนในอนาคต*. รายงานการวิจัยเสนอต่อกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2540ข. *วิสัยทัศน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทยในปี พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

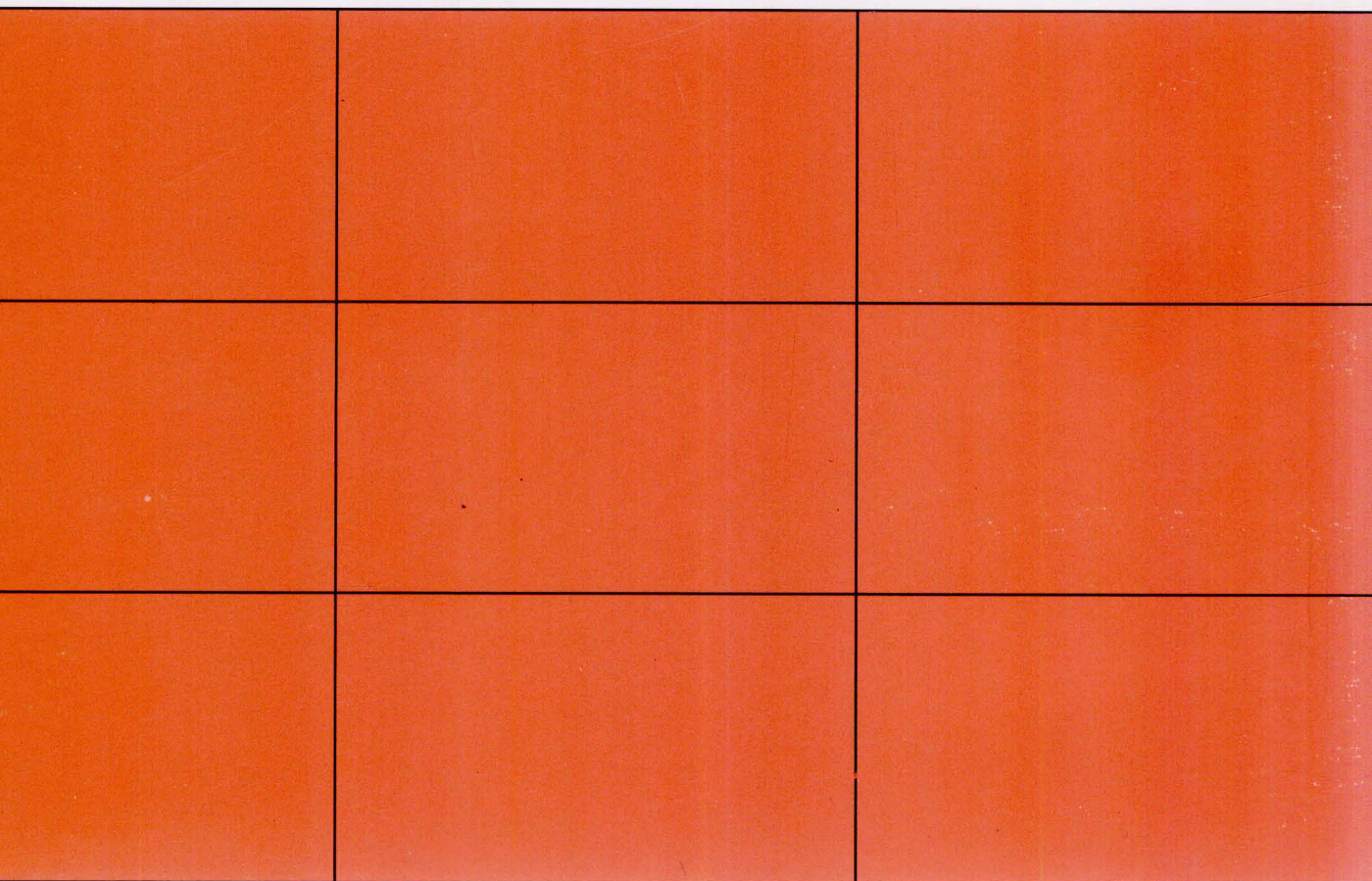
สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. 2541. “การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์.” รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 โครงการแผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2540-2549. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2540. *ทิศทางการปรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8*. เอกสารประกอบการสัมมนา “วิกฤตเศรษฐกิจไทยกับการปรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8”

ภาษาอังกฤษ

- Bank of Thailand. Various issues. *Quarterly Bulletin*. Bangkok: Chuan Printing Press Ltd.
- Blackhurst, Richard. 1997. "The WTO and the Global Economy." *The World Economy* 20 (August).
- Bora, Bigit, and Mari Pangestu. 1996. *Priority Issues in Trade and Investment Liberalization: Implication for the Asia Pacific Region*. Singapore: Pacific Economic Cooperation Council.
- Rachain Chintayarangsan, Nattapong Thongpakde, and Pruittiporn Nakornchai. 1992. "ASEAN Economies Macroeconomic Perspective." *ASEAN Economic Bulletin* 8(3).
- The Economist*. 1995. "The Death of Distance." September.
- International Monetary Fund (IMF). 1996. *Balance of Payment*. Washington D.C.: IMF.
- International Monetary Fund (IMF). 1997. *International Financial Statistics Yearbook*. Washington D.C.: IMF.
- James, William E. 1997. Trade Trends and Issues in East Asian Developing Economies. Japan: International Center for Study of East Asian Development. (Mimeo)
- Lloyd, Peter. 1996. "An APEC or Multilateral Investment Code?" In *Priority Issues in Trade and Investment Liberalisation: Implications for the Asia Pacific Region*, edited by Bijit Bora and Mari Pangestu. Singapore: Pacific Economic Cooperation Council.
- PECC. 1997. PECC (TPF) Competition Principles Project. PECC (Trade Policy Forum). Report on Conference and Experts Roundtable on Trade and Competition Policy Montreal 13-14 May. (Mimeo)
- Chalongphob Sussangkarn. 1992. *Thailand's Economic Structure: Towards Balanced Development: Sectoral, Spatial and Other Dimensions*. Bangkok: Thailand Development Research Institute Foundation.
- Nattapong Thongpakde. 1997. "Impacts and Implications of ASEAN Enlargement on Trade." *TDRI Quarterly Review* 12(4). Bangkok: Thailand Development Research Institute Foundation.
- Nattapong Thongpakde, and Wisarn Pupphavesa. 1994. "Industrial Restructuring and the Role of Foreign Investment in ASEAN." In *ASEAN-China Economic Relation*, edited by J. Tan. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Thurow, Lester C. 1997. Asia's Economic Meltdown. A paper prepared for New York Review of Books.

- Wirjanto, Tony. 1997. World Trade Patterns and Contemporary Issues in International Trade Policy. A paper prepared for Sectoral Economic Program, Thailand Development Research Institute Foundation.
- Wolfe, Robert. 1997. A Strategy for Thailand's Trade Diplomacy. A paper prepared for Sectoral Economic Program, Thailand Development Research Institute Foundation.
- Yeats, Alexander J. 1997. *Did Domestic Policies Marginalize Africa in International Trade?* Washington, D.C.: World Bank.

Thailand Development Research Institute Foundation

565 Ramkhamhaeng 39, Wangthonglang, Bangkok 10310 Thailand

Tel: (662) 7185460; Fax: (662) 7185461-62; Web site: <http://www.info.tdri.or.th>